REVISTA MUZEELOR 5 1972

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

REVISTA MUZEELOR

CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

REDACTOR ȘEF: LUCIAN ROȘU

https://biblioteca-digitala.ro

COLEGIUL DE REDACȚIE: Iulian ANTONESCU, Mihai BĂCESCU, Tancred BĂNĂȚEANU, Gheorghe BODOR, Valeriu BUTURĂ, Emil CONDURACHI, Hadrian DAICOVICIU, Irma FÉRENCZ, Radu FLORESCU, Florian GEORGESCU, Herbert HOFFMANN, Anatol MÎNDRESCU, Carol NAGLER, Mircea POPESCU, Marcel STANCIU, Zoltan SZÉKELY

COPERTA I:
Vedere generală a sectorului cu obiecte medievale din cadrul Tezaurului istoric (Muzeul de istorie al R.S. România).

COPERTA IV:
Vitrină cu tezaurul de la Pietroasa — „Cloșca cu pui de aur" (Muzeul de istorie al R.S. România)

Redacția: Calea Victoriei 174, Sectorul I, București, Telefon 13.98.17
Administrația: str. Brezoianu nr. 23-25, Telefon 14.67.99

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEUL DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, PROBLEME DE ORGANIZARE, CONSTITUIRE A PATRIMONIULUI, CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

Prof. dr. FLORIAN GEORGESCU

● Muzeografia românească a trecut cu succes dificilul examen al concentrării în cadrul unei mari unități a pieselor originale reprezentative pentru istoria societății omenești de pe teritoriul Republicii Socialiste România. Strădaniile pentru organizarea Muzeului național au fertilizat numai în condițiile revoluției socialiste, pe temelia unor preocupări vechi, seculare, care au ca promotor pe savantul de renume european, domnul moldovean Dimitrie Cantemir.

Concepția de organizare a muzeului, fundamentată pe materialismul istoric, a solicitat o continuă evaluare și reevaluare a factorilor: *unitatea prezentării, continuitatea fenomenului istoric, proporționalitatea epocilor, încadrarea în spațiul generos al Palatului poștelor, rezolvarea modernă a prezentării muzeotehnice, caracterul educativ-pedagogic al expoziției de bază, exigențele conservării și securității patrimoniului, desfășurarea unei bogate acțiuni cultural-educative*, toate pe temelia unei extrem de laborioase *cercetări muzeografice*.

Fazele unei asemenea munci de organizare au solicitat repetate confruntări între investigația atentă a patrimoniului național, spațiul acordat pentru adăpostirea acestuia și cheltuirea rațională a fondurilor alocate.

În ordine cronologică, nu trebuie uitate eforturile care au condus la elaborarea unei tematici de principiu. Adaptarea acestei tematici la condițiile amenajării unui palat modern, construit la finele secolului trecut cu altă destinație decît aceea a unui muzeu a constituit totodată și promovarea ideilor noi ale muzeografiei românești care nu se află întîia oară în fața unei asemenea solicitări.

● Faza constituirii patrimoniului a fost paralelă cu amenajarea spațiilor care urmau să adăpostească cea mai mare parte a colecțiilor de documente arheologice și istorice reprezentative pentru istoria patriei noastre. Nu au lipsit nici confruntările firești între opinia prezentării numai a valorilor de muzeu originale și opinia întregirii expunerii cu material complementar. A triumfat, cum era și firesc, punctul de vedere care impune unei asemenea instituții să fie cartea vie a luptei și vieții oamenilor generațiilor trecute drept îndemn celor viitoare.

Odată determinată prin fișe de semnalare aria valoroaselor exponate, a intervenit, pe baza acestui uriaș, bogat și impresionant material, faza stabilirii proporției între secțiile fundamentale corespondente epocilor istorice — raportate la cele cinci formațiuni social-economice — și secțiile auxiliare care s-au constituit pe baza unei intense munci selective. Este pentru prima oară cînd se obține o proporție corespunzătoare între secțiile acestea și secțiile de bază ale istoriei. Reușita organizare a MUZEULUI NAȚIONAL cu cele *cinci secții de bază: comuna primitivă, veche, medie, modernă și contemporană*, și cu cele *patru secții auxiliare: tezaurul istoric, cabinetul numismatic, lapidariul și secția de istoria culturii românești* — determină forța de atracție și în același timp și calitățile cultural-educative superioare ale acestei instituții.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu trebuie să uităm că în tot acest proces de organizare a existat o permanentă confruntare în primul rînd cu stadiul cercetării istorice, cu nivelul predării istoriei în învățămîntul universitar, cu gradul înaintat al rezolvărilor expoziționale în muzeele din țara noastră și din alte părți și în sfîrșit cu ingenioasa preocupare de adaptare a frumosului palat de pe Calea Victoriei.

Prezentarea pe scurt a unor probleme de organizare a însemnat nu numai o rezumare a unui efort uriaș, ci mai mult o încercare de sistematizare și teoretizare muzeografică a unei experiențe, credem, reușite.

Patrimoniul Muzeului național este constituit din valoroase exponate reprezentative provenite din aproape toate muzeele din țara noastră, din biblioteci, arhive, unități de cult, colecții particulare. Tot ce a conservat mai bun, mai de preț și mai important strădania miilor de persoane și instituții a devenit fondul principal al noii unități.

● Patrimoniul a constituit o preocupare atentă din momentul preluării, transportului cu echipe bine dotate, bine asigurate sub aspectul multiplu al securității.Un efort lăudabil al zecilor de specialiști, începînd cu cei ai unităților deținătoare care le-au selecționat, ambalat și pregătit pentru un drum atît de lung din toate colțurile patriei pînă la București și un efort nu mai puțin demn de lăudat al specialiștilor care le-au preluat, transportat și apoi organizat, etalat și asigurat în cadrul noului sistem de prezentare muzeografică de la Muzeul național. Cercetarea științifică a început odată cu investigația muzeografică pentru alcătuirea tematicii și a inventarelor. Subordonarea activității de alcătuire a patrimoniului — a colecției — aceleia de realizare a expoziției și nu invers, ca în muzeele tradiționale cu patrimoniul încheiat a însemnat o adevărată experiență în muzeografia românească contemporană. Este meritul acestei viguroase muzeografii care cu acest reușit experiment a demonstrat că este capabilă să determine crearea într-un termen nemaiîntîlnit de scurt — 18 luni — a unei astfel de instituții.

● Cercetarea științifică în Muzeul național este o parte integrantă a cercetării laborioase desfășurată de toate institutele și unitățile Academiei de științe sociale și politice. În temeiul planului aprobat de acest for, direcțiile de cercetare au fost stabilite în raport cu solicitările majore ale dezvoltării istoriografiei naționale, cu dezvoltarea studierii și aprofundării științei istorice în țara noastră, apoi cu necesitățile specificului instituției noastre de factor activ al cercetării și în același timp de unitate de prestigiu muzeografică.

Cercetarea științifică pune, în primul rînd, în valoare — capacitatea colectivului de a depista și ilustra vasta tematică a expoziției de bază cu noi exponate, cu noi argumente convingătoare privind dezvoltarea societății umane pe teritoriul Republicii Socialiste România și lupta poporului român pentru libertate și progres social.

În al doilea rînd, cercetarea științifică pune în evidență talentul colectivului său de a dezvolta studiile apărute pînă acum cu noi date și interpretări asupra exponatelor extrem de valoroase și cu valențe multiple aflate în patrimoniul nostru.

Cercetarea științifică are în vedere, în al treilea rînd, studierea atentă a eficienței educative a expoziției de bază și a cercetării interdisciplinare psiho-socio-pedagogice privind relația public-muzeu.

Cercetarea științifică are în instituția noastră o puternică bază materială în continuă amplificare în direcția studierii celor mai eficace mijloace pentru prelungirea vieții exponatelor, pentru asigurarea condițiilor de climat și de securitate a acestora.

● Privind în ansamblu problematica organizării, constituirii patrimoniului și a cercetării științifice în Muzeul național, sîntem în măsură să afirmăm că experiența bună a acestui colectiv, îndrumat cu competență, va constitui o valoroasă bază de investigație pentru muzeografii din țara noastră, un bun exemplu de studiat cu atenție pentru a aplica, în mod adecvat, succesele obținute aici, la realitățile pe care ei le au de rezolvat acolo.

Toate acestea se datoresc grijii permanente a partidului, personal a tovarășului secretar general Nicolae Ceaușescu care, cu prilejul vizitelor sale de lucru, a dat îndrumări prețioase și a apreciat realizările obținute.

https://biblioteca-digitala.ro

MĂRTURII ALE ISTORIEI MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI ÎN MUZEUL DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Conf. univ. ION ARDELEANU

Tematica complexă a MUZEULUI DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA circumscrie, pe baza orientării generale dată de documentele Congresului al X-lea al Partidului Comunist Român și de expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la a 45-a aniversare a creării partidului, în contextul ilustrării dezvoltării economice, sociale, politice, culturale, a relațiilor internaționale și *momentele principale ale istoriei mișcării muncitorești, a Partidului Comunist Român.*

Panou ce înfățișează desfășurarea lucrărilor congresului de constituire a Partidului Comunist Român, mai 1921

https://biblioteca-digitala.ro

Prezentarea acestei teme, în condițiile existenței Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, a pus multiple probleme muzeografilor, istoricilor care au participat la elaborarea tematicii și organizarea propriu-zisă a secțiilor. Dezbaterile științifice în cadrul subcomisiilor secțiilor de istorie modernă și contemporană, la care au participat istoricii Vasile Maciu, C. C. Giurăscu, Aron Petric, Titu Georgescu, Dan Berindei, Cornelia Bodea, Constantin Mocanu și semnatarul acestui articol, precum și alți muzeografi, au condus la ideea că istoria mișcării muncitorești a Partidului Comunist Român, să fie încadrată în contextul vieții politice, în mod firesc, așa cum s-a dezvoltat în mod obiectiv de-a lungul ultimului secol al istoriei patriei noastre. Bogatul material muzeistic: manuscrise, fotografii, presa timpului, diferite obiecte, demonstrează rolul deosebit al noii clase sociale proletariatul, și al partidului său politic, care s-au impus ca forță principală a progresului României.

Coordonatele principale ale tematicii secțiilor de istorie modernă și contemporană au fost definite în ansamblul concepției organizării muzeului, al repartizării proporționale a spațiului de expunere, iar în cadrul fiecărei secții a ponderii temelor.

Pe baza indicațiilor date personal de tovarășul Nicolae Ceaușescu, a dezbaterilor științifice din secția de istorie a Academiei de Științe Sociale și Politice s-au realizat, într-un timp relativ scurt, secțiile de istorie modernă și contemporană, în cadrul cărora o pondere însemnată o au exponatele care atestă istoria mișcării muncitorești, a Partidului Comunist Român. În principalele săli ale secției de istorie modernă (38—41 și 41—44), având o suprafață de expunere de cca 800 m.p., sînt prezentate mărturii de seamă ale istoriei mișcării muncitorești socialiste, crearea Partidului Comunist Român, activitatea sa și a organizațiilor de masă care au activat sub conducerea sau îndrumarea directă a comuniștilor, marile lupte muncitorești din anii 1929—1933, lupta maselor populare sub conducerea partidului comunist împotriva pericolului fascismului și războiului, pregătirea și înfăptuirea sub conducerea Partidului Comunist Român a insurecției armate naționale antifasciste din august 1944. Exponatele privitoare la apariția și formarea proletariatului în țara noastră, prezentate în sala nr. 34, se referă la nemulțumirile și acțiunile de protest ale ciocănarilor de la minele de sare din Telega în anii 1826—1827. Sînt de asemenea expuse documente care redau participarea meseriașilor, a orășenilor, la revoluția din 1848 și acțiunile hotărîte ale maselor pentru înfăptuirea Unirii Principatelor. Pregnant sînt consemnate documentar, în sala nr. 38, dezvoltarea mișcării muncitorești și socialiste. Se află aci statutele Casei de prevederi și economii a tipografilor din București, înființată în 1858, ziarul „Tipograful român", apărut la 1 August 1865, primul număr al ziarului „Socialistul", apărut în timpul războiului din 1877—1878, un număr din revista „Familia" în care este publicat pentru prima dată la noi portretul lui K. Marx. Cu mijloace specifice muzeului sînt oglindite legăturile mișcării muncitorești cu Friedrich Engels, V. I. Lenin, precum și cu fruntașii ai mișcării muncitorești internaționale : Karl Kautsky, Roza Luxemburg.

În sala nr. 39, în contextul ilustrării dezvoltării economice și vieții politice a României la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, sînt prezentate exponate care redau sintetic grevele și acțiunile muncitorești din această perioadă, răspîndirea ideilor marxiste, precum și constituirea în 1893 a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România. Amplu este înfățișată răscoala țăranilor din 1907 și sînt subliniate acțiunile de solidaritate ale muncitorilor cu lupta țăranilor în acel timp.

Sala nr. 40, care redă prin mărturii originale momente ale dezvoltării culturii, artei și științei în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX, ilustrează și contribuția mișcării socialiste. Se află aici exemplare originale, ediții princeps ale unor lucrări editate de mișcarea socialistă precum și studiul lui C. D. Gherea „Neoiobăgia".

Sala nr. 41 cuprinde pe larg perioada marilor acțiuni muncitorești din anii 1912—1921. Sugestiv este ilustrată lupta muncitorilor din țara noastră în timpul primului război mondial. O deosebită semnificație are — în contextul exponatelor din această sală, marcată de mari evenimente din istoria patriei cum au fost luptele dramatice ale armatei române de la Mărăști, Mărășești, Oituz, pentru apărarea pămîntului strămoșesc, lupta întregului popor pentru unirea Transilvaniei cu țara — prezentarea momentului istoric al creării la 8 mai 1921 a Partidului Comunist Român. Împreună cu portrete ale militanților care au contribuit la pregătirea lucrărilor congresului, a delegaților, sînt prezentate și cărți de delegat, principalele documente discutate în zilele de 8—12 mai precum și obiecte care au aparținut unor participanți la lucrările congresului.

Sala nr. 42 prezintă în contextul vieții social-economice a țării lupta clasei muncitoare, a partidului comunist, în primii ani ai luptei ilegale, activitatea sindicatelor, a organizației de tineret, a Blocului Muncitoresc pînă în anul 1928. Se află aici documente care atestă intensitatea acțiunilor muncitorești și țărănești, mărturii ale activității organizațiilor de masă. În aceeași sală este expus un steag original al unei organizații de partid din Transilvania.

Luptele muncitorești revoluționare din anii 1929—1933 și profundele lor consecințe sociale și politice sînt înfățișate în sala nr. 43. Creșterea valului acțiunilor muncitorești în condițiile crizei economice este sugestiv ilustrată prin gruparea exponatelor în jurul acțiunilor minerilor de la Lupeni din august 1929, luptelor ceferiștilor și petroliștilor din anii 1931—1932.

https://biblioteca-digitala.ro

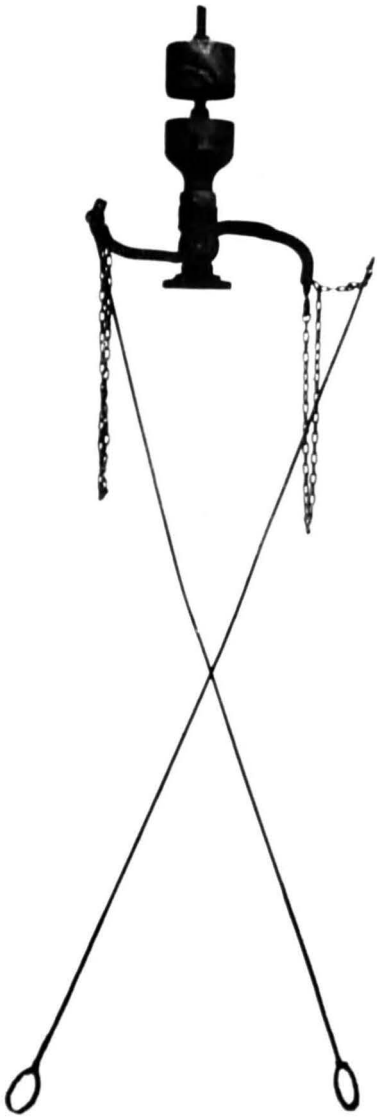

Sirena de la Atelierele C.F.R. „Griviţa", 1933

Expresive sînt exponatele care redau momente din timpul luptelor de la Griviţa din februarie 1933. Se păstrează aici sirena originală a atelierelor, al cărei glas a mobilizat la luptă muncitorimea capitalei în 1933. Acţiunile de solidaritate cu luptele muncitoreşti din 1933, cu cei implicaţi în proces sînt pe larg ilustrate. Se află aici ordinul de arestare a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, în 1934, la Craiova, cînd urma să depună împreună cu alţi delegaţi un protest al muncitorilor din Cluj. În aceeaşi sală se află documente şi fotografii privitoare la înfiinţarea şi activitatea organizaţiilor Frontul Plugarilor, Comitetul Naţional Antifascist şi MADOSZ.

O amplă sală, nr. 44, redă într-o variată expunere muzeotehnică şi grafică momentele principale ale luptei Partidului Comunist Român, a organizaţiilor revoluţionare, democratice în anii 1934–1944. Amploarea acţiunilor muncitorilor, ţăranilor, intelectualilor, a altor categorii sociale, avînd în primele rînduri pe comunişti, sînt ilustrate prin reînvierea, cu ajutorul mărturiilor autentice, a evenimentelor legate de lupta împotriva pericolului fascismului şi războiului, grevele şi demonstraţiile din anii 1938–1940. Protestul hotărît al maselor împotriva instaurării dictaturii militare-fasciste, acţiunile de sabotare a maşinii de război fasciste, organizarea şi înfăptuirea sub conducerea Partidului Comunist Român a insurecţiei armate naţionale antifasciste din august 1944 sînt principalele teme ilustrate în această sală, care redau abnegaţia şi lupta întregului popor pentru eliberarea socială şi naţională. Se află aici ceasul şi maşina de scris folosite de eroul clasei muncitoare Constantin David, o călimară donată de profesorul P. Constantinescu-Iaşi, folosită la semnarea declaraţiei de constituire în iunie 1944 a Blocului Naţional Democrat. Una dintre cele mai frumoase imagini existente în muzeu relevă momentul insurecţiei armate din august 1944. Sălile nr. 45–46 redau lupta eroică a întregului popor în anii 1944–1947 pentru democratizarea şi refacerea ţării, participarea armatei române, alături de armata sovietică, la lupta pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste, lupta oamenilor muncii sub conducerea partidului comunist, în condiţiile înfăptuirii revoluţiei democrat-populare. Sălile 47–49 ale Secţiei de istorie contemporană redau într-o reuşită organizare şi succesiune tematică marile înfăptuiri ale poporului nostru în perioada 1948–1972.

Prin exponatele prezentate, în secţiile de istorie modernă şi contemporană sînt marcate cele mai importante evenimente din istoria mişcării muncitoreşti, a Partidului Comunist Român. Aceste minunate mărturii ale glorioasei istorii a clasei noastre muncitoare sînt o parte intrinsecă a fondului de aur al muzeului, care constituie un mijloc eficient pentru ilustrarea bogatelor tradiţii de luptă, internaţionalismul luptei revoluţionare din ţara noastră. Modul de organizare şi prezentare a mişcării muncitoreşti este, considerăm, o valoroasă experienţă care va contribui la impulsionarea şi dezvoltarea muzeografiei româneşti.

https://biblioteca-digitala.ro

LAPIDARIUL MUZEULUI DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Prof. univ. dr. doc. D. M. PIPPIDI

Într-un muzeu de amploarea și varietatea de cuprins a MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE, ar fi desigur arbitrar să se urmărească o ierarhizare a diferitelor secțiuni după importanța exponatelor pe care le înfățișează. Mai corectă ni se pare încercarea de a releva particularitățile documentelor păstrate în fiecare, de la cele mai vechi pînă la cele mai recente, potrivit cu raritatea ori cu valoarea lor documentară, potrivit și cu darul de a vorbi sufletului și minții un grai pe care oricine să-l poată înțelege.

Din amîndouă aceste puncte de vedere, **Lapidariul** recent inaugurat prezintă avantajul de a oferi vizitatorului — fie el specialist sau profan —, împreună cu acel incomparabil „letopiseț de piatră" care e Columna lui Traian — pentru întîia oară făcut accesibil publicului din țara noastră în condiții care depășesc calitățile de expunere ale oricărui monument similar în orice muzeu al lumii —, o masă impresionantă de documente epigrafice și sculpturale de pe întreg întinsul țării, începînd cu textele grecești lăsate moștenire de coloniile de pe litoralul dobrogean, continuînd cu documente latine din Dacia și Dobrogea și sfîrșind cu o seamă de pisanii și pietre de mormînt alese, unele măiestrit lucrate, din vîrsta de mijloc a istoriei naționale.

Despre Columnă, în acest cadru, e puțin de spus, poate tocmai pentru că în alte condiții i s-ar putea închina un comentariu oricît de vast și de adîncit. Ceea ce oricum se cuvine amintit, în legătură cu prețioasele calcuri, e că executarea și aducerea lor din Italia era o datorie de onoare a poporului și a țării întregi; așa cum s-a scris cu drept cuvînt, *„era un gol care se cerea umplut cît mai degrabă, căci dacă pentru celelalte popoare ale lumii scenele Columnei traiane sînt doar imaginile uneia din multele victorii și cuceriri romane, pentru poporul român ele reprezintă turnarea în tipare artistice a unui eveniment care a schimbat radical destinele Daciei și care a stat la temelia ființei noastre de azi"*[1].

Șirul inscripțiilor grecești grupate în Lapidariu începe cu unele din cele mai vechi texte astăzi cunoscute, scoase la iveală la Histria (cea dintîi întemeiată dintre coloniile de pe țărmul apusean al Mării Negre) dar și la Callatis și Tomis, care-i urmează în ordine cronologică. Cea dintîi din acestea (fragmente și mai vechi, aflate la Histria, n-au fost încă studiate și valorificate după cuviință) e arhitrava unui mic templu închinat lui Apollon Tămăduitorul, din cea de-a doua jumătate a sec. al IV-lea î.e.n.[2]. Monumentul a fost reconstituit la planșetă de arhitectul Dinu Theodorescu, care ne-a relevat în această zidire cel dintîi exemplu cunoscut de pătrundere a stilului doric pe litoralul dobrogean [3], iar inscripția însăși ne permite să cunoaștem o familie de demnitari ai cărei reprezentanți au jucat de-a lungul mai multor generații un rol însemnat în viața Histriei clasice [4]. A doua, ca vechime, dintre inscripțiile grecești intrate în muzeu, e decretul histrian în cinstea solilor trimiși să trateze cu Zalmodegikos, o căpetenie getă din sec. III î.e.n., al doilea — după Dromichaites — dintre „regii" geți de care vorbește istoria, precursorul lui Burebista, în năzuința de a controla fie și de departe cetățile grecești de la Marea Neagră [5].

Alte inscripții histriene de la sfîrșitul secolului al III-lea sau din prima jumătate a sec. al II-lea î.e.n. ne aduc știri despre criza financiară cu care lupta cetatea în jurul anului 200 (decretul pentru Hephaistion fiul lui Matris [6]), altul despre politica-i externă între anii 200 și 150 î.e.n. (decretul pentru amiralul Hegesagoras fiul lui Monimos [7]). Acest din urmă document, de o întindere neobișnuită și ajuns pînă la noi aproape fără lacune, ne informează despre războiul purtat între două colonii grecești de pe coasta tracă, Mesambria și Apollonia — în condiții de o cruzime neobișnuită, în ciuda legăturilor ce ne-am fi așteptat

[1] C. Daicoviciu și H. Daicoviciu, *Columna lui Traian*, București, 1933, p. 5.
[2] Gr. Tocilescu, *AEM*, XI, 1887, p. 38, nr. 43; V. Pârvan, *Histria* IV, București, 1916, p. 538.
[3] *Date noi în legătură cu pătrunderea stilului doric la Histria*, „SCIV", XVI, 1935, p. 481–498.
[4] D. M. Pippidi în *Din istoria Dobrogei*, I (București, 1935), p. 178–180; id., „Studii clasice", XI, 1969, p.238–243.
[5] D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României* [2] (București, 1937), p. 167–185; cf. p. 212–221.
[6] Id., ibid., p. 32–67.
[7] D. M. Pippidi și Em. Popescu, *Les relations d'Istros et d'Appolonie de Pont à l'époque hellénistique. A propos d'une inscription inédite*, „Dacia", n.s., III, 1959, p. 235–258.

https://biblioteca-digitala.ro

să domnească între combatanți. Cu același prilej, aflăm și despre intervenția în conflict a Histriei, care a trimis Apolloniei ajutoare navale, și despre alianța veche de un veac existentă între cele două cetăți ioniene de la Marea Neagră.

Coborînd pe firul timpului spre sfîrșitul erei vechi, menționez împrejurarea că, din diferite momente ale secolului I, Lapidariul prezintă mai multe lespezi din Histria, Tomis și Callatis, inegale ca valoare istorică și inegal de bine conservate, dar semnificative pentru epoca și locul de unde provin. Între toate, prețios e fragmentul de tratat încheiat în jurul anului 70 între Roma și Callatis, la sfîrșitul unui război în care grecii fuseseră învinși dar din care aveau să iasă aliați ai foștilor lor vrăjmași [8]. Documentul nu e numai de un excepțional interes pentru cunoașterea împrejurărilor politice din Balcani la sfîrșitul celui de-al treilea război mithridatic, dar și un exemplu, pînă în acest moment, unic de foedus păstrat în versiunea-i latină, toate celelalte cunoscute fiind în limba greacă.

Ceva mai nou, dar de o importanță asemănătoare, e decretul histrian pentru Aristagoras, fiul lui Apaturios, omul de stat care în anii imediat următori pustiirii Histriei de Burebista nu s-a mulțumit să-și ajute concetățenii să scape de robie, răscumpărîndu-i sau negociind cu geții condițiile de eliberare, dar a și contribuit din răsputeri la reclădirea cetății, luînd asupră-și refacerea zidului de incintă, fără de care viața locuitorilor ar fi fost în permanență primejduită [9].

Încă și mai recent, dar din același veac, ar putea fi decretul tomitan pentru Garda cetățenească, ale cărui informații despre suferințele cetății amenințate iarna și vara de vrăjmași de pe un țărm sau altul al Dunării se potrivesc întocmai cu plîngerile poetului Ovidiu, exilat la începutul erei noastre între geți și bessi dobrogeni [10].

Cu înscăunarea în Dobrogea a stăpînirii romane, după transformarea în provincie a regatului clientelar trac (46 e.n.), caracterul și cuprinsul documentelor aflate pe pămîntul dintre Dunăre și mare se schimbă radical. În locul decretelor de un fel sau altul votate de adunările populare acum reduse la tăcere, ceea ce ne întîmpină sînt fie inscripții în cinstea noilor stăpînitori (împărați și guvernatori), fie hotăriri ale acestora privind construcții de clădiri publice, reparări de drumuri ori hotărnicii. Texte din ultima categorie sînt mai multe în Lapidariul bucureștean, dar cu mult cea mai importantă e hotărîrea lui Laberius Maximus, guvernator al Moesiei Inferioare în anul 100 e.n., prin care se fixează pe teren fruntariile teritoriului histrian în raport cu Dunărea și cu alte așezări urbane și rurale din centrul și nordul Dobrogei [11]. Documentul e de maximă importanță nu numai pentru istoria cetății de pe țărmul lagunei Sinoie, dar și pentru întreaga stăpînire romană în Dobrogea. Lui îi sînt anexate — reproduse în extenso — scrisorile a patru alți guvernatori ai Moesiei din secolul I e.n. prin care se statornicesc drepturile histrienilor asupra teritoriului moștenit de la strămoși, precum și unele imunități fiscale privind pescuitul în Deltă.

Inscripțiile pînă aci menționate provin toate din Dobrogea : toate sînt anterioare supunerii Daciei de romani, toate prezintă, cum s-a putut vedea, un conținut istoric anevoie de pus la îndoială. Fără să fie lipsite de interes, documentele aduse din muzeele Transilvaniei (cu excepția inscripției dace scrise cu caractere latine, aflată la Grădiștea Muncelului : Decebalus per Scorilo) prezintă un caracter diferit, în sensul că e vorba de documente de caracter privat — inscripții funerare și votive — prețioase nu numai pentru textele pe care ni le-au păstrat, dar și pentru suportul pe care sînt săpate : reliefuri și medalioane de o mare varietate de forme, reprezentative pentru înflorirea în Dacia a unei caracteristice arte provinciale.

Cum am mai avut prilejul s-o notez, pietrele care compun Lapidariul nu vin numai din Transilvania și Dobrogea, nici nu se opresc la limita de jos a antichității. Un întreg sector medieval reunește exemplarele mai interesante sau mai bine păstrate ale epigrafiei muntenești, moldovenești și oltenești, fără a mai vorbi de reproducerile fidel executate ale unor lespezi ce n-au putut fi mutate din loc, ca piatra de mormînt a lui Radu de la Afumați. Exemplarele reunite se întind pe mai multe veacuri, pînă în secolul al XVIII-lea, și din ele se cuvin pomenite, cu titlu de exemple, pisania fîntînii lui Dobromir Banul din Ocnele Mari, pisania Turnului Colții din București, pe lîngă un mare număr de lespezi funerare, remarcabile prin calitatea scrisului și frumusețea chenarelor : de la piatra de mormînt a Doamnei Despina, soața lui Neagoe Basarab, trecînd peste o seamă de alte epitafe artistic săpate (Vlaicu Clucerul, Radu Paharnicul, Radu Postelnicul, Scarlat vel Paharnic), pînă la sarcofagul meșteșugit lucrat al Bălașei Cantacuzino, adus aci de la Tîrgoviște.

Această rapidă trecere în revistă va fi fost, cred, suficientă pentru a da o idee despre marea valoare și varietate a pietrelor adunate în Muzeul de istorie. Documente de o egală însemnătate s-ar putea adăuga în viitor, în funcție de eventuale descoperiri, dar și pe calea unei acțiuni chibzuite de reproducere a altor cîteva inscripții, antice ori medievale, păstrate în muzee provinciale de unde ar fi o impietate să fie ridicate. De pe acum, totuși, și pînă la întemeierea pe care o nădăjduim apropiată a unui adevărat muzeu epigrafic, care să adăpostească întreaga colecție de inscripții a Muzeului național de antichități (cea mai bogată și, pînă de curînd, cea mai reprezentativă din țară), Lapidariul bucureștean are meritul să înfățișeze specialistului și profanului un ansamblu documentar de o valoare excepțională, comparabilă cu a colecțiilor oricăruia din marile muzee ale lumii.

---

[8] Th. Sauciuc-Săveanu, „Dacia", III–IV, 1927, p. 433; S. Lambrino, „CRAI", 1933, p. 278–288.
[9] Gr. Tocilescu, *AEM*, VI, 1882, p. 38, nr. 78 (→ Syll.[3], 708); D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche*[3], p. 270–288.
[10] Gr. Tocilescu, *AEM*, XIV, 1891, p. 22, nr. 85 (→ Syll., 731); I. Stoian, *Tomitana*, București, 1962, p. 89.
[11] V. Pârvan, *Histria* IV, p. 533–533 (→ AE, 1919, nr. 10); D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche*[3], p. 348–383.

https://biblioteca-digitala.ro

O PREZENTARE MUZEOGRAFICĂ A ISTORIEI MONEDEI ÎN ROMÂNIA

OCTAVIAN ILIESCU

Ca și întregul MUZEU DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — oglindă a dezvoltării societății omenești de pe teritoriul patriei noastre, din cele mai vechi timpuri și pînă în zilele construirii societății socialiste multilateral dezvoltate —, *secția de numismatică* prezintă publicului larg o trecere în revistă a folosirii monedei în același cadru istoric și geografic. De la formele incipiente ale unui schimb economic diferențiat, prin întrebuințarea unor obiecte cu caracter oarecum standardizat, ca etalon de valoare, și pînă la circulația banilor cu stema Republicii Socialiste România este, firește, o cale lungă. Ea poate fi însă ușor înțeleasă, parcurgînd sala afectată secției numismatice. E tocmai ideea care a stat la baza organizării acestei secții a muzeului : să înfățișeze principalele etape și aspecte ale schimbului premonetar și monetar în sînul societății omenești care s-a dezvoltat pe aceste meleaguri, într-un răstimp de aproape trei milenii și jumătate. În rîndurile ce urmează, ne vom mărgini să scoatem în evidență momentele mai însemnate ale acestei multimilenare istorii.

Cu mult înainte de a se inventa moneda în lumea greacă antică — dată care, potrivit ultimelor cercetări, poate fi fixată către sfîrșitul secolului al VII-lea î.e.n. — a apărut în spațiul carpatic o formă mai evoluată a schimbului economic, față de trocul obișnuit sau schimbul în natură. Această formă implica folosirea metalelor ca intermediar al relațiilor economice de schimb. Prin turnarea aurului sau a bronzului în tipare cu caracter uniform, se obțineau obiecte de dimensiuni și greutăți ce se puteau aprecia cu multă ușurință, spre a servi ca mijloc de schimb acceptabil pe o scară largă. Exemple de acest gen, datînd îndeosebi din epoca bronzului și de la începutul epocii fierului, sînt destul de numeroase. Vom aminti aici tezaurul de la Perșinari (jud. Dîmbovița), cu ale sale vîrfuri de lance, de aur, între care există o vădită relație de ordin ponderal, apoi secerile de bronz, de la Drajna (jud. Prahova) și vîrfurile de săgeți, de asemenea din bronz, de la Jurilovca (jud. Tulcea), toate folosite ca obiecte de schimb premonetar, eșalonîndu-se între circa 1500 și 500 î.e.n.

Un eveniment de seamă are loc pe la anul 480 sau, după o altă părere, nu mai devreme de anul 460 î.e.n. : emiterea drahmei arhaice a orașului Histria, cea dintîi monedă bătută vreodată pe teritoriul de azi al României. Îi vor urma numeroase alte emisiuni de drahme și subdiviziuni ale aceluiași oraș, succedîndu-se pînă spre mijlocul secolului al III-lea î.e.n. După Histria, vor bate monede proprii orașele Callatis pe la 350 î.e.n., și Tomis, spre mijlocul veacului următor. Emisiunile în aur ale acestor trei orașe sînt mai rare, iar cele de bronz merg pînă în pragul erei noastre.

https://biblioteca-digitala.ro

O temă susținută multă vreme în literatura numismatică din trecut postula pătrunderea masivă a monedelor lui Filip al II-lea și ale lui Alexandru cel Mare în Dacia, ca o consecință firească a expansiunii economice și politice a regatului macedonean până la Dunărea de Jos. Astăzi, această temă este pe cale de a suferi unele atenuări, datorită studiilor care tind să precizeze cronologia emisiunilor monetare purtînd numele celor doi monarhi dar avînd caracter postum. Indiferent de rezultatele care vor fi obținute în această direcție în cursul viitoarelor cercetări, monedele macedonene vor continua să reprezinte o etapă importantă în istoria monetară a Daciei. În același context, pot fi incluse emisiunile lui Lysimah, regele Thraciei, iar mai tîrziu cele ale provinciei Macedonia I, ale orașului Thasos sau emisiunile orașelor Apollonia și Dyrrhachium de pe coasta răsăriteană a Mării Adriatice. Toate aceste monede, pătrunzînd la nord de Dunăre, la date și împrejurări diferite, vor aduce aici influențe ale lumii mediteraneene, de esență greacă.

Un capitol întreg al istoriei monedei pe teritoriul României se cuvine a fi rezervat emisiunilor societății tribale geto-dacice. Deși momentul exact al apariției monedelor geto-dacice este încă obiect de discuție, cercetările mai vechi sau mai recente sînt de acord a-l fixa în cursul secolului al III-lea î.e.n. Caracterul tribal al acestor emisiuni le imprimă particularități regionale; sînt cunoscute tipuri specifice pentru Oltenia sau pentru Transilvania, pentru Moldova sau pentru Muntenia, în timp ce unele emisiuni reușesc să se difuzeze pe o arie mult mai largă. Materialul numismatic prezentat în muzeu oferă vizitatorului posibilitatea de a urmări evoluția acestor emisiuni, pînă la încheierea activității monetăriilor geto-dacice, în secolul I î.e.n.

Moneda romană reprezintă un alt capitol însemnat în istoria economică a spațiului carpato-danubian. Dinarii de argint ai Romei din timpul republicii pătrund masiv în Dacia de pe la sfîrșitul secolului al II-lea î.e.n. și în tot cursul celui următor. Un mare număr de tezaure cuprinzînd mari cantități de dinari romani din această vreme se înregistrează pe tot cuprinsul Daciei; ele sînt mai puțin frecvente, fără însă a lipsi cu totul, în Dobrogea, zonă în care moneda grecească va mai păstra poziții puternice. Emisiunile imperiale vor continua să alimenteze circulația monetară locală timp de cîteva sute de ani, pînă la sfîrșitul veacului al V-lea. Un loc aparte, care se cere subliniat, îl ocupă numeralul ieșit din ateliere locale: monedele bătute de orașele pontice cu efigia împăraților romani, dar cu inscripții și tipuri grecești, la Histria, Tomis și Callatis, precum și cele ale proviniciei Dacia, emise între anii 246—256 la Sarmizegetusa Ulpia Traiana. De observat că părăsirea Daciei de către administrația imperială în timpul lui Aurelian nu a însemnat curmarea pătrunderii monedei romane la nord de Dunăre, fapt atestat de numeroase descoperiri ce se înșiră aproape fără întrerupere pînă la sfîrșitul imperiului. Se poate spune că moneda romană a constituit și ea, pentru istoria Daciei, un adevărat sigiliu al Romei, una din imaginile fericite create de geniul lui Nicolae Iorga în celebra sa *Istorie a românilor*.

Moneda bizantină deschide un nou capitol în circulația monetară din spațiul carpato-dunărean. Este una din cele mai lungi etape ale procesului pe care îl urmărim, deoarece de la Anastasius I (491—518), sub domnia căruia se bat cele dintîi monede considerate ca atare, și pînă la Andronic al II-lea și Andronic al III-lea, domnind asociați (1325—1327) — răstimp din care se cunosc descoperiri de monede bizantine pe teritoriul României —, se înșiră aproape nouă veacuri. În cursul acestei etape, se încheie — spre mijlocul secolului al X-lea — procesul de formare a poporului român, fapt care imprimă un interes deosebit descoperirilor de monede bizantine din această perioadă, întrucît ele au fost cele dintîi de care s-au folosit strămoșii noștri.

O dată cu formarea primelor state medievale românești de sine stătătoare, Țara Românească și Moldova, se deschide o nouă etapă a istoriei monedei pe teritoriul țării noastre. Răspunzînd unor nevoi reale ale schimburilor economice interne și ca un corolar al obținerii suveranității politice, se bat monede proprii mai întîi în Țara Românească, sub domnia lui Vlaicu Vodă, apoi în Moldova, în timpul lui Petru I Mușat. Încadrate în sistemele monetare europene ale vremii, monedele emise de cele două state feudale românești vor cunoaște o largă circulație, nu numai înăuntrul, ci și în afara granițelor statelor emitente.

https://biblioteca-digitala.ro

Același caracter îl vor avea mai tîrziu și emisiunile principatului autonom al Transilvaniei, astfel încît monedele muntene au circulat și în Moldova, în Banat și Transilvania, în Crișana, iar cele transilvane s-au răspîndit și în Moldova, în Muntenia și în Oltenia, dovadă descoperirile monetare, numeroase și acoperind întreg întinsul țării. În felul acesta, se realiza, pe plan economic, unitatea atît de necesară dezvoltării armonioase a întregului teritoriu românesc.

Emisiunile monetare ale Țării Românești, numeroase în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, ating punctul culminant în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn, bogat ilustrată prin tipuri monetare caracteristice și serii masive; numai în tezaurul găsit la Tîrgoviște, în 1963, erau peste șase mii de monede purtîndu-i efigia. În veacul al XV-lea, emisiunile monetare ale Țării Românești se încheie sub Basarab cel Bătrîn-Laiotă. Vor fi reluate abia la 1658 de către Mihnea al III-lea alias Mihail Radu și apoi de Constantin Brîncoveanu, la 1712, voievod care își marca apogeul unei domnii prin baterea în monetăria de la Alba Iulia a unor splendide monede-medalii de aur.

Emisiunile regulate ale Moldovei vor avea o viață mai îndelungată, deoarece cele iau sfîrșit în timpul domniei lui Ștefăniță Vodă. Se remarcă în această perioadă monedele emise de către Ștefan cel Mare, prin constanța valorii lor intrinsece, foarte ridicată, și printr-o realizare artistică superioară, timp de aproape cinci decenii.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, monedele Moldovei se emit cu întreruperi, alegerea sistemului monetar suferind dese fluctuații, de la o domnie la alta.

Încetîndu-și activitatea la sfîrșitul secolului al XVI-lea, monetăria Țării Moldovei va fi redeschisă pentru scurtă vreme de către Dabija Vodă, ale cărui monede, deși îi poartă numele și efigia, adoptă totuși tipuri la modă, poloneze sau baltice. Activitatea acestei monetării s-a concentrat însă sub Dabija Vodă

Tezaurul de la Corlăteni, județul Botoșani, cuprinzînd monede de la Petru Mușat și Ștefan I

https://biblioteca-digitala.ro

asupra falsificării șilingilor polono-baltici, falsificări care au inundat nu numai piața internă, ci și regatul Poloniei, ajungînd pînă la Marea Baltică. Materialul numismatic ilustrînd acest gen de activitate este foarte bogat, incluzînd fișii de tablă pe care sînt imprimate monede rămase încă nedecupate, fișii ce s-au găsit în săpăturile arheologice întreprinse la Cetatea Sucevei.

În Transilvania, primele monetării locale se deschid în secolul al XIV-lea, ca urmare a măsurilor de politică monetară din timpul domniei lui Carol Robert. Aceste monetării vor emite moneda regală ungurească, îndeosebi dinari de argint și florini de aur, folosind în acest scop aurul și argintul din munții Transilvaniei.

Emisiunile proprii ale principatului Transilvaniei apar după 1541 și se încheie sub stăpînirea habsburgică, la moartea Mariei Theresia (1780). O serie de monede mari și grele, din argint sau din aur, prezintă imaginea veridică a bogăției munților metaliferi din Carpații Apuseni ; ele culminează cu celebrele piese de 100 ducați, cîntărind 350 de grame de aur și emise la Făgăraș sub domnia lui Mihail Apafi. Un exemplar, bătut în 1676, poate fi văzut în secția numismatică a muzeului.

În perioadele în care nu s-au emis monede proprii de către cele trei state feudale : Țara Românească, Moldova și Transilvania, iar uneori, alături de aceste monede, au circulat pe întreg teritoriul României numeroase monede străine. Faptul este tipic pentru economia monetară feudală ; exemplele, numeroase, pot fi întîlnite pe tot continentul european. În Țara Românească și în Moldova, această situație s-a agravat în secolul al XVIII-lea, cînd evantaiul circulației monedelor străine se lărgește nemăsurat. Un mijloc de a face față, măcar în parte, la neajunsurile provocate de o circulație monetară haotică a fost crearea, în ambele țări, a unei unități de calcul, leul, divizat în 40 de parale, unitate devenită etalon de referință al tranzacțiilor încheiate în felurite monede efective, natural, toate străine. Originea acestui leu de calcul este reprezentată de o monedă reală, talerul olandez, avînd ca stemă un leu și care a circulat intens în țările române, ca urmare a comerțului Țărilor de Jos cu Levantul. Dispărînd ca monedă efectivă, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, talerul-leu olandez este înlocuit mai întîi de talerul austriac, apoi se transformă, după cum s-a arătat, într-o unitate de calcul.

După Unirea Principatelor, au loc cîteva încercări ale lui Alexandru Ioan Cuza de a emite o monedă națională, încercări care însă nu au izbutit. Legea monetară din 6 mai 1867 va stabili sistemul monetar național al României, avînd ca unitate leul, care devine din nou o monedă efectivă. Primul leu românesc a fost bătut în 1870 de către vechea Monetărie a Statului de la Șoseaua Kiseleff, pe locul unde este astăzi Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România.

Alături de emisiunile monetare metalice, ce se succed, de la 1867 și pînă la 1966 inclusiv, figurează banii de hîrtie : biletele ipotecare din 1878, bancnotele Băncii Naționale a României, începînd din 1881, precum și bancnotele Băncii Generale de la București, puse în circulație în 1916—1918 în teritoriul ocupat de armatele germane și cele aliate lor.

Tema de bază, sumar expusă mai sus, este ilustrată și prin material complementar ; reproduceri mult mărite, sub forma de machete de gips sau panouri fotografice, ale pieselor mai semnificative. O cartogramă înfățișează atelierele monetare care au funcționat pe teritoriul României, din antichitate pînă astăzi. În sfîrșit, pentru a reda o ambianță adecvată, s-au expus și alte materiale care nu au o legătură directă cu tema de bază : o casă de bani din veacul trecut, balanțe și greutăți speciale, folosite la cîntărirea monedelor de aur, bijuterii confecționate din monede și altele.

Am căutat în rîndurile precedente să prezentăm nu o istorie a monedei în România — ceea ce ar fi fost imposibil, într-un cadru atît de limitat —, ci principalele idei a căror înlănțuire constituie firul conducător al secției de numismatică din muzeu. I se oferă astfel publicului larg prilejul de a cunoaște în mod nemijlocit unul din numeroasele aspecte ale vieții social-economice din trecut și de astăzi, în cadrul Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România.

https://biblioteca-digitala.ro

ISTORIA CULTURII ROMÂNEȘTI PREZENTATĂ ÎN MUZEUL DE ISTORIE AL R.S. ROMÂNIA

Conf. univ. dr. CORINA NICOLESCU

Pretutindeni în lume, creatorii de muzee sînt frămîntați de găsirea unor noi formule, încercînd a ieși din vechile tipare de prezentare, în care criteriul geografic sau cel istoric constituie osatura principală a expunerii. Ideea de mult depășită, născută încă în vremea Renașterii și aplicată picturii și sculpturii, prezentate pe școli și epoci, domină încă și azi. În muzeele de profil istoric, în sensul larg al cuvîntului, se încearcă însă a îngloba în ansamblul manifestărilor umane toate mărturiile de ordin material și spiritual ale unui popor. De aceea expunerea comparativă, funcțională, tipologică etc. se manifestă tot mai puternic în realizările ultimilor ani. În lumea întreagă, datorită acestei noi concepții, prezentarea exponatelor variază foarte mult, unele muzee căutînd ca în afară de ideile principale, exprimate într-un ansamblu, să creeze expuneri complementare, menite să adîncească în mod special o serie de aspecte schițate doar în expoziția de bază. În acest spirit a fost gîndită și tematica expunerii din cele *nouă săli de la etajul al II-lea, structurată pe cîteva idei principale, materializate prin obiecte din domenii diverse, începînd cu mobilierul și ușile crestate și sculptate în lemn, pînă la costume, broderii, cusături populare ș.a.*

La considerentele arătate mai sus trebuie să mai adăugăm o împrejurare, proprie condițiilor istorice ale poporului nostru, datorită căreia obiectele de artă decorativă dobîndesc un rol cu mult mai important ca mărturii ale vieții sociale și ale culturii. În genere, izvoarele scrise privind trecutul românesc sînt destul de sărace și monotone ca informație, lucrările de artă aplicată, împlinind prin prezența lor cunoașterea cadrului în care se desfășoară viața zilnică, reconstituirea trecutului civilizației. Privite astfel obiectele de artă decorativă dobîndesc un mesaj cu mult mai larg decît cel artistic, uneori fiind chiar produse de atelier, care vorbesc mai mult ca mărturii de viață, decît de artă pură.

Condițiile atît de frămîntate ale trecutului românesc au dus la distrugerea într-o mare proporție a monumentelor de arhitectură și de pictură de caracter profan ; s-au năruit vechile curți și palate domnești împodobite cu pictură istorică, iar locuințele orășenești se mai păstrează într-o mică proporție, mai ales în orașele din Transilvania. Dorim însă permanent să cunoaștem cum trăiau, cum se îmbrăcau, ce fel de obiecte foloseau și ce cadru de viață aveau înaintașii noștri. Monumentele de caracter religios — biserici și mănăstiri — de un interes istoric cu totul deosebit, contribuie mult la întregirea cadrului vieții medievale, prezentînd însă un aspect unilateral, particular, acestei etape, pe cînd obiectele de artă decorativă pot dezvălui privitorului noi laturi legate de viața cotidiană.

Ideea de a crea o barieră de nepătruns între domeniul culturii medievale și acela al etnografiei și al artei populare, sub raport teoretic, este azi cu totul depășită. Specialiștii le-au cercetat separat, din nevoi de ordin metodologic, dar fenomenul este unitar și nu poate fi despărțit. De altfel, în unele studii recente, apărute la noi în țară sau în străinătate, interpretarea istorică a mărturiilor oferite de cultura populară și îmbinarea acestora cu descoperirile arheologice, au dus la rezultate foarte importante pentru cunoașterea în ansamblu a izvoarelor culturii și gîndirii românești. Este momentul ca acest mod nou de a aborda problema să fie aplicat și în realizarea unor forme noi de muzeu.

https://biblioteca-digitala.ro

Pornind de la aceste considerente esențiale, s-au fixat ideile de bază ale expunerii de la etajul al II-lea al MUZEULUI DE ISTORIE AL R. S. ROMÂNIA. Gruparea pe genuri, respectînd doar într-o oarecare măsură cronologia în cadrul fiecărui gen, a urmărit să demonstreze varietatea și totodată unitatea de gîndire și de creație a poporului nostru. Tocmai de aceea, preocuparea noastră s-a îndreptat în mod special către unele domenii ale culturii populare, pe baza cărora se pot arăta afinitățile și elementele de continuitate și de legătură, între procesul spiritual al epocii feudale și acela popular. Constrînși de condițiile patrimoniului existent în etapa actuală, această idee s-a putut mai bine contura, în domeniul ciopliturilor și sculpturilor în lemn, în cel al ceramicii și textilelor.

Într-o grupare de acest gen apar pregnante notele proprii gîndirii artistice a poporului nostru, legate de condițiile istorice date, în comparație cu acelea ale naționalităților conlocuitoare. În primele două săli, consacrate meșteșugului artistic al lemnului, se desprind clar mai multe concepții, care nu caracterizează epoci diferite, ci mai ales procedee tehnice diverse și o gîndire diferită, legate de fondul originar și de adaosurile ulterioare, sintetizate și alambicate în decursul vremii, în contactul cu alte popoare. Concepția geometrică, caracteristică crestăturilor populare, se întîlnește și în mobilierul secolelor XVI—XVII, pe tot cuprinsul țării. Ea s-a îmbinat uneori cu aceea a împletiturilor de străveche tradiție orientală, așa cum apare pe jilțul domnesc al lui Petru Rareș și pe analogul din aceeași vreme, ambele lucrări provenind de la mănăstirea Probota (jud. Suceava). Motivele care împodobesc furcile, lingurile, stîlpii porții și ai casei etc. din crestăturile populare apar pe ușile de la Topolnița (jud. Mehedinți) din sec. XVI— XVII, care, alăturate ușilor de case gorjene din secolul trecut, demonstrează tocmai acest proces de continuitate și legătură spirituală între fenomenul cultural al epocii feudale și cel popular. Din contactul cu arta bizantină și orientală, pe de o parte, și din relațiile cu arta gotică și a Renașterii, pe de altă parte, concepția decorativă s-a îmbogățit cu elemente noi de ordin vegetal și zoomorf. Fragmentul de tîmplă și cele două uși alăturate, de la Tîrgoviște, jilțul domnesc de la Sărindar ca și celelalte piese expuse în sala aII-a, oferă vizitatorului acest variat tablou al creației românești, în care și-au lăsat pecetea diferitele curente — goticul, Renașterea, barocul etc., uneori în realizări mai modeste sub aspect artistic, dar semnificative pentru înțelegerea evoluției culturale.

Varietatea, unitatea și păstrarea tradiției vechilor meșteșuguri sînt și mai viu prezentate în vasta sală de ceramică, în care vizitatorului i se înfățișează sinteza acestui gen, din secolul al XIV-lea pînă azi. În mod special, s-a urmărit prin unele exponate evoluția formelor, a concepției decorative și a procedeelor tehnice, ilustrînd continuitatea meșteșugului și a gîndirii creatoare de-a lungul veacurilor. Pentru a demonstra aceste idei de bază sînt prezente în aceeași vitrină vase și fragmente ceramice din secolul al XIV-lea, aflate în centrele dunărene de la Păcuiul lui Soare, Turnu Severin etc. împreună cu olărie produsă în veacul trecut, care păstrează încă, în nordul Moldovei și al Transilvaniei, tradiția meșteșugurilor din centrele orășenești medievale. S-au expus în aceeași sală și produse mai vechi sau mai noi de olărie populară, care evocă prin forma și decorația lor supraviețuirea peste secole a moștenirii daco-romane.

Pe cele douăsprezece panouri din jurul sălii se desfășoară unitar ceramica folosită atît de mult în țara noastră, pentru decorul interioarelor și construirea sobelor. La aceasta se adaogă ornamentele ceramice care au împodobit fațadele monumentelor epocii lui Ștefan cel Mare.

Întocmai ca în sculptura în lemn și în olărie, se pot desprinde de îndată, cercetînd aceste exponate, diversele tendințe culturale, care circulau concomitent sau în etape diferite în concepția meșteșugarilor din Țara Românească, Transilvania și Moldova. Pe plăcile de sobă și pe discurile de fațadă din epoca lui Ștefan cel Mare se îmbină concepția geometrică străveche cu aceea heraldică, influențată de goticul transilvan, iar motivele florale de Renaștere, proprii mai ales produselor atelierelor săsești și maghiare, datorită legăturilor comune de secole, pătrund la sud și la est de Carpați. În cîteva vitrine, vizitatorul poate admira produsele caracteristice culturii naționalităților conlocuitoare — sași și maghiari.

Textilele sub variate forme: țesături importate din Italia și Orientul Apropiat, folosite pentru veșmintele clasei dominante, costumele de curte și orășenești, broderiile medievale și cîteva exemple de cusături populare, împreună cu scoarțe și covoare oferă vizitatorului cîteva dintre cele mai caracteristice exemple ale acestui vast domeniu al artelor decorative, atît de bogat reprezentat în țara noastră. În fiecare dintre cele cinci săli consacrate expunerii textilelor, apar alte probleme și alte aspecte ale acestui larg domeniu de cultură, civilizație și artă.

Intrînd în cele două săli de costume, dintr-o dată vizitatorul regăsește un crîmpei din atmosfera curților noastre feudale de la Suceava, Iași, Tîrgoviște, București, Craiova etc., reînviată de somptuoasele veșminte de domni și boieri, confecționate din strălucitoare catifele de mătase și fir, aduse din Italia și din Orientul Apropiat. Luxul și rafinamentul acestor costume de tradiție bizantină și orientală evocă o lume care în secolele XV—XVI trăia la nivel european, chiar în vremea înăspririi tot mai puternice a stă-

https://biblioteca-digitala.ro

pînirii otomane, după cucerirea peninsulei balcanice și înfeudarea principatelor române de către turci. Dincolo de interesul artistic al frumoaselor brocarturi italiene, ele glăsuiesc despre relațiile mai largi ale lumii românești cu Occidentul Europei și despre rafinamentul unei societăți care depășise de multă vreme aspectul patriarhal al vieții rurale.

În cele două săli în care se poate urmări îmbrăcămintea de curte și orășenească din secolul al XV-lea pînă în veacul trecut s-au valorificat pentru prima dată într-un ansamblu, rezultatele unei îndelungate munci de cercetare și reconstituire a unor vestminte foarte prețioase, mutilate de transformările intervenite în decursul vremii. Este vorba mai ales de cele patru veșminte domnești din sec. XV—XVI, care au fost readuse la forma lor originară după cercetări migăloase și operații delicate de restaurare. Ele sînt unicele costume păstrate întregi, din această epocă, în țara noastră și în țările de moștenire bizantină.

Prezentarea de caracter documentar pe panourile aflate pe pereții din stînga sălii, în care se ilustrează legăturile dintre costumul de curte și cel popular, constituie o demonstrație elocventă, ca și în sala de ceramică, a procesului de întrepătrundere și continuitate a formelor culturii populare cu cea a clasei feudale. Din nefericire, urmele culturii populare mai vechi sînt încă prea puține, iar cîteva vestigii arheologice, mărturii grăitoare ale acestui proces, nu au putut fi introduse în expunere. Desigur că îmbogățirea prezentării cu stampe și reproduceri după portretele de ctitori în costume de curte sau țărănești ar contribui încă la conturarea acestei idei. Doar demonstrativ, pentru a evoca vizitatorului continuitatea croiurilor, a tehnicilor și a concepției decorative a cămășilor purtate de domnițe în secolele XV—XVI în cămășile populare de azi s-au expus în aceeași sală cîteva exemplare de ii din Muscel, Argeș, Suceava etc., zone care au suferit mai puternic înrîuririle artei de tradiție bizantină pătrunsă și păstrată în cultura rurală pînă în vremea noastră.

În sala de broderii, în care sînt expuse piese reprezentative produse în atelierele mînăstirești și de curte din Moldova și Țara Românească, apar și o serie de năframe maghiare, lucrate cu fir, broderii săsești realizate în spiritul artei gotice și cîteva exemple de cusături populare românești.

Cele două săli, una cuprinzînd covoare orientale din Transilvania și a doua, scoarțe tipice pentru toate zonele țării noastre, prezintă un alt aspect al vieții de interior, legat de vechea locuință românească. Întocmai ca și broderia de mătase și fir de aur, varietatea și bogăția scoarțelor și a țesăturilor care împodobesc interioarele românești în general, își au origina îndepărtată tot în contactul direct cu Bizanțul și Orientul Apropiat. La rîndul ei, populația săsească din Transilvania a adoptat atmosfera pe care o oferă covoarele și țesăturile colorate într-o locuință, folosind din plin covoarele orientale. Într-un contrast care pare ciudat la prima vedere, prezența în aceeași sală a vaselor de cositor produse de meșterii sași la Brașov, Sibiu, Sighișoara etc. sugerează tocmai acest proces cultural propriu vieții din Transilvania, singura zonă în lume în care, pe albul de var al pereților bisericilor protestante de stil gotic, se așternu covoarele orientale cu căldura pe care le-o dă coloritul viu și armonios, rezultat al vopsitului vegetal și al spiritului oriental, înclinat în mod deosebit către armonia cromatică. În sala de scoarțe sînt reprezentate cele mai importante zone ale țării — Oltenia, Banatul, Moldova, Maramureșul și Muntenia, fiecare cu concepția sa proprie decorativă și cromatică. Și în acest caz, influențele orientale, filtrate prin alambicul concepției românești, sînt evidente.

Ultima sală din acest ansamblu cuprinde o bogată desfășurare cronologică și tipologică a obiectelor de argintărie, produse în Țara Românească, Moldova, și Transilvania, începînd din secolul al XIV-lea pînă în pragul secolului trecut. Mai mult decît în celelalte săli, vizitatorul ia contact aici cu un fenomen foarte important al culturii românești, datorat legăturilor dintre meșterii români și sași. Spre deosebire de alte obiecte, ai căror creatori în cele mai multe cazuri au rămas în anonimat, în acest caz multe dintre piese poartă marca meșteșugului, împreună cu semnul de breaslă al orașului. Cele două vestite centre din sudul Transilvaniei — Brașovul și Sibiul — domină în produsele expuse în această sală. Argintarii cunoscuți din aceste orașe ca Georg May II, Sebastian Hann, Georg Heltner ș.a. executau pentru curtea domnească de la București diferite obiecte de caracter religios sau profan, primind modele din Țara Românească.

Apare evident în acest caz procesul de adevărată simbioză dintre meșterii sași și cei din Țara Românească și Moldova, mai ales în realizarea ferecăturilor de cărți și a altor obiecte cu destinație religioasă.

Scurta prezentare de față nu face decît să creioneze cîteva dintre ideile călăuzitoare ale expunerii de la etajul II al Muzeului de istorie, reprezentînd o nouă formulă muzeală, care ar putea fi încă dezvoltată, îmbogățită și completată în viitor. Conceptul contemporan al muzeului într-o permanentă reînnoire în pas cu noile descoperiri și interpretări științifice impune o gîndire nouă și în prezentarea valorilor noastre culturale.

https://biblioteca-digitala.ro

PREOCUPĂRI TEMATICE ŞI MUZEOTEHNICE ÎN ORGANIZAREA SECŢIEI DE ISTORIE STRĂVECHE

VALERIU LEAHU

Experienţa organizării Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România — prin amploarea şi prin complexitatea obiectivului, lipsită de precedent în analele muzeologiei româneşti — a cunoscut în chip firesc, inerent, răsfrîngeri multiple, ipostaze variate şi în organizarea secţiei de istorie a Comunei primitive. Multitudinea şi varietatea problemelor — teoretice sau de ordin practic, muzeotehnice ori chiar organizatorice — implicate de constituirea patrimoniului, de elaborarea tematicii şi a proiectelor de amenajare muzeistică, iar apoi de însăşi organizarea spaţiilor expoziţionale; precum şi rezolvările pe care colectivul secţiei[1] a încercat şi, de cele mai multe ori, a izbutit să le obţină — toate acestea, marcînd neîndoielnic o realizare, au însumat însă, mai ales, o utilă acumulare de date şi de cunoştinţe pe tărîm muzeal, fără îndoială, tot atît de valoroasă pe cît este însăşi opera înfăptuită.

Pentru evocarea dezvoltării istorice-economice, sociale, cultural-spirituale a populaţiilor care au locuit pe teritoriul României în orînduirea Comunei primitive a fost destinat, în aripa dreaptă a parterului, un spaţiu însumînd o suprafaţă utilă de aproximativ 1 000 m.p., divizat — după lucrările de restaurare — în zece încăperi, oferind, în ansamblu, pentru o realizare muzeală, condiţii relativ bune[2]. Aprecierea aceasta a ţinut seamă, din capul locului, de: suprafaţa suficient de întinsă, în raport cu numărul şi volumul colecţiilor; înlănţuirea logică şi lejeră a celor zece spaţii comunicante, încît să se asigure un circuit judicios dirijat; arhitectura în general adecvată pentru un interior de muzeu — neprezentînd nici sobrietate excesivă, rece, nefiind nici încărcată sau „frămîntată" (cu două excepţii însă: sălile IV şi IX); gradul sporit de luminozitate zenitală, datorită ferestrelor numeroase, mari şi bine plasate, în cele mai multe din săli etc.

În acest cadru dat, pentru realizarea obiectivului ştiinţifico-educativ încredinţat secţiei, am dispus de un fond de exponate însumînd circa 3 700 piese originale, constituind tot atîtea atestate dintre cele mai semnificative ale dezvoltării forţelor de producţie în Comuna primitivă, ale evoluţiei formelor de economie, ale culturilor materiale şi spirituale ale diferitelor populaţii străvechi.

Organizarea sălilor de istorie a Comunei primitive, trebuia să realizeze: o evocare *integrală*, în timp şi spaţiu, a principalelor etape de evoluţie ale orînduirii Comunei primitive pe teritoriul României; un discurs şi o structurare ale mijloacelor specifice muzeale axate cu precădere pe reliefarea pregnantă a unor teme, a unor idei, pentru a materializa teze ale istoriografiei marxist-leniniste cu privire la istoria ţării noastre; o demonstraţie a extraordinarei capacităţi a populaţiilor din spaţiul carpato-dunărean

[1] Organizarea secţiei de istorie a Comunei primitive, implicînd mai ales selectarea, fişarea ştiinţifică primară şi transportul patrimoniului, elaborarea tematicii, colaborarea la întocmirea proiectelor de amenajare muzeistică, etalarea tuturor pieselor, întocmirea documentaţiei pentru hărţi, a etichetelor şi textelor etc. — toate acestea au fost îndeplinite de un colectiv din care, alături de semnatarul acestor rînduri au făcut parte: Trohani Gheorghe, Oancea Alexandru, Protopopescu Vlad, Ulanici Augustin. În activitatea de organizare a secţiei colectivul a fost ajutat de o comisie de specialitate (care a avizat tematica, hărţile, textele, proiectele de amenajare etc) condusă de prof. dr. doc. Dumitru Berciu şi din care au făcut parte Alexandru Păunescu, Iuliu Paul, Adrian Florescu, Szekely Zoltan şi Mircea Rusu.

[2] Nu s-a răspuns solicitării noastre de a fi modificată arhitectura acestor spaţii, plecîndu-se de la ideea restaurării la aspectul iniţial, din 1900, al clădirii Poştei.

https://biblioteca-digitala.ro

Neoliticul (vitrine în sala a IV-a)

de a crea — la scara întregii umanități preistorice — forme de cultură dintre cele mai originale și mai avansate.

Am urmărit realizarea acestor obiective atît în tematica secției, cît și în procesul întocmirii proiectelor de amenajare muzeistică, colaborînd cu arhitecții întreprinderii „Decorativa" — permanent și, în chip imperios necesar, cu un rol cît se poate de activ.

Elaborînd tematica celor zece săli destinate prezentării Comunei primitive, am fost, între altele, în situația de a preciza, ca autor, poziția față de problemele „în litigiu" ale cercetării arheologice și istorice privitoare la Comuna primitivă de pe teritoriul României. Oricine va înțelege că, organizînd un muzeu, în astfel de situații atitudinile subiective se cer excluse cu totul ; că poziția care urmează să primeze trebuie să fie cea a științei. Am optat așadar, de fiecare dată, pentru soluții care să aibă trimitere către punctele de vedere cele mai acceptate sau către acelea care deja și-au dobîndit loc în lucrările de istorie a României, cu o mai largă circulație.

În elaborarea atît a tematicii cît și a proiectelor de amenajare muzeistică, o preocupare constantă a fost aceea de a găsi, în fiecare spațiu expozițional, pentru fiecare temă, raportul judicios între canti-

https://biblioteca-digitala.ro

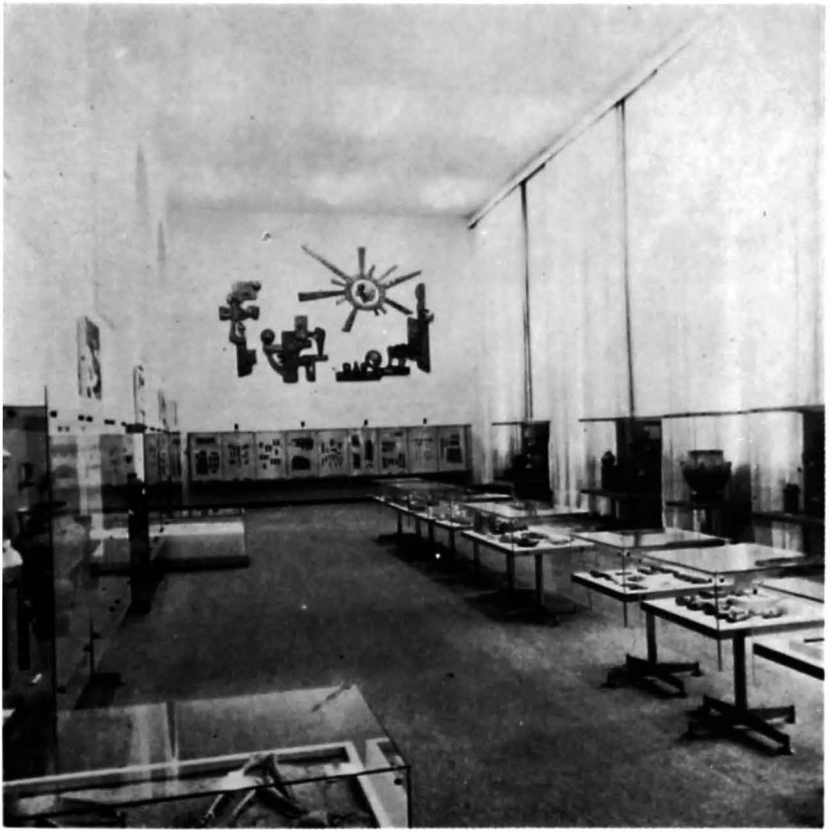

Epoca bronzului (vedere generală din sala a VI-a)

tatea și factura exponatelor originale și materialul auxiliar, astfel încît să se evite atît tendințele de didacticism excesiv (din păcate, încă prezente în unele muzee de la noi, și chiar într-unele dintre cele mai recent organizate) dar, deopotrivă și o expunere susceptibilă de obiectivism. Soluția adoptată a fost aceea de a crea, pe plan tematic și prin rezolvări muzeotehnice, cîmp cît mai liber pentru afirmarea forței de convingere a exponatului original. Măsura în care am reușit poate fi apreciată și din următoarea relație de ordin statistic : 62 teme derivate (subteme) sînt ilustrate prin 3091 exponate originale (lor adăugîndu-li-se și 3 mulaje după piese originale) — față de care materialul auxiliar prezintă următoarea pondere și structură : 7 texte de săli, 44 texte de vitrină, 401 etichete de vitrină și de obiect, 29 hărți, 10 reproduceri foto, 1 compoziție decorativă (motive ornamentale caracteristice epocii bronzului, executată în bronz ciocănit și ceramică).

Modul de expunere în sălile secției de istorie a Comunei primitive a iscat și el cîteva probleme — una fiind cea a măsurii juste, exacte, pentru a realiza densitatea și ritmul expunerii. Am apreciat că estetica expozițională pretinde un raport invers proporțional între suprafața utilă, de o parte și densitatea pieselor expuse și ritmul obiectelor etalate, de altă parte. Am ținut seama, de asemenea, de factura oarecum uniformă, lipsită de o anume varietate a fondului de exponate (50% circa, ceramică !).

https://biblioteca-digitala.ro

Prima epocă a fierului (vedere din sala a VII-a)

Am optat, prin urmare, pentru o densitate medie și pentru un ritm oarecum temperat ale expunerii. Pericolul unei rectilinearități a discursului expozițional, chiar al unei eventuale monotonii, a fost înlăturat, întrerupînd ritmul obișnuit al expunerii[3] prin soluții de valorificare aparte a unor exponate deosebite (de pildă, în sala 4 : momentul Cucuteni-Ariușd ; în sala V : perechea de figurine de la Cernavodă ; în sala VI : depozitele de bronzuri ș.a.m.d.)[4].

În fine, în privința mobilierului de muzeu, a mijloacelor și sistemelor de etalare, am susținut și am optat — din tot cea ce arhitecții și proiectanții au oferit — pentru soluțiile de maximă sobrietate și discreție. Am avut în vedere principiul — cu caracter de lege în muzeologie — că o expunere muzeală trebuie să aibă la bază individualizarea maximă, detașarea, prin orice mijloace și în primul rînd, a obiectului de muzeu (față de care toate celelalte mijloace se subordonează) ; am ținut seama și de împrejurarea că, în organizarea Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România în edificiul fostei Poște centrale, s-a pornit de la ideea neafectării zidurilor clădirii.

[3] În acest scop am recurs la numeroase grupări de exponate, în funcție de subteme, pe alocuri chiar admițînd unele derogări de la rigorile cronologiei (de pildă în sălile VII și VIII).

[4] De aceea, în selectarea materialului expus am operat deseori, ținînd seamă și de criteriul estetic. Multe culturi arheologice sînt deci reprezentate în săli și vitrine nu prin piese tipice ci prin cele „mai frumoase".

https://biblioteca-digitala.ro

PRINCIPII TEMATICE ŞI SOLUŢII TEHNICOMUZEALE ÎN ORGANIZAREA SECŢIEI DE ISTORIE VECHE

LUCIA ŢEPOSU-MARINESCU

Amenajată **în sălile XI—XVII** ale MUZEULUI DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, **secţia de istorie veche** *, corespunzînd orînduirii sclavagiste pe teritoriul României, înfăţişează istoria geto-dacilor în perioada Burebista — Decebal (sec. I î.e.n. — I e.n.) şi epoca stăpînirii romane. Iniţial, în secţie au fost incluse şi exponate referitoare la istoria oraşelor-state greceşti din Dobrogea : Histria, Tomis şi Callatis în epoca arhaică, clasică şi elenistică pînă la cucerirea romană. Actualmente istoria coloniilor greceşti este prezentată paralel cu epoca Latène în sălile VIII şi IX din spaţiul afectat secţiei de istorie a comunei primitive.

La organizarea secţiei de istorie veche s-au pus două probleme fundamentale, de a căror rezolvare judicioasă depindea în esenţă realizarea scopului tematic propus. Prima dintre ele se referă la prezentarea evenimentelor istorice care s-au petrecut pe meleagurile Daciei în răstimpul a patru secole şi nu numai cu ajutorul unor categorii de materiale arheologice, iar a doua problemă se referă la selectarea, dintr-un patrimoniu foarte bogat, a pieselor celor mai semnificative.

Odată rezolvate aceste probleme, s-a trecut la amenajarea, într-un spaţiu dat, a expoziţiei de bază. Desigur existenţa unui spaţiu arhitectural limitat, în care trebuiau să fie concretizate ideile tematice, a generat o serie de greutăţi în depăşirea cărora condiţia „sine qua non" a fost permanenta şi activa colaborare, mergînd pînă la cele mai mici amănunte, cu arhitecta Xenia Ghica.

Istoria geto-dacilor în sec. I î.e.n. — I e.n. are ca idee tematică de bază ilustrarea dezvoltării forţelor de producţie şi sublinierea realităţii istorice în care strămoşii noştri au ajuns să aibă o cultură materială şi spirituală originală, apropiată de aceea a lumii clasice mediteraneene.

După schiţarea cadrului istoric în care s-a dezvoltat societatea geto-dacică, lucru dificil de realizat muzeografic din pricina absenţei unor piese care să poată fi atribuite sau puse în legătură cu vreuna din căpeteniile dacice (excepţie face vasul de cult descoperit la Grădiştea Muncelului, cu ştampila „Decebalus per Scorilo"), în sălile XI—XIII sînt prezentate exponate referitoare la cultura materială şi spirituală a geto-dacilor. Se începe cu o suită de unelte diversificate, unele asemănătoare celor de astăzi, înfăţişînd ocupaţiile principale : agricultura şi păstoritul, prelucrarea lemnului, extracţia şi prelucrarea metalelor şi se continuă cu meşteşugurile şi comerţul. Dat fiind spaţiul limitat, s-a ales ceramică tipică din cele mai importante aşezări şi cetăţi (Poiana, Popeşti, cetăţile din Munţii Orăştiei, Bîtca Doamnei, Brad, Răcătău etc.), încercînd, în acelaşi timp, ca viaţa economică să fie marcată prin tezaure de monede republicane romane, matriţe monetare de la Tilişca sau vasele de import din Campania. Aceasta se îmbină cu o idee tematică pe care am dorit-o subliniată, aceea că influenţa romană s-a manifestat în Dacia cu mult înainte de cucerire. Situate între meşteşug şi artă, tezaurele de argint, dominate de cupele de la Sînc răieni, fac legătura cu cultura spirituală a geto-dacilor unde sînt schiţate ritul de înmormîntare, religia şi cunoştinţele ştiinţifice.

Sălile XIV—XVII sînt consacrate cuceririi Daciei şi epocii stăpînirii romane în Dacia şi Dobrogea. Războaiele daco-romane şi transformarea Daciei în provincie romană sînt marcate prin armament dacic şi roman, monede emise de Traian comemorînd evenimentul, copia epitafului de la Philipi ridicat de Ti. Claudius Maximus, cel care i-a dus lui Traian capul regelui Decebal. Trebuie menţionat că documentul epigrafic, aflat în Muzeul din Kavala (Grecia) a intrat recent în circuitul ştiinţific şi are o importanţă deosebită pentru istoria veche a României. În aceeaşi sală este prezentată organizarea administrativă şi militară a teritoriilor locuite de geto-daci care au intrat sub stăpînire romană. De o valoare deosebită sînt diplomele militare care atestă fazele succesive de organizare a provinciilor Dacia şi Moesia Inferior şi dau ştiri despre trupele auxiliare existente aici. Tabloul organizării administrative este întregit de cîteva inscripţii, iar cel al vieţii militare de planuri de castre, de ţigle şi cărămizi cu ştampilele legiunilor, alelor şi cohortelor care au staţionat în Dacia şi Moesia Inferior. Unul din cele mai importante exponate este capul statuii de bronz a împăratului Traianus Decius (248—251) de la Ulpia Traiana pe care o inscripţiei

* La realizarea expoziţiei de bază a secţiei, aşa cum se prezintă la ora actuală, şi-au dat concursul Liviu Petculescu, Constantin Petolescu, Marieta Gheorghiţă şi Larisa Nemoianu. Dintre aceştia, Liviu Petculescu, cel mai vechi dintre colaboratori şi singurul pe care l-a avut semnatara acestor rînduri şi în perioada de organizare a muzeului, a participat la selectarea patrimoniului, la aducerea acestuia de la diferitele instituţii muzeale din ţară şi la etalarea pieselor.

Un sprijin deosebit de preţios la etalarea obiectelor în secţie l-au adus Ivan Ordentlich, şef de secţie la Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea şi Constantin Pop, muzeograf principal la Muzeul de istorie a Transilvaniei din Cluj, cărora le mulţumim din toată inima şi pe această cale.

Totodată ţinem să ne exprimăm gratitudinea faţă de profesorii universitari acad. C. Daicoviciu, preşedintele Comitetului de organizare a Muzeului de istorie al R. S. România, pentru preţioasele materiale şi sugestii date, acad. Emil Condurachi, preşedintele Comisiei de specialitate de pe lîngă Secţia de istorie veche, căruia îi datorăm prezenţa în expoziţie a mulajului inscripţiei de la Kavala, acad. D. M. Pippidi, pentru sprijinul acordat la selectarea pieselor provenite din patrimoniul Muzeului de antichităţi, D. Berciu şi D. Tudor pentru înţelegerea de care au dat dovadă faţă de problemele Secţiei de istorie veche.

Aducem mulţumirile noastre căldu roase colegilor şi prietenilor A. Vulpe şi P. Alexandrescu pentru informaţiile şi materialele inedite pe care ni le-au dat, precum şi lui H. Daicoviciu pentru sugestiile tematice şi sprijinul constant acordat în toată perioada de organizare

https://biblioteca-digitala.ro

îl numește „restitutor Daciarum". Pe o hartă murală de mari dimensiuni sînt marcate orașele cu statut de municipium și colonia, așezările rurale, castrele etc., demonstrînd densitatea locuirii în această epocă. Alături se află secțiunea ce înfățișează Dacia și Moesia din Tabula Peutingeriana, hartă antică întocmită în sec. III și păstrată într-o copie medievală.

Următoarele săli sînt consacrate populației, vieții economice și vieții spirituale în epoca romană, aspecte care scot în evidență procesul romanizării populației, proces ce precede formarea poporului și limbii române.

În sala destinată ilustrării populației, ideea tematică principală este sublinierea persistenței elementului autohton dacic și conviețuirea cu coloniștii aduși „ex toto orbe Romano". Dintre numeroasele dovezi peremptorii ale continuității băștinașilor am ales materiale arheologice din necropole și așezări (Soporul de Cîmpie, jud. Cluj ; Obreja, jud. Alba ; Enisala, jud. Tulcea), inscripții, cum este aceea a veteranului Iulius Crescens de la Cășei, care poartă o sarică mițoasă de tradiție autohtonă, ceramică dacică descoperită în castre romane și tezaurul de la Ațel cu piese de podoabă, dintre care unele amintesc pe cele dacice anterioare cuceririi romane.

Inscripții funerare schițează, în continuare, ocupațiile principale și diferențierea socială, iar materiale arheologice (ceramică, unelte, podoabe) îi documentează pe dacii liberi rămași în afara granițelor Provinciei Dacia.

Dezvoltarea vieții economice, ridicarea acesteia pe o treaptă superioară față de epoca anterioară, este înfățișată în sala a XVI-a. Pe lîngă ocupațiile tradiționale — agricultura și păstoritul, exprimate în forme noi, caracteristice societății sclavagiste pe deplin dezvoltate, o mare amploare capătă extracția aurului și a celorlalte bogății ale subsolului, iar meșteșugurile se diversifică și cîștigă în importanță. Cele mai prețioase exponate le constituie, neîndoielnic, tăblițele cerate descoperite la Roșia Montană, în antica exploatare auriferă.

În cadrul meșteșugurilor, acum organizate, o pondere deosebită are olăritul, prelucrarea metalelor și a sticlei. Vehicularea produselor solului, subsolului și a celor ieșite din atelierele meșteșugărești determină o viață comercială activă, dovedită prin tezaure monetare, amfore, ponduri, o balanță etc. În fine, tuburi de canalizare și hipocaust, mozaicuri de diferite forme, frize, capitele și alte piese arhitectonice expuse în sala următoare, care încheie secția de istorie veche, vorbesc despre procesul de urbanizare din Dacia Romană.

Exponatele din sala a XVII-lea sînt toate expresii ale vieții culturale în epoca romană și dovezi, în același timp, ale încetățenirii modului de viață roman cu gradul său înalt de civilizație. Un medalion funerar, înfățișînd o familie și unul din copii cu instrumente de scris în mînă, face aluzie la educația în această perioadă. Portrete realiste (capul soldatului de la Apulum) pun în evidență un aspect original al artei romane, în acest domeniu netributară grecilor. Monumentele statuare, alături de bronzurile și reliefurile

Piese dacice de argint

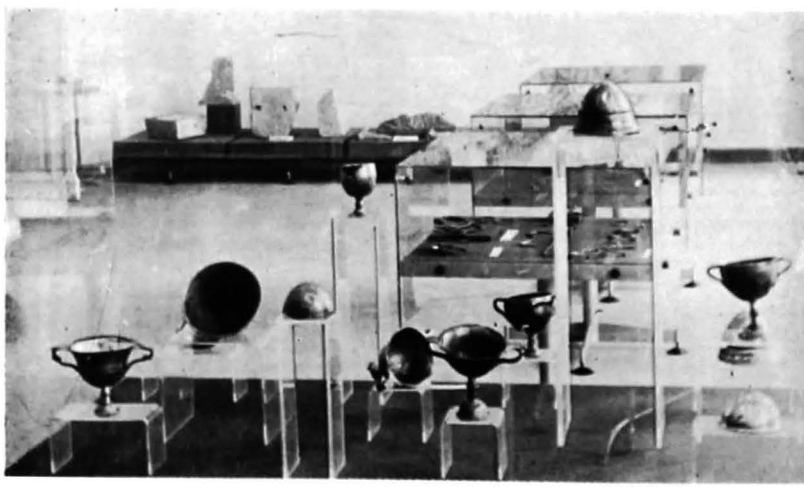

https://biblioteca-digitala.ro

Sistem de expunere în secția de istorie veche

din marmură, ne dau noțiuni despre costumația romană, despre artă și religie. Sînt expuse reliefuri votive reprezentînd divinități romane sub care se pot ascunde vechi zeități locale, cum este cazul cavalerilor ılanubieni sau chiar al Dianei-Bendis.

Arta funerară este schițată prin două exponate : un relief clasic cu scena banchetului funebru și ıltul, specific Daciei, medalionul asociat cu lei.

Din cele arătate mai sus credem că s-au putut deduce și unele din problemele de muzeografie cu :are am fost confruntați, precum și principiile pe baza cărora am căutat să le rezolvăm. Asupra lor revenim succint.

Materialul expus în secție este original, provenind din cercetări arheologice sau descoperiri întîmplătoare. Doar în cazul stelei lui Ti. Claudius Maximus, aflată în Grecia, s-a recurs la o copie fidelă. Același ucru se preconizează pentru inscripția lui Acornion, singurul izvor epigrafic referitor la Burebista, aflată n prezent la Sofia.

Materialul complementar folosit în proporție mai restrînsă, este menit să dea contururi mai precise ıziunii istorice desprinse pe baza pieselor arheologice. El constă din texte pe aplice, reproducînd mai ales :itate din autori antici, din texte pe sticlă puse în vitrine pentru a sublinia anumite idei tematice și din ıtichete discrete, lapidare. Cum este și firesc hărțile completează cadrul geografic al evenimentelor istorice, ar fotografiile de mari dimensiuni (1,80/1,80) înfățișează cîteva din cele mai impunătoare vestigii dacice și romane.

Spre a scoate în evidență piesele arheologice s-au ales cele mai potrivite tipuri de vitrină și fondul le culoare adecvat fiecărei categorii sau grup de exponate. În ceea ce privește culoarea fondului, ceramica i metalele, de pildă, stau pe un fond deschis, neutru, în timp ce piesele de argint sau marmură sînt plasate pe ondur închise (verde sau violet). Anumite vitrine, cu picse mai importante, sînt iluminate separat iar în ıala a XVII-lea reflectoare și spoturi, prin jocuri de umbră și lumină, pun în valoare piesele sculpturale.

Îmbinarea în proporțiile cele mai bune a materialului original cu cel complementar, includerea lor ntr-un circuit care, respectînd cu rigurozitate ideile tematice, oferă în același timp și o viziune estetică, iu stat mereu în atenția noastră și le-am dorit cît mai izbutit materializate în expoziția de bază a iecției de istorie veche.

https://biblioteca-digitala.ro

PRINCIPIILE DE ORGANIZARE ŞI MODALITATEA PRACTICĂ, TEHNICOMUZEALĂ, DE REALIZARE A SECŢIEI DE ISTORIE MEDIE

ALEXANDRU LIGOR

Pentru rezolvarea problemelor complexe ce au ţinut de organizarea muzeistică a **secţiei de istorie medie** în ansamblul ei, mergîndu-se pînă la detalii, s-au primit în permanenţă din partea conducerii superioare de partid şi de stat preţioase indicaţii; de asemenea, s-au primit valoroase îndrumări din partea istoricilor şi arheologilor de frunte ai ţării.

Pe temeiul principiilor fundamentale, generale, de organizare a MUZEULUI DE ISTORIE AL R. S. ROMÂNIA s-a stabilit şi calea practică de prezentare expoziţională a istoriei evului de mijloc a României.

S-a socotit încă de la început că, în tratarea faptelor şi fenomenelor istorice medievale prin mijloace pur muzeistice, determinante sînt tezele materialismului istoric, concepţia despre istorie şi societate a Partidului Comunist Român.

Faptul că prin expoziţia secţiei de istorie medie se urmăreau nu în exclusivitate rosturi informaţional-ştiinţifice ci, acestea se cereau necesarmente a fi conjugate cu cele educative, a fost de asemenea de la început precizat, înţeles şi cu perseverenţă urmat.

Secţia ca atare urma să prezinte, prin mărturii istorice autentice, într-o profundă obiectivitate ştiinţifică, viaţa complexă a poporului român în fluxul ei firesc, de pe întreg cuprinsul patriei, în limitele date de momentul retragerii aureliene şi de anul revoluţionar 1821; se urmărea evidenţierea momentelor, faptelor esenţiale, din istoria noastră medievală, dîndu-se în cadrul acestora ponderea cuvenită rolului istoric al maselor populare — adevăratul făuritor al istoriei, fără a se ignora, de bună seamă, personalităţile care s-au identificat, ca ideal, cu aspiraţiile poporului.

Expoziţia secţiei medii a căpătat o formă definitivă ca urmare a unor migăloase lucrări de finisare. Faptul că au fost urmărite, muzeistic, în chip primordial, momentele însemnate din istoria evului mediu din România, în contextul realităţilor istorice europene, nu s-a tradus prin existenţa unor rupturi, goluri în tratarea, în totalitatea lor, a acelor vremi; şi nu s-a întîmplat astfel deoarece au fost create acele punţi de legătură, firesti, deloc forţate, între evenimentele majore, cum de altfel s-au realizat atari legături logice şi între epoca feudală propriu-zisă şi epocile cu care ea a venit „în contact" nemijlocit. S-a creat aşadar, acel flux istoric în deplină concordanţă cu realitatea.

În repartizarea spaţiului expoziţional, s-a ţinut seama de gradul de însemnătate istorică a fiecărei probleme în parte. Spre pildă, mărturiile istorice feudale ce vorbesc despre producţia materială realizată de masele de ţărani şi meşteşugari, despre formarea poporului român şi a limbii române, despre crearea statelor feudale româneşti, despre răscoale antifeudale purtate de cei oprimaţi în anii **1437, 1514, 1655, 1784**, despre luptele pentru neatîrnare în care au fost angajate oştile ţărilor române la Posada şi Rovine, la Vaslui şi Călugăreni ş.a., despre legăturile comerciale, politice, culturale dintre ţările noastre, despre marile realizări culturale, atari mărturii, mai numeroase decît altele, ocupă, cum se înţelege cea mai întinsă suprafaţă expoziţională.

S-a evitat o supunere oarbă faţă de cronologie, în sensul unei înşiruiri simpliste a pieselor muzeistice, deşi criteriul cronologic a rămas cel important.

https://biblioteca-digitala.ro

Harta formațiunilor politice pe teritoriul patriei noastre, sec. X—XIII

Gravura *Mihai Viteazul*, de Egidius Sadeler, 160

Inscripția din anul 943, care menționează pe Jupan Dimitrie, descoperită la Mircea Vodă, județul Constanț

https://biblioteca-digitala.ro

Fragment de țeavă de tun din vremea lui Petru Cercel

Vestigiile medievale originale au în expunere, comparativ cu materialul complementar, auxiliar o pondere considerabilă. Între acestea din urmă — folosite spre a da o imagine mai cuprinzătoare informațional și, vizual mai vie, fenomenelor și faptelor istorice — sînt hărțile înfățișînd formațiunile politice pe teritoriul patriei noastre, în sec. X—XIII, țările române unite sub Mihai Vodă Viteazul, ariile de desfășurare a marilor revolte populare din evul de mijloc etc.; planurile luptelor pentru neatîrnare; machetele unor cetăți ca Tîrgoviște, Poenari; imaginile-foto ale șanticrelor arheologice; chiar textele, fie generale, fie speciale ș.a.m.d. — între acestea și exponatele originale există un permanent și logic dialog.

O problemă, numai aparent neînsemnată, pusă spre rezolvare atît colectivului de muzeologi din cadrul secției de istorie medie, cît și arhitecților, a constituit-o înlăturarea uniformității în prezentarea muzeistică, uniformitate care crează acea stare de monotonie, acea atmosferă ce poate repede deveni apăsătoare, cu osebire atunci cînd expoziția permanentă ocupă o suprafață foarte mare. Soluții? Iată cîteva:

— printr-o diversitate a materialelor originale expuse (exemplu la tema: Relațiile comerciale interne și externe, în aceeași vitrină afli, alături de tezaure monetare, vasele ceramice în care au fost ele descoperite, tipare utilizate pentru confecționarea acelor monede, diplome comerciale etc.; pentru tema: Dezvoltarea orașelor, sînt expuse nu numai gravuri, dar și documente, tipare sigilare, hărți ș.a.);

— prin modul variat de expunere a pieselor ce fac parte din una și aceeași familie;

— prin crearea posibilității de a privi un obiect muzeistic tridimensional din cît mai multe unghiuri. În acest caz, el se află așezat într-o vitrină cu mai multe fațete, ca circuitul să se realizeze în sens giratoriu, se lasă un spațiu larg, necesar unui atare mod de vizionare;

— prin utilizarea materialului muzeistic complementar, auxiliar, divers ca mod de confecționare și prezentare. De exemplu, hărțile expuse în sălile consacrate istoriei evului mediu se deosebesc unele de celelalte nu numai prin dimensiuni, ci și prin modalitatea tehnico-artistică de realizare: sînt lucrate nu numai în tempera, ci și în lemn masiv (sculptat), în plăci de aluminiu etc.

Știut este că unele piese se degajează de restul exponatelor și prin importanța lor istorică cu totul deosebită, deși uneori, fie dimensiunile, fie starea de conservare nu le avantajează; ca atare ele nu se

https://biblioteca-digitala.ro

Răscoala condusă de Horia, Cloşca şi Crişan, 1784 (sala XXXI cu tema „Ţările române în secolul al XVIII-lea — primele decenii ale secolului al XIX-lea)

pot evidenţia prin forţe proprii; expuse laolaltă şi în acelaşi plan cu celelalte obiecte, personalitatea lor ar fi, pentru un neiniţiat, înăbuşită. Expoziţional au fost puse în valoare prin soluţii variate: s-au confecţionat vitrine speciale, cu destinaţie singulară (inscripţia de la Mircea Vodă, Tetraevanghelliarul de la Humor, în care, într-o miniatură, apare chipul voievodului Ştefan cel Mare, manuscrisul referitor la tehnica rachetelor datorat lui C. Hass şi Ioan Valahul etc); s-au destinat locuri de expunere avantajoase (în prim plan, în centrul spaţiului consacrat problematicii în care se înscrie şi piesa dată); s-au concentrat fişiile de lumină asupra vitrinei ce adăposteşte acel exponat valoros. Ţine de aspectul punerii în valoare a exponatelor de o mare însemnătate istorică — deşi, cum vom vedea, motivaţia e mult mai largă — redarea, la dimensiuni mărite, prin mijloace de fiece dată altele, a întregului exponat sau numai a acelor detalii ce prezintă un interes anume. Astfel, hrisovul emis de Mihai Viteazul, prin care se intitula „domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată Ţara Moldovei", este însoţit de mulajul realizat la dimensiuni mărite de pe pecetea în al cărui cîmp sînt reliefate stemele ţărilor române unite,; prin intermediul mulajului ai putinţa să urmăreşti detaliile acelui cîmp sigilar. Originalul monedei emisă în anul 1658 de Mihnea al III-lea este însoţit de o fotocopie care redă imaginea mult mărită a aversului acelei monede. Imaginea pozitivă a tiparului sigilar al oraşului Arad, din 1702, poate fi privită prin intermediul unui sistem lupă-oglinzi.

În timpul schiţării tematicii secţiei de istorie medie*, cu prilejul operaţiei de selecţionare şi grupare a pieselor pe teme mari şi pe subcapitole**, ca şi în conceperea şi realizarea materialelor ce vin să completeze exponatul autentic s-au avut în vedere, pe de o parte rosturile pur instructive ale expoziţiei, iar pe de alta, cele educative. Expoziţia permanentă se adresează astfel nu în exclusivitate specialiştilor, ci marelui public, căruia trebuie să-i creezi un cadru larg informaţional de cunoaştere a trecutului şi, totodată, să-i deschizi porţile spre o educaţie conformă spiritului societăţii în care trăim.

*: Colectivului iniţial de redactare a tematicii de organizare a expoziţiei, format din L. Chiţescu, Al. Ligor, Şt. Burda, L. Ştefănescu, i s-au alăturat noi membrii V. Rădulescu, A. Don, A. Păunescu, C. Chincheşa, M. Ene, M. Hodârnău, R. Homer.

**: Pen ru sprijinul acordat în acest sens, mulţumim şi pe această cale cercetătorilor: V. Teodorescu, E. Dörner, Şt. Ferenczi, M. Wiener, P. I. Panaite, M. Grigoruţă.

https://biblioteca-digitala.ro

ISTORIA MODERNĂ A ROMÂNIEI PREZENTATĂ ÎN MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE

ELENA POPESCU PĂLĂNCEANU

Realizarea **secției de istorie modernă** din MUZEUL DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA reprezintă rodul unui efort susținut și al muncii desfășurate cu competență și simț de răspundere în decursul mai multor etape, finalizate prin punerea în valoare, în cadrul celor **nouă săli de expunere** *care însumează peste* **1200 m.p.**, a unui număr de cca **2 000 piese muzeistice**, mărturii emoționante și elocvente ale trecutului de luptă al poporului nostru. Stăruitoarea activitate de cercetare întreprinsă în acest sens de colectivul secției, ca și consultarea unor specialiști de prestigiu în problemele epocii respective, au urmărit redarea științifică a realității istorice, sintetizînd — de pe pozițiile ideologiei marxist-leniniste — procesul luptei de eliberare socială și independență națională care a avut loc în patria noastră de-a lungul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea.

După ampla muncă din anii 1969—1970 de investigații și depistare a valorilor muzeistice existente în principalele muzee din țară, în arhive și biblioteci sau în unele colecții particulare și întocmirea fișelor de evidență pentru piesele de importanță națională [1], a urmat selectarea celor mai semnificative obiecte și documente și clasarea acestora pe probleme esențiale și subproblemele reieșite din tematica de principiu a secției, parte integrantă a tematicii întregului muzeu, cu enunțarea materialelor concrete, în expunerea cărora s-a ținut seama atît de cerințele de ordin științific, cît și de spațiul expozițional repartizat.

În alcătuirea tematicii de detaliu, membrii secției au adoptat ca principiu de bază prezentarea evenimentelor istorice în desfășurarea lor cronologică, cu sublinierea deosebită a celor mai de seamă momente, înfățișarea culturii materiale și spirituale a poporului român în legătura sa firească cu dezvoltarea națională a conlocuitoare și în contextul vieții internaționale, respectarea riguroasă a adevărului istoric, pornind de la analiza și interpretarea științifică a realității obiective.

„Valoarea unei istorii cu adevărat științifice — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — *constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și a conducătorilor"* [2].

Această tematică, îmbunătățită în urma discutării sale la sfîrșitul anului 1970 în Subcomisia de istorie modernă [3], a stat la baza proiectului grafic realizat de I. S. Decorativa, în strînsă colaborare cu

[1] La această operațiune, întreprinsă de colectivul de organizare al Muzeului de istorie al R. S. România, constituit la sfîrșitul anului 1968 și începutul anului 1969, pentru problemele privind istoria modernă au participat inițial trei tovarăși — Gheorghe Vîlcu, Elena Popescu-Pălănceanu și Ion Ilincioiu (redați în ordinea venirii în colectiv), cărora s-au adăugat ulterior, în a doua parte a anului 1970, încă trei tovarăși — Constantin Iliescu, Barbu Aurel Pandele și Maria Stan.

[2] N. Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, Editura politică, 1968, p. 338.

[3] În Subcomisia de istorie modernă, prezidată de prof. Constantin C. Giurescu, care a discutat tematica secției, au activat prof. Vasile Maciu, conf. Ion Ardeleanu, dr. Dan Berindei, dr. Cornelia Bodea și dr. Vasile Netea.

https://biblioteca-digitala.ro

Piatra litografică realizată de P. Mateescu în 1848, reprezentîndu-l pe generalul G. Magheru

https://biblioteca-digitala.ro

reprezentanții secției. Spațiul de expunere de care a dispus secția de istorie modernă a permis tratarea unor evenimente importante din istoria patriei noastre — Mișcarea revoluționară din 1821, Revoluția de la 1848 în țările române, Unirea Principatelor, Cucerirea independenței de stat a României — în săli special consacrate; în cadrul fiecăreia, unul dintre pereți a fost transformat în punctul de greutate al temei respective, pe el concentrîndu-se un număr însemnat de exponate reprezentative atît ca valoare istorică, cît și estetică. În alte situații, cînd nu a existat posibilitatea organizării unor săli dedicate anume problemelor ce urmăream a fi subliniate, s-a recurs la crearea unor „momente" care, prin mijloacele muzeografice folosite în redarea lor și prin locul pe care îl ocupă în ansamblul sălii, se detașează net de celelalte fapte istorice prezentate. Este cazul tratării Răscoalei din 1907 în cadrul sălii România la sfîrșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea și a Făuririi statului național unitar român (1918), în sala România în anii 1914—1921.

În ultima lună a anului 1970 și în primele luni ale anului 1971 a avut loc acțiunea complexă de preluare a materialelor depistate și selectate de la instituțiile la care se aflau în patrimoniu și transportarea acestora la Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, în vederea pregătirii lor pentru expunere, acțiune la care au fost antrenați și membrii colectivului nostru.

După această etapă, concomitent cu urmărirea realizării proiectului grafic, a fost întreprinsă munca de selectare și repartizare pe săli și probleme a pieselor muzeistice intrate în patrimoniul muzeului, urmînd în general liniile stabilite în tematică, dar îmbunătățind-o și completînd-o din mers ori de cîte ori acest lucru a fost cu putință. S-a adoptat cu consecvență ideea valorificării materialelor originale, care constituie exponatul de bază sugestiv și emoționant pentru toate categoriile de vizitatori. Numai atunci cînd fapte și procese istorice nu puteau fi altfel corespunzător redate, s-a recurs la folosirea materialului auxiliar — facsimile, mulaje, fotocopii sau hărți executate pe baza unei documentări riguros științifice. Textele generale care caracterizează o perioadă, un eveniment sau o latură a acestuia, ca și textele explicative ale exponatelor au fost puse cu scopul de a orienta vizitatorul, în special cel individual, în înțelegerea problemelor complexe ale epocii prezentate.

Solemnitatea deschiderii Adunării ad-hoc a Țării Românești

https://biblioteca-digitala.ro

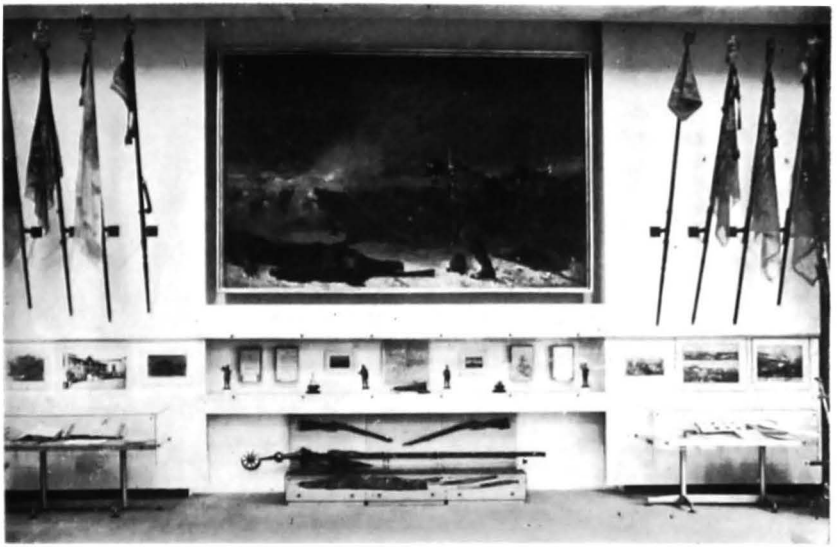

Aspect din sala „Cucerirea independenței de stat a României 1877–1878".

O ultimă operație de amploare, care a necesitat un însemnat volum de energie și o mare responsabilitate, a constituit-o procesul de etalare, înfăptuit cu contribuția activă a membrilor secției [4] și încheiat în linii mari în mai 1971. Au urmat vizionările succesive la diferite nivele și consultarea unui larg colectiv de specialiști în vederea desăvîrșirii expoziției realizate [5].

Astfel a fost încheiat drumul, deloc ușor dar pasionant, al organizării secției de istorie modernă, la înfăptuirea căreia fiecare membru al colectivului nostru a lucrat cu toată dăruirea.

Considerăm că, prin bogăția, varietatea și valoarea pieselor muzeistice pe care le conține, prin modul de prezentare a acestora, secția de istorie modernă constituie o însemnată realizare. Găsim expuse în cadrul acestei secții prețioase documente de epocă, steaguri legate de ridicările maselor largi populare la luptă împotriva exploatării, drapele ale unităților militare distinse pe cîmpurile de luptă, armament folosit de armata română în acțiunile pentru cucerirea independenței de stat sau în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, ordine și medalii românești și străine, costume, obiecte care au aparținut unor personalități ale vieții politice și culturale din patria noastră sau care evocă eroismul de masă în luptele pentru eliberare socială, pentru unitate și independență națională.

Evocatoare ale tradițiilor istorice ale poporului nostru în decursul unei întregi epoci a zbuciumatei sale istorii, toate aceste exponate au o înaltă valoare documentar-istorică și educativă, contribuind, alături de expozițiile celorlalte secții, la înțelegerea istoriei reale a țării și la asigurarea eficienței sociale a muzeului.

---

[4] La această acțiune, ca și la selectarea valorilor intrate în muzeu și repartizarea lor pe săli și probleme au participat, pe lîngă membrii vechi ai secției și noii membri ai colectivului nostru — Cornelia Apostol, Lucia Bieltz, Mircea Dumitriu și Maria Ionită — veniți în muzeu în prima parte a anului 1971. În realizarea procesului de etalare am fost ajutați și de colegi de la alte muzee și anume Panait I. Panait și Aristide Ștefănescu de la Muzeul de istorie a municipiului București și Agurița Vicoveanu de la Complexul muzeistic Iași.

[5] În acest sens am primit sprijin din partea președintelui Academiei de Științe Sociale și Politice, prof. Miron Constantinescu, a subcomisiei de istorie modernă și a altor specialiști, între care tov. Matei Ionescu, Traian Lungu, Nichita Adăniloaie, I. D. Suciu, Alexandru Porțeanu, Ștefan Ferencz, Thomas Nägler, Egon Dörner.

https://biblioteca-digitala.ro

ORGANIZAREA SECȚIEI DE ISTORIE CONTEMPORANĂ

GAVRILĂ SARAFOLEAN

Pornind de la indicațiile conducerii de partid și de stat, și îndeosebi de la îndemnul adresat istoricilor de către secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ca, în lumina concepției marxiste, să redea istoria în mod realist și obiectiv, s-a început, încă în anul 1969, munca de elaborare a tematicii secției*, parte organică a tematicii muzeului. În acest scop, în cursul anilor 1969—1970 și începutul anului 1971, s-au consultat numeroase lucrări de specialitate elaborate de istoricii români, s-a depus o intensă muncă de cercetare în arhive, biblioteci, muzee și alte instituții centrale pentru depistarea, selectarea și strîngerea celor mai semnificative materiale, care să ilustreze principalele aspecte ale istoriei contemporane a României.

În urma acestor studii s-a ajuns la concluzia că cel mai justificat principiu de organizare tematică a secției îl reprezintă îmbinarea criteriului cronologic cu cel pe probleme. Astfel, în cadrul perioadelor bine distincte ale **istoriei contemporane**, cu trăsăturile lor specifice, s-au stabilit și problemele ce urmau a fi ilustrate: stadiul dezvoltării economice, viața politică, situația socială, poziția P.C.R. și a altor

* Colectivul secției de istorie contemporană se compune din următorii tovarăși: Gavrilă Sarafolean din 1969, Iordan Lungu, Mihail Panait, Paraschiv Marcu, Nicolae Petrescu, Doina Leahu și Adrian Popovici din vara anului 1970, Tatiana Bădescu și Elena Ștefan din toamna anului 1971.

Panou închinat insurecției naționale antifasciste armate de la 23 August 1944

https://biblioteca-digitala.ro

forțe democratice, relațiile externe, aspecte ale culturii. Sălile dedicate epocii socialiste cuprind trei mar probleme, fiecare într-o sală : politica P.C.R. de construire a socialismului, realizările obținute de poporu român în toate domeniile de activitate și România în viața politică internațională. Toate aceste con cluzii și-au găsit oglindirea în tematica orientativă și în cea detaliată, a căror definitivare constituie rodu unei munci colective, prin consultarea unui mare număr de istorici *.

Odată tematica definitivată, la începutul anului 1971, s-a trecut la o nouă fază a muncii de orga nizare. Colectivul de arhitecți și graficieni ai I.S. Decorativa, în colaborare cu colectivul de muzeografi având la bază proiectul general de arhitectură adoptat pentru întregul muzeu, a întocmit planul tematic — grafic pe săli și, apoi, proiectul de grafică. În cursul acestei acțiuni a fost fixat locul fiecărei probleme modul ei de reliefare și distingere, amplasarea exponatelor ce ilustrează tema respectivă și sublinierea celor mai semnificative materiale. O altă problemă ce s-a cerut rezolvată în această fază a constat în modul de prezentare a evenimentelor cruciale și a momentelor istorice importante cum sînt : Crearea P.C.R. — mai 1921, Luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie—februarie 1933 ; Insurecția națională antifascistă armată din august 1944 ; Instalarea guvernului democrat la 6 martie 1945 ; Pro clamarea Republicii la 30 decembrie 1947 ; Congresul al IX-lea al P.C.R. — Pentru a fi evidențiate s-a adoptat varianta prezentării lor în spațiul central al sălii respective și într-un sistem arhitectural ș artistic deosebit.

Avînd tematica și proiectul de grafică definitivate, s-a trecut la ultima fază a organizării, aceea a amenajării muzeistice propriu-zise, cu toate etapele respective : pregătirea materialului expozițional elaborarea textelor explicative, montarea mobilierului, aranjarea exponatelor etc., acțiune în care rolu hotărîtor l-a avut colectivul specializat al I. S. Decorativa.

În această muncă ne-am bucurat de sprijinul prețios al unui colectiv de muzeografi de la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România **.

---

* Ne face o deosebită plăcere să mulțumim pe această cale, pentru ideile și sugestiile primite, tovarășilor : prof. univ. dr. Aro Petric, prof. univ. dr. Ladislau Banyai, prof. univ. dr. Titu Georgescu, conf. univ. Ion Ardeleanu, conf. univ. Constantin Mocanu conf. univ. Victor Axenciuc, dr. Vasile Arimia.

** Mulțumim și pe această cale tovarășilor : Stelian Popescu, Lya Benjamin, Aurelian Teodorescu, Herbert Rabinovici Silvia Furo, Maria Arimia, Ion Don și Chira Jurcă.

Proclamarea Republicii, 30 Decembrie 194

https://biblioteca-digitala.ro

„CEL DE AL IX-LEA CONGRES AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN A ADOPTAT UN MĂREȚ PROGRAM DE DEZVOLTARE MULTILATERALĂ A PATRIEI... CONGRESUL A STABILIT OBIECTIVELE UNUI PUTERNIC AVÎNT AL INDUSTRIEI SOCIALISTE, FĂURIRII UNEI AGRICULTURI MODERNE, DEZVOLTĂRII ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘTIINȚEI ȘI CULTURII, RIDICĂRII NIVELULUI DE TRAI AL POPORULUI, PROGRESULUI ÎNTREGII SOCIETĂȚI"
NICOLAE CEAUȘESCU
CONGRESUL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Panou reprezentînd desfășurarea și documentele Congresului al IX-lea al P.C.R., iunie 1965

Efortul tuturor celor care au conlucrat la organizarea secției de istorie contemporană își găsește reflectarea în cele 9 săli de expoziție, în care varietatea exponatelor, sistemul de expunere adoptat, reușesc să redea veridicitatea evenimentelor istorice, rolul maselor populare în făurirea istoriei, amploarea și semnificația luptelor revoluționare, marea operă de construire a societății socialiste în patria noastră.

Împreună cu celelalte secții și sectoare din muzeu, secția de istorie contemporană constituie un bogat izvor de cunoștințe și învățăminte pentru cei care o vizitează, un mijloc de educare patriotică a maselor, de mobilizare a lor în marea operă de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

https://biblioteca-digitala.ro

PROBLEME MUZEOTEHNICE RIDICATE DE EXPUNEREA COLUMNEI LUI TRAIAN ÎN CADRUL MUZEULUI DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

ELENA IONESCU

Printre exponatele de mare valoare istorică și artistică din MUZEUL DE ISTORIE AL R. S. ROMÂNIA, un loc important îl ocupă copia vestitului monument **Columna lui Traian** din Roma.

Cele două războaie ale împăratului Traian cu dacii, atît de grandios redate pe reliefurile Columnei, au în istoria noastră o importanță capitală, ele reprezintă momentul decisiv al multiplelor prefaceri etnice și culturale din care s-a născut poporul român. Din aceste considerente Columna este calificată drept imaginea figurativă a actului de naștere a poporului român.

Cu excepția dacilor, *„nici unul din numeroasele popoare absorbite de imperiu nu se poate lăuda că, a văzut înălțîndu-se un monument mai demn și mai durabil, închinat dragostei sale pentru neatîrnare"*[1]

Milenarul monument, inaugurat la 12 mai 113 în Forumul lui Traian, se păstrează și azi intact, — ca o mărturie vie a unui moment de răscruce în istoria patriei noastre.

Copia valorosului monument istoric pe care o posedă muzeul nostru a fost realizată la Roma în perioada 1939—1943. Comandată de către statul român prin intermediul Academiei Romena din capitala Italiei, lucrarea s-a desfășurat sub directa supraveghere a prof. Emil Panaitescu, pe atunci director al susnumitei Academii [2].

Mulajele Columnei — operă de proporții vaste — lucrate din ciment armat alb, reproduc cu exactitate atît aspectul materialului original, marmura, cît și formele arhitecturale și sculpturale. Adoptîndu-se aceeași tehnică și întrebuințîndu-se același material s-a asigurat o unitate în execuție pentru întreaga lucrare. Această copie este una din cele mai complete realizate pînă în prezent, iar tehnica de lucru dovedește o mare finețe și măiestrie artistică din partea meșterilor executanți.

Copia noastră a fost realizată special pentru a fi expusă într-un spațiu muzeistic și nu ca să fie reconstituită în aer liber. Din aceste considerente, reliefurile care formează fusul coloanei sînt prevăzute la partea de jos cu cîte un postament executat tot din ciment armat care crează pieselor o bază orizontală, egală cu grosimea reliefului. În această situație, desfășurarea în spirală a reliefului este sesizată numai la partea sa superioară. Soluția tehnică adoptată, existența postamentului care formează o bază orizontală a reliefului, permite etalarea pieselor liniar, dar nu permite reconstituirea fusului coloanei continuu, ci numai parțial, pe spirală, așa cum s-a realizat în expoziția noastră.

În schimb, soclul, baza și capitelul pot fi reconstituite conform originalului, cu condiția să se adopte o soluție tehnică corespunzătoare.

Copia vestitului monument este expusă în Lapidarium-ul amenajat într-o clădire nouă, cu o suprafață de 1700 m.p. dispusă în două nivele, construită în curtea interioară a muzeului.

Accesul în Lapidarium, pentru publicul vizitator, se face direct din holul central.

Factorii care au conlucrat la realizarea amenajării expoziției Lapidarium-ului au fost muzeografii, constructorul și arhitectul proiectant, care printr-o colaborare permanentă au reușit să îmbine într-un

[1] W. F. Froehner, *La Colonne Trajane*, Paris, 1872, pag. 18.
[2] *Columna*, în „Contemporanul", nr. 1078 din 16 iunie 1967, pag. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Lapidariul — vedere generală

mod fericit obiectivele tematice propuse cu mijloace expoziționale și estetice adecvate cadrului arhitectonic al clădirii, realizîndu-se una din cele mai frumoase expoziții ale muzeului.

Valoarea excepțională a mulajelor de pe imensa friză spirală, care povestește cele două războaie dacice, ne-a impus organizarea unei expoziții care să asigure : o prezentare științifică a mulajelor pentru publicul vizitator, posibilități reale de cercetare și valorificare a copiei pentru specialiști ; climat favorabil de conservare și securitate a pieselor ; cadru general estetic care să stimuleze interesul pentru monumentul expus.

Pentru a se putea aplica cele mai bune soluții muzeografice în organizarea expoziției s-a ținut cont — în afară de criterii ca : obiectivele tematice, spațiul afectat (existența unei singure săli de expunere pentru toate piesele), caracteristicile tehnice ale copiei — și de unele particularități pe care le prezintă mulajele, devenite exponatul nostru principal :

— volumul și greutatea mare a pieselor (între 1 și 3 tone) ;

— existența unei singure categorii de exponate (mulajele), executate din același material, cu format și dimensiuni aproape identice (fusul coloanei).

Soluția muzeografică adoptată pentru expunerea copiei a avut în vedere și necesitatea montării soclului, bazei și a capitelului coloanei. Ca atare, soluția muzeografică a mers paralel cu rezolvările tehnice impuse de particularitățile exponatului.

Punerea în valoare a soclului și a bazei, ca părți componente importante ale monumentului, s-a realizat prin poziția centrală pe care o ocupă în spațiul de expunere.

În centrul sălii, în perimetrul anume rezervat, este reconstituit pe un schelet metalic soclul coloanei, format din 27 de piese dispuse în cinci registre.

Soclul este orientat cu latura frontală care conține și inscripția spre intrarea principală a Lapidarium-ului.

Scheletul metalic este astfel conceput încît la nivelul fiecărui registru, în interior, de jur împrejur sînt prevăzute lame metalice, care susțin greutatea volumului anterior. Această soluție tehnică a fost impusă de volumul și greutatea mare a pieselor, dar asigură totodată securitatea și stabilitatea pieselor componente ale soclului pe scheletul metalic.

https://biblioteca-digitala.ro

Columna lui Traian (relief 23). Primul război (101—102): dacii aliați cu roxolanii trec Dunărea și atacă garnizoanele romane din Dobrogea

Soclul coloanei fiind mai înalt decît nivelul de jos al clădirii, proiectantul cunoscînd soluția muzeografică aleasă a prevăzut plafonul cu o deschidere, menită să asigure spațiul necesar expunerii pe verticală pentru volumul soclului, și natural, continuitatea pentru bază, dar și perspectiva de a fi văzut atît de la nivelul superior al clădirii cît și din holul mare.

În continuarea soclului, pe ultimul registru, este montată baza coloanei, compusă din patru piese.

Prezentarea muzeistică folosită pentru cele 125 de reliefuri, care constituie friza de pe fusul coloanei, a îmbinat expunerea liniară a pieselor cu expunerea acestora în spirală. Piesele expuse liniar sînt montate pe console metalice fixate în pereți sau plasate pe lățimea perimetrului de expunere. Îmbinarea acestui sistem este menit să asigure o utilizare mai rațională a spațiului de expunere existent. Etalarea reliefurilor în spirală, în afară de reliefurile I—VI care sînt montate direct pe bază, s-a făcut prin intermediul unor tamburi metalici, care au diametrul egal cu cel al fusului Coloanei originale. Acest sistem de expunere este menit să creeze vizitatorilor o imagine mult mai apropiată de desfășurarea frizei spirale pe original.

Reliefurile, atît cele expuse liniar, cît și cele în spirală, respectă desfășurarea cronologică a narațiunii după friza originală. Ele sînt plasate la o înălțime care asigură o bună „citire a scenelor" în ansamblu, dar și studierea acestora în detaliu, atît pe orizontală cît și pe verticală.

Reliefurile componente ale fusului Coloanei sînt numerotate de la 1 la 125 și prevăzute cu un text explicativ care prezintă scena. Textul este plasat în stînga reliefului.

Circuitul se încheie cu capitelul Coloanei, care este montat pe același tambur cu reliefurile 120—125.

Această expunere a materialului asigură un circuit de vizionare continuu pentru întreaga lungime rezultată din desfășurarea celor 125 de reliefuri.

Copia după celebrul monument de la Roma se află expusă în țara pe pămîntul căruia s-au petrecut evenimentele de mult apuse, povestite pe friza spirală. Ea are menirea să reînvie în fața publicului vizitator, prin „filele" ei săpate în piatră, rezistența poporului dac, iubitor de libertate, într-o luptă inegală cu cea mai mare putere a lumii antice — Roma. În același timp constituie o sursă de documentare științifică pentru specialiștii din domeniul istoriei, arheologiei, etnografiei, istoriei artei etc. care sînt chemați să valorifice inestimabilul izvor.

https://biblioteca-digitala.ro

ORGANIZAREA CABINETULUI NUMISMATIC

CONSTANȚA ȘTIRBU

Cabinetul numismatic, strîns legat de misiunea pe care o îndeplinește MUZEUL DE ISTORIE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA în viața culturală și științifică a țării noastre, a fost conceput în ideea de a prezenta publicului larg pagini din istoria monedei pe teritoriul României, de la începutul schimbului premonetar din epoca bronzului, pînă la emisiunile curente ale Republicii Socialiste România.

Tematica elaborată în cursul anului 1970 de către Octavian Iliescu — șeful cabinetului numismatic al Academiei R. S. România, a urmărit să scoată în evidență principalele momente ale apariției și evoluției monedei pe teritoriul țării noastre. Pe baza acesteia au început să fie colectate primele obiecte din țară la sfîrșitul anului 1970. În aprilie 1971 se înregistra cea dintîi donație făcută cabinetului numismatic de către Biblioteca Centrală de Stat din București, donație care a constat dintr-o frumoasă colecție de monede feudale și moderne românești și de medalii. Un lot foarte bogat cuprinzînd circa 7 000 piese, formate din monede antice și feudale românești ne-a fost transferat de la cabinetul numismatic al Muzeului național de antichități. Banca Națională a României ne-a dăruit cîteva valoroase tezaure, ca de exemplu cel format din perperi bizantini descoperit în satul Dunărea, comuna Seimeni (județul Constanța), tezaurul de la Buhăieni, comuna Andrieșeni (județul Iași), cuprinzînd 6 150 monede de argint ungurești și moldovenești, un tezaur de monede feudale apusene datînd din sec. XVII descoperit la Corod (județul Galați), numeroase monede de aur grecești, romane, bizantine, precum și seria completă a monedelor de metal românești din perioada 1867—1966 și o colecție de bancnote din perioada 1877—1966. Academia R. S. România prin cabinetul numismatic ne-a pus la îndemînă o serie de monede antice și feudale românești. Numeroase muzee din țară ca și Centrul de studii al Academiei de Științe Sociale și Politice Craiova, Comisia Monumentelor Istorice etc., au contribuit de asemenea la formarea nucleului pentru viitorul cabinet numismatic al Muzeului național.

Expoziției **cabinetului numismatic** i-a fost rezervată o luminoasă sală situată **la etajul II**, în **suprafață de 121 m.p.**. Materialul a fost distribuit în 27 vitrine de diferite mărimi, grupate astfel : 12 în mijlocul sălii și 15 pe trei părți laterale.

Ca material auxiliar expozițional, s-au adăugat panouri cu fotografii mărite ale unor piese semnificative din expoziție, o hartă cu monetăriile de pe teritoriul României, precum și o serie de machete realizate în ghips, pentru a sublinia odată mai mult valoarea istorică sau artistică a unor exponate din sală. Ca materiale tridimensionale, sînt expuse o casă de bani din sec. XVIII, ponduri și cîntare monetare, pungi de bani, pușculițe, obiecte decorate cu monede, stanțe monetare etc.

https://biblioteca-digitala.ro

Monede dacice din tezaurul de la Bugiuleşti, jud. Vîlcea

Circuitul pentru vizitatori se face de la stînga la dreapta pornindu-se din centrul sălii (în care sînt prezentate obiecte începînd cu schimbul premonetar pe teritoriul României pînă în sec. XIV), şi se continuă, apoi, pe părţile laterale, unde este ilustrată circulaţia monetară pe teritoriul României din epoca feudală pînă la zi.

În momentul de faţă **patrimoniul cabinetului numismatic** (expoziţie şi depozit) se compune din **44 157 piese**, dintre care sînt expuse cele mai semnificative, în număr de 12 450, restul fiind dublete sau piese de importanţă secundară.

Menţionăm că în expoziţie şi în depozitul cabinetului nostru se găsesc 60 de tezaure monetare. Dintre acestea reprezintă o valoare ştiinţifică şi materială deosebită tezaurele dacice de la Bugiuleşti, Tulgheş, Jiblea, Dumbrăveni, Vîrteju, Rădulești, Pecica etc.; cele conţinînd stateri de aur (Alexandru cel Mare şi Lisymach) de la Dăieni şi Gîldău; tezaure de monede republicane romane de la Stăncuţa, Mihai Bravu, Locusteni; de monede imperiale romane de la Bîrca, Ruşi-Sibiu, Gura Ialomiţei, Moldova Veche,

https://biblioteca-digitala.ro

Vedere generală a sălii Cabinetului numismatic

Sarai etc.; de monede bizantine de la Priseaca, Slatina, Dinogeţia (trei), Seimeni etc.; de monede feudale româneşti de la Tîrgovişte, Niculiţei, Gura Şuţei, Corlăteni, Buhăieni etc.

Deşi cabinetul nostru numismatic este cel mai tînăr din ţară, colectivul s-a străduit ca pe lîngă activitatea depusă pentru organizarea expoziţiei, să aibă şi o activitate ştiinţifică de valorificare a materialului intrat în secţie. Astfel, a fost predat pentru revista „Studii şi cercetări de numismatică", vol. VI, un studiu asupra tezaurului de monede thasiene descoperit la Belciugatele (autor Constanţa Ştirbu şi Carmen Petolescu).

Pentru viitor, colectivul cabinetului numismatic a elaborat un bogat plan de activitate în care dezvoltarea colecţiilor şi valorificarea lor ocupă un loc de seamă. În primul rînd, vor fi organizate noi secţii de medalistică, sigilografie, metrologie, filatelie etc. În acest sens, în ultimul timp s-au achiziţionat loturi însemnate de medalii de la Muzeul de artă R. S. România, Monetăria Statului, Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, precum şi de la colecţionari particulari. Consiliul de Stat ne-a donat o valoroasă colecţie de decoraţii etc.

În planul de campanii arheologice din această vară, Cabinetul muzeului nostru este înscris cu efectuarea unui sondaj în comuna Spineni (jud. Olt), pe locul unde s-a descoperit un important tezaur de monede dacice de tip Pieleşti.

Colectivul cabinetului şi-a propus ca în cadrul planului de publicaţii al muzeului să realizeze următoarele studii: Probleme de circulaţie monetară în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza (Constanţa Ştirbu); Descoperiri recente de monede antice intrate în colecţiile cabinetului numismatic (Carmen Petolescu); Un tezaur de monede de aur din sec. XVII descoperit la Cotnari (Paraschiva Stancu).

Realizările şi obiectivele de mai sus constituie desigur numai un început. Colectivul nostru este hotărît să depună tot efortul şi priceperea pentru ca cel mai tînăr cabinet numismatic al celui mai tînăr şi important muzeu al ţării să devină un centru numismatic şi ştiinţific de primă importanţă.

https://biblioteca-digitala.ro

PROBLEME RIDICATE DE ORGANIZAREA TEZAURULUI ISTORIC NAȚIONAL

ȘTEFAN BURDA

Idolul „en violon" din tezaurul de la Moigrad, cea mai veche și mai impresionantă reprezentare în aur a femeii (perioada finală a neoliticului).

Ideea de constituire a **Tezaurului național** a fost lansată odată cu aceea de realizare a MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE AL ROMÂNIEI, așa cum emană din toate hotărîrile și actele normative emise de organele centrale de partid și de stat.

În privința organizării unui tezaur-muzeu au existat, la noi, unele precedente, unele inițiative și chiar începuturi practice de constituire a unor colecții instituționale sau particulare care urmăreau să prezinte, prin intermediul pieselor de metal prețios, anumite epoci istorice — mai mult sau mai puțin întinse — sau momente deosebite ale artei prelucrării aurului pe teritoriul patriei noastre. La început, evident, aceste încercări timide se legau direct de descoperirea întîmplătoare a unor tezaure care prin proporțiile lor au făcut senzație la vremea respectivă. Să nu uităm că numai la cîțiva ani după ce oameni de cultură remarcabili lansaseră ideea creării unui muzeu reprezentativ a fost descoperit întîmplător, în anul 1837, într-o carieră de piatră, unul dintre cele mai mari tezaure din lume, vestita „Cloșcă cu pui de aur" de la Pietroasa, datînd din secolul V al e.n., și că, mult mai înainte, în Moldova, la Conceşti, fusese descoperit un alt tezaur fabulos, din obiecte de aur; că apoi, într-un ritm constant, au fost descoperite la Sînnicolaul Mare, Șimleul Silvaniei, Brașov, Țufalău, Tg. Mureș, Drajna de Jos și alte localități, comori de artă

https://biblioteca-digitala.ro

Brățară de aur din tezaurul descoperit la Cucuteni-Băiceni, jud. Iași (sec. V—IV î.e.n.)

din metal prețios, cu valoare istorică inestimabilă și care, datorită unor împrejurări istorice cunoscute, sînt astăzi păstrate în diverse muzee din lume, mai ales la Viena și Budapesta. Cam în același timp, sau mai precis spre sfîrșitul veacului trecut, începe să se manifeste un interes crescînd pentru obiectele de mare valoare istorică și artistică păstrate în patrimoniul diferitelor mănăstiri și biserici.

Din păcate, cu toate aceste acumulări de cunoștințe referitoare la patrimoniul național, ideea constituirii unei colecții unice, sau a unui muzeu special, avansează foarte greu din cauze multiple. Una dintre acestea, și poate nu cea mai puțin importantă, este aceea generată de reticența exagerată cu care unele instituții deținătoare au primit materializarea unei astfel de idei. Altă cauză, poate chiar cea mai importantă, a fost impusă de unele condiții istorice concrete, deosebit de vitrege: asupra unei zone întinse a țării se exercita încă suzeranitatea turcească, iar în Transilvania stăpînirea austro-ungară avea să dureze pînă în 1918. Acestea, și altele, au fost cauze care au împiedicat crearea unui muzeu național și implicit a unui tezaur istoric național.

Pe lîngă cauzele obiective, atunci cînd începuturi timide se făcuseră, s-au ivit evenimente neprevăzute, grave, care au ridicat reale semne de întrebare în fața inițiatorilor: cînd a fost expus pentru prima dată în țară un tezaur, cel de la Pietroasa, n-a trecut multă vreme și a fost furat de un student maniac, Pantazescu, care a provocat cumplite deteriorări pieselor; atunci a fost topită cea mai mare parte a colanului cu inscripția runică și însemnarea a fost definitiv compromisă.

Mult mai tîrziu, de fapt după anii 1930, pasionați oameni de știință sau persoane particulare, au început cu trudă și migală să alcătuiască însemnate colecții de obiecte de tezaur cu valoare istorică. Se constituie și se îmbogățesc continuu colecțiile de tezaure ale Bibliotecii Academiei, la început pornind de la cele numismatice și mai apoi lărgindu-și aria de cuprindere; D. A. Sturdza și Orghidan pun bazele unor colecții particulare care capătă amploare — mai ales a celui din urmă — și cuprind prin obiectele lor de aur secole sau chiar milenii de istorie; Dr. Maria și George Severeanu achiziționează și ei, pentru colecția istorică pe care o fondaseră, tezaure de obiecte din metal prețios.

Unele din aceste colecții, mă refer la cele particulare, au fost donate statului înainte de al doilea război mondial, altele au continuat să existe și să se îmbogățească.

În anii construcției socialismului în țara noastră, prin grija statului, cu sprijinul material al acestuia, problema tezaurului de valori istorice a căpătat noi dimensiuni. Este perioada cînd se organizează în cadrul Muzeului de artă al R. S. România o

https://biblioteca-digitala.ro

Vasul de aur de la Biia, jud. Sibiu, începutul epocii fierului

secție de artă veche românească ce cuprinde și obiecte de metal prețios, cu valoare istorică și artistică excepțională; tot acum, donată statului, colecția Severeanu este expusă publicului.

Desigur, un pas important s-a făcut după ce, în 1956, au fost restituite României obiectele de tezaur depuse la Moscova pentru asigurare în timpul primului război mondial.

Cu toate că se realizează progrese remarcabile în constituirea unui patrimoniu național de obiecte prețioase, a trebuit să mai treacă o perioadă de peste un deceniu pentru ca ideea organizării sale ca unitate aparte să capete contururi precise. Începutul materializării acesteia l-a constituit sintetizarea unor mari valori istorice și artistice care, ca expoziții itinerante, au circulat sub denumirea generică de „Comori de artă veche în România" și au fost expuse succesiv la Paris, Göteborg, Stockholm și Londra.

Am procedat la înșiruirea sumară a acestor date sub imboldul a cel puțin două coordonate majore: mai întîi pentru a ne manifesta încă odată marea recunoștință pentru toți acei înaintași care cu grijă, cu un adînc sentiment patriotic, au păstrat, au colecționat și au încercat măcar parțial să introducă în circuitul de cunoaștere această categorie de obiecte, care pe lîngă valoarea istorică de excepție au și o mare valoare intrinsecă; în al doilea rînd pentru a arăta că în alcătuirea tematicii, în gîndirea structurii acesteia, ne-am folosit de acea experiență existentă la noi, am comparat-o cu alta existentă în alte țări și că numai așa, evident procedînd și la consultarea unui mare grup de specialiști, am putut ajunge la formula materializată în expoziția Tezaurului istoric național care, cel puțin în momentul de față, reprezintă un unicat pe planul muzeisticii din lume. Tezaure expoziționale, se știe, au mai multe țări (Iranul, Anglia, Cehoslovacia, Austria, Ungaria, Uniunea Sovietică, Italia — în cîteva locuri, Franța — de asemenea Suedia, R. D. Germană, Peru, Bolivia, S.U.A. ș.a.), dar nici una, repetăm, cel puțin pînă acum, nu deține un astfel de tezaur care să-i ilustreze epocile istoriei sale de la finele neoliticului și pînă în zilele noastre numai prin intermediul pieselor prețioase.

Această formulă tematică este rodul muncii laborioase a unui număr restrîns de muzeografi (la început o singură persoană, apoi, după un an, doua, trei, pînă la șase cîți sînt în momentul de față)[1] din cadrul colectivului de organizare a Muzeului național de istorie, special desemnați acestui scop, la care s-au adăugat roadele consultării unei comisii de specialiști de care aminteam mai sus, formată din reprezentanți ai Muzeului național

[1] Colectivul Secției Tezaurului istoric se compune din următorii tovarăși: Săraru Ecaterina, Sfîrlea Mircea, Sofronescu Cristina, Stanciu Dana, Vasilescu Anca, Ștefan Burda.

https://biblioteca-digitala.ro

Inel de aur cu camee, descoperit în cetatea dacică de la Poiana jud. Galaţi

de antichităţi, Departamentului Cultelor, Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, Muzeului de artă, Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste [2]. Comisia a activat sub directa conducere a acad. prof. Andrei Oţetea. Aş dori să subliniez, şi nu în ultimul rînd, colaborarea şi sprijinul colegilor de la muzeele din ţară ca şi rolul colaboratrilor noştri dela Banca Naţională a R. S. România.

Colectivul de organizare a Muzeului naţional deci şi a Tezaurului, a pornit mai întîi o acţiune vastă de documentare, colecţiile în sine constituindu-le de fapt valorile istorice naţionale aflate pe întreg teritoriul ţării; ele erau deţinute de organe şi organizaţii de stat, arhive, biblioteci, muzee biserici, mănăstiri şi nu de puţine ori chiar de persoane particulare. Pentru această acţiune amplă de depistare a valorilor istorice o greutate deosebită a fost aceea generată de faptul că multe dintre ele — unele cu totul şi cu totul excepţionale — s-au dovedit a fi inedite. Cu atît mai mult a fost resimţită această greutate în constituirea unui patrimoniu informativ al Tezaurului cu cît asupra celei mai mari părţi a obiectelor din această categorie s-a menţinut o „tăcere" de zeci şi zeci de ani. Singura sursă de informare au fost în multe cazuri registrele de inventar ale unităţilor, acolo unde ele au existat, sau cercetarea obiect cu obiect a unor patrimonii pînă atunci destul de vag definite (de aceea simţim nevoia să mulţumim încă odată tuturor acelora care cu răbdare, sacrificîndu-şi mult din timpul lor dedicat altor munci, ne-au ajutat în cercetările noastre). Desigur, de un real sprijin, fiind chiar noi angrenaţi în această operaţiune, s-a dovedit a fi îndeplinirea prevederilor Decretului nr. 724 din octombrie 1969, la un an de la data la care fusese înfiinţat şi lucra colectivul de organizare a Muzeului naţional.

[2] Din comisia de specialişti au făcut parte: Mircea Neicov, Alexandrina Alexandrescu, Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, Bucur Mitrea, Octavian Iliescu, Radu Florescu, Corina Nicolescu, Xenia Ghica.

Paftaua de aur (sec. XIV) din tezaurul de la Curtea de Argeş

https://biblioteca-digitala.ro

Patera cu statueta zeiței Cybele din tezaurul de la Pietroasa (sec. V e.n.)

După ce a fost depășită această etapă a documentării, cea mai grea după părerea noastră, s-a trecut la aceea a selectării scriptice a valorilor, muncă din care avea să decurgă direct tematica Tezaurului istoric.

Ținînd seama de faptul că Tezaurul urma să fie organizat în cadrul Muzeului de istorie, ca o secție a acestuia, trebuia găsită exact acea cale în structura viitoarei tematici care să nu văduvească expoziția permanentă a muzeului de unele valori de excepție, dar care să cuprindă în același timp piese pentru alcătuirea unui Tezaur reprezentativ pentru istoria țării. Așa am ajuns la concluzia colectivă ca această secție să cuprindă și să ilustreze acele epoci ale istoriei noastre începînd cu aceea în care apar pentru prima dată obiectele lucrate din aur. Tezaurul urma deci să-și înceapă expunerea cu piese datînd de la sfîrșitul epocii neolitice.

Din acest moment, conceptual definită, munca noastră a decurs după niște criterii pe care, de acum, le puteam stabili dinainte. Dar dacă pentru noi, muzeologii, lucrurile deveniseră limpezi, nu același lucru se poate spune și pentru arhitectul proiectant. Să precizăm: noi nu aveam încă patrimoniul constituit, aveam numai fișele de obiect cu descrieri și date mai ample sau mai puțin ample, aveam o tematică scrisă, dar arhitectul — proiectant nu avusese posibilitatea să vadă piesele. De aceea, în situația dată, în ritmul în care ni se cerea să lucrăm (muzeologi și proiectanți), s-a impus obiectiv o foarte strînsă colaborare între cele două categorii de realizatori ai muzeului în general și ai tezaurului în special. Proiectantul a trebuit să gîndească vitrinele, suporții de etalare, iluminatul, culoarea materialelor folosite în expunere și în expoziții, în cea mai mare parte după descrierile noastre asupra obiectelor, a formei și a dimensiunilor acestora. Numai așa a fost posibil să scurtăm termenele diferitelor etape ale organizării, să suprapunem de fapt faza definitivării proiectelor expoziției cu aceea a strîngerii pieselor și constituirii patrimoniului. Colaborarea s-a desfășurat într-un context nou și a dat rezultate foarte bune nu numai fiindcă s-a dovedit multă maleabilitate și înțelegere de o parte și de alta, dar și fiindcă întregul colectiv a urmărit cu insistență realizarea obiectivelor sale respectîndu-se cu rigoare nu numai criteriile științifice dar și cele ale calității, fără nici un fel de rabat.

A trecut desigur prea puțin timp de cînd, o dată cu muzeul, a fost deschis pentru public și Tezaurul istoric, dar dacă ar fi să ne referim numai la opiniile acelor oameni de știință români sau străini care ne-au vizitat și tot am avea suficiente motive de satisfacție pentru această realizare.

Nu putem încheia aceste rînduri fără a sublinia faptul că Muzeul național ca și Tezaurul istoric s-au creat din inițiativa organelor superioare de partid și de stat, personal a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

https://biblioteca-digitala.ro

SONDAJ ÎN RÎNDUL PRIMILOR VIZITATORI AI MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE

LIVIU ȘTEFĂNESCU

Pentru a păstra proporțiile — și nu din lipsă de modestie, considerăm Muzeul Național ca una din puternicele instituții de cultură, chintesență a muzeelor de istorie din țara noastră, a cărui funcție cu cea mai mare sferă de cuprindere și cea mai generală contribuție la dezvoltarea conștiinței sociale constă în :

— formarea, dezvoltarea patriotismului populației și înarmarea acesteia cu cunoașterea istoriei naționale ;

— formarea artistică ca o componentă nedespărțită a dezvoltării gustului pentru frumos, pentru ordine, a capacității de a sesiza și de a crea frumosul, de a-l integra în viața de toate zilele ;

— formarea cunoștințelor, convingerilor și a deprinderilor morale, cultivarea trăsăturilor de caracter morale și civice ale tinerei generații ;

— adîncirea în mase a celor mai autentice valori ideologice, răspîndirea ideologiei consecvent științifice și a valorilor culturale autentice pe temeiul formării spiritului istoric ;

— promovarea solidarității de luptă pentru libertate, pace și progres cu oamenii muncii ai naționalităților conlocuitoare, cu oamenii muncii din alte țări pentru dezvoltarea internaționalismului proletar.

Ținînd seama de indicația subliniată cu pregnanță de tovarășul Nicolae Ceaușescu : „. . . *de a studia întotdeauna cu atenție fenomenele sociale, de a acționa și de a crea condiții corespunzătoare pentru afirmarea și promovarea noului*"[1], a fost inițiată o primă fază a cercetării muzeografice care să însemne studierea procesului de influențare cultural-educativă a diferitelor categorii de vizitatori. Pe acest temei se vor axa propunerile de soluții cu caracter ameliorativ pentru starea de fapt cît și modele prospective ale acțiunii cultural-educative.

În această fază de stabilire a acțiunii pilot s-a urmărit : a) studierea structurii masei de vizitatori și reacția acesteia în raport cu instituția al cărei prag l-a trecut ; b) opțiunea pentru unele forme de activitate ale acesteia ; c) rezultatele psihopedagogice ale lecției de istorie ținută în muzeu.

a) Pentru a avea o primă imagine a structurii vizitatorilor a fost difuzat și urmărit un formular din a cărui completare timp de șase săptămîni se desprind următoarele :

— 99% dintre subiecți au răspuns afirmativ la întrebarea dacă obișnuiesc să viziteze muzee și expoziții. Adaosurile pe formulare sînt semnificative : „numai muzeele interesante", „bineînțeles", „foarte mult", „îmi fac o pasiune din aceasta", „chiar foarte mult aș putea spune".

— 98% au răspuns afirmativ la întrebarea dacă vizita la muzeu a fost programată, hotărîtă, stabilită mai dinainte. Sînt de notat cîteva sublinieri din formular : „da ! și-l vizitez a doua oară" „cu mult înainte de deschidere", „vestea deschiderii acestui muzeu m-a bucurat deosebit așa că mi-am propus să-l vizitez de la început", „m-am luptat foarte mult pentru a-mi face timp liber pentru vizită", „am venit în mod special și voi veni de multe ori", „era prevăzută în programul meu de cunoștințe personale", „am venit în mod special de la Constanța".

[1] Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, 3 noiembrie 1971*. București, 1971, p. 37.

https://biblioteca-digitala.ro

Primii vizitatori ai Muzeului național

Lecție cu elevii în Muzeul național

— 78% au indicat că erau hotăriți dinainte să viziteze întreaga expoziție de bază. Dar după ce au fost parcurse sălile, formularul completat la plecare a înregistrat și următoarele : „am avut de gînd să vizitez tot muzeul, dar pentru acest lucru am nevoie de încă o zi așa că voi reveni", „eram hotărît să vizitez tezaurul și perioada celui de al doilea război mondial", „am rezervat tezaurul altei zile", „la intrare am decis să vizitez lapidariul și tezaurul", „inițial o anumită perioadă apoi întregul muzeu, pentru o imagine de ansamblu și în final dorința de revenire".

— 32% au răspuns afirmativ la întrebarea dacă panoul-ghid din hol i-a ajutat să se orienteze. Alții 29% au arătat că s-au alăturat grupurilor beneficiare de îndrumători-ghizi, iar 12% și-au exprimat regretul că n-au putut să folosească serviciul de îndrumare. Din răspunsuri spicuim : „totul este în așa fel aranjat încît te poți descurca și singur", „m-am orientat singură", „nu am simțit nevoia de îndrumare, dispunerea materialului mi-a ușurat orientarea", „ne-am descurcat foarte bine și singuri".

— 95% au răspuns afirmativ la întrebarea dacă au simțit dorința de a revedea anumite obiecte, săli, secții. Așa de exemplu : „am simțit nevoia de a revizita tot muzeul și voi reveni", „pentru vizitare este nevoie să vii de mai multe ori, pe perioade să-l vizitezi, pentru a reține bogatul material expus", „n-aș putea preciza sălile, sînt multe, sigur însă că am să revăd tot muzeul", „aș vrea să revăd tot muzeul într-o zi cînd voi avea timp liber mai mult, bineînțeles înarmat cu un carnet și stilou pentru a nota lucrurile necunoscute mie".

Din aceștia, 39% au indicat că vor să revadă întreaga expoziție din nou : 19% sălile secției de istorie contemporană ; 13% tezaurul istoric ; 10% columna și lapidariul ; 6% sălile secției de istorie modernă, ceilalți 8% au indicat în ordine : istorie medie, secția de artă veche românească, istoria veche, cabinetul numismatic și în sfîrșit istoria străveche.

— Întrebarea dacă expoziția i-a impresionat mai mult din punct de vedere istoric, artistic, afectiv, a obținut un răspuns afirmativ total : 100% calitativ „din toate punctele de vedere", dar : 48% mai mult din punct de vedere istoric, 18% mai mult din punct de vedere artistic, 8% mai mult din punct de vedere emoțional.

Din chestionare desprindem : „din toate punctele de vedere este la cea mai mare înălțime", „muzeul este organizat în condiții excepționale, m-a impresionat din toate punctele de vedere", „în mod deosebit, fiind de specialitate, m-a impresionat urmărirea istorică dar și realizarea lui artistică care-i dă aspectul afectiv", „m-a impresionat din punct de vedere istoric și artistic și e firesc să trăim momente de neuitat", „acest muzeu *unic*, în felul lui, m-a impresionat din toate punctele de vedere și îndeosebi artistic".

— Întrebarea : „Ambianța muzeului vi s-a părut agreabilă", a fost înregistrată numai calitativ. Desprindem din răspunsuri : „întrutotul", „toată lumea din muzeu este extrem de îndatoritoare", „Da : corespunde exigențelor atît pentru specialiști cît și pentru marele public", „mai mult decît agreabilă, impunătoare, impresionantă", „Da : și ospitalieră", „academică", „Da : îndrumătorii foarte atenți cu noi", „Da ! organizarea este bună și crează aceasta", „foarte bine amplasat și clădire corespunzătoare", „sînt cîteva idei destul de originale".

— 80% din vizitatori au răspuns afirmativ la întrebarea dacă doresc să se organizeze expoziții temporare : 26% au și indicat și anume teme : „25 ani de la proclamarea R.S.R.", „Istoria luptei muncitorilor ceferiști și petroliști", „Portul poporului român de la daci și pînă astăzi", „Continuitatea poporului român", „Viața lui Ștefan cel Mare", „Viața lui Mihai Viteazul", „Despre Constantin Brîncoveanul",

https://biblioteca-digitala.ro

„Despre lupta P.C.R. în ilegalitate", „Lupta poporului român pentru eliberare de sub dominația otomană și habsburgică".

Caracteristică și curios de interesantă motivarea celor 20% care nu doresc organizarea unor expoziții temporare : „acest muzeu a satisfăcut toate exigențele", „acesta este complet și după mine este suficient", „mi se pare atît de bine conceputâ organizarea muzeului și selecția exponatelor încît nu pot adăuga noua idee pentru moment", „cred că acest muzeu tratează în mare totul", „am întîlnit aici o bogăție de material încît simt că nu mai este loc pentru altceva".

— Tot numai un răspuns calitativ s-a înregistrat și la ultima, cea de a 9-a, întrebare a chestionarului : „Cum vi se pare modul în care sînt expuse piesele ?"

Mai întîi superlativele : „foarte frumos", „cel mai potrivit", „foarte interesant și accesibil", „foarte clar", „foarte reușit", „excepțional", apoi alte aprecieri : „frumos și vizibil", „corect, cronologic", „ingenios prezentate", „sugestiv, atractiv", „logic și estetic", „inteligent", „într-o ordine perfectă", „cu gust artistic, felicitări", „într-un mod judicios care facilitează urmărirea diverselor epoci", „admirabil expuse n-aș avea nimic de obiectat".

Apoi altele mai temperate : „corespunzător", „reușit", „satisfăcător", „îngrijit".

Și, în sfîrșit analogii și propuneri : „asemănător cu Muzeul de istorie a Transilvaniei din Cluj", „pentru piesele din tezaur aș sugera un fond mai viu și plăcut", „ar putea cuprinde mai multe exponate spațiul fiind mare", „spre sfîrșitul secției contemporane exponatele sînt prea dese", „lipsește jocul de lumini", „anumite piese îndeosebi uneltele din piatră trebuiesc prezentate mai descriptiv pentru a ști ce reprezintă și ce întrebuințare au".

b) Opțiunea pentru formele de activitate ale muzeului a constituit obiectul unui prim sondaj care s-a soldat cu următorul rezultat :

— 80% au răspuns afirmativ la întrebarea dacă vor să devină membri ai Asociației „Prietenii Muzeului Național". Spicuim din motivațiile înscrise în formular : „pentru a cunoaște istoria în general", „pentru a participa la acțiunile inițiate de asociație în scopul cunoașterii istoriei în profunzime", „iubesc istoria patriei", „aș dori să contribui la completarea muzeului cu noi exponate care se vor descoperi pe teritoriul localității unde locuiesc". Alte răspunsuri au indicat dorința de a se înscrie cît mai repede, de a participa la acțiunile asociației, de a contribui la popularizarea tradițiilor de luptă ale poporului.

Răspunsul negativ a fost susținut de regretul „lipsei de timp".

— La cea de a doua întrebare dacă ar audia un curs de muzeografie, 72% din cei întrebați au răspuns afirmativ. Detaliile pot fi întrevăzute din cele mai interesante motivări : „pentru a-mi completa cunoștințele", „pentru că sînt un pasionat vizitator al muzeelor", „pentru a mă iniția în munca și tehnica de cercetare muzeistică".

c) un al treilea sector, de început, l-a constituit aprecierea printr-un test complex, de inteligență a nivelului unei clase care a ținut lecțiile de istorie în sălile muzeului. Rezultatul, care este doar un prim indice, arată că răspunsurile situează elevii în următorul cadru de notație : excelent 3,6%, foarte bine 25,0%, bine 28,4%, suficient 14,0%, slab 18,0%, foarte slab 11,0%.

De remarcat că indicatorul care verifică fixarea cunoștințelor de istorie arată ceva mai mult de 50% lucru ce va fi luat în seamă pentru dezvoltarea direcției de preocupări atît pentru cadrele didactice cît și pentru muzeografi.

Structura vizitatorilor muzeului, potrivit sondajului indică : 17% muncitori, 11% funcționari, 12% militari, 26% elevi, 3% studenți, 31% alte profesii (proiectanți, tehnicieni, medici, ingineri, profesori etc), din aceștia 72% bărbați, iar din punct de vedere al domiciliului 64% din București.

Este o realitate a societății noastre evidențiată prin aprecierea creșterii numerice a intelectualității în masa populației [2] care și-a folosit timpul din primele zile ale deschiderii muzeului pentru vizitarea acestuia, iar o a doua constatare este aceea a primatului, în totalul vizitatorilor, pe care îl are tînăra generație dornică „de a-și cunoaște părinții", așa cum sugestiv arăta secretarul general al C.C. al P.C.R. tovarășul Nicolae Ceaușescu. În același timp sînt semnalate și căile de rezolvare a atragerii în muzeu a altor categorii sociale și mai ales a necesității popularizării muzeului, orelor de vizitare, modalităților de a-l cunoaște mai bine.

Ținînd seama de prețioasele indicații pe care ni le dau rezultatele remarcabile ale sociologiei românești [3], de cerințele cercetării interdisciplinare a funcției cultural-educative a muzeelor [4], de necesitatea abordării curajoase a realității [5] și stimulării analizelor sociologice [6], de aplicarea temerară a metodelor matematice în investigarea domeniului istoriei [7], considerăm că cercetarea muzeografică a relației MUZEU-PUBLIC situată la început va da rezultatele scontate. O direcție viitoare este aceea a investigației în rîndul tineretului muncitor din capitală, care va trebui să fie studiat pe o perioadă mai îndelungată, abordînd și forme specifice, active, de acționare, în afară de aceea clasică de contemplare pasivă a expoziției de bază.

---

[2] Constantin Ionescu, *Structura socială și procesul de industrializare* în „Viitorul social", 1972, nr. 2, p. 345.
[3] Miron Constantinescu, *Cercetări sociologice, 1938–1971*, București, 1971.
[4] Mircea Popescu, *Probleme în dezbatere ale sociologiei artei moderne*, în „Viitorul social", 1972, nr. 1, p. 201 ; Ion Frică, *Dezvoltarea social-economică a județului Sibiu*, în „Viitorul social", 1972, nr. 2, p. 499.
[5] Nicolae S. Dumitru, *Nu etapic, ci structurarea și restructurarea realității*, în „Viitorul social", 1972, nr. 1, p. 60–61.
[6] Ion Goliat, *Reflecții asupra unor dezbateri și lucrări de scientică*, în „Viitorul social", 1972, nr. 2, p. 372–373.
[7] Mircea Malița, *Cliomatematica*, în „Viitorul social". 1972, nr. 2, p. 394–401.

https://biblioteca-digitala.ro

ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ

UNELE PROBLEME PSIHOSOCIALE ALE RELAȚIILOR DINTRE MUZEE ȘI PUBLIC

BORIS ZDERCIUC

Într-o formulare curentă, muzeele sînt definite ca instituții științifice și cultural-educative. Deși această formulare nu este, propriu-zis, o definiție, deoarece nu precizează care sînt trăsăturile diferențiale, sau diferența specifică a noțiunii de muzeu, ea are avantajul că punctează două trăsături esențiale ale activității instituțiilor muzeale și anume *natura* acestei activități, care este *științifică*, și *finalitatea* ei, care este *cultural-educativă*. Trăsăturile acestea nu au un caracter *succesiv și ierarhic*, ci *concomitent* și *corelativ* în sensul că, pe de o parte, activitățile muzeale, inclusiv cele cultural-educative, nu sînt posibile fără o fundamentare științifică, iar, pe de altă parte, că nu poate fi conceput un muzeu, în sensul modern al cuvîntului, ca instituție activă și dinamică, care să nu finalizeze activitatea sa de cercetare științifică în acțiuni cultural-educative. De la această regulă nu fac excepție, în ultima instanță, nici cercetările în domeniul căruia i se consacră și pe care-l ilustrează muzeul — științele naturii, istoria societății și culturii — și nici cele consacrate conservării patrimoniului muzeal. Cercetările științifice muzeale se materializează, în primul rînd, în expoziții ca modalitate de manifestare muzeală specifică și definitorie, în publicații de diferite categorii și, apoi, într-o serie destul de largă și cuprinzătoare de alte acțiuni și forme cultural-educative generale, practicate de toate muzeele, sau speciale, în funcție de profilul muzeului, menite să lărgească cadrul de înțelegere a mesajului expozițiilor, să pună în valoare colecțiile, să informeze publicul și să-i stimuleze interesul.

Ceea ce este important și trebuie reținut este ideea că trăsătura sau caracterul științific al activităților muzeale nu se limitează numai la cercetarea și cunoașterea domeniului, la activitatea de conservare și restaurare, de evidență a colecțiilor, ci se extinde și asupra mijloacelor instrumentale prin care activitățile muzeale ajung la cunoștința și în serviciul societății, mijloace pe care le cuprindem sub denumirea de *activitate cultural-educativă*.

În această ordine de idei, cercetările care se desfășoară în legătură cu funcția muzeului în societatea contemporană, fără a neglija rosturile atribuite în mod tradițional muzeelor, respectiv depozitar de valori de cultură, centru de cercetări și for de specialitate în stabilirea și acreditarea ierarhiei de valoare a operelor de cultură și artă, vorbesc tot mai insistent de „vocația educativă" a muzeelor, situîndu-le printre „forțele sociale esențiale ale societății"[1]. Această vocație sau forță educativă a muzeelor rezultă din faptul că ele oferă „posibilitatea unică și incomparabilă de a învăța prin impresia directă a obiectelor", modalitate de obținere și fixare de cunoștințe net superioară față de procedeele didactice de transmitere a cunoștințelor „prin intermediul conceptelor pur intelectuale"[2].

Caracterizînd civilizația modernă ca *o civilizație a imaginii*, aceste cercetări subliniază faptul că „muzeul are privilegiul de a vorbi limbajul epocii, *limbajul imaginii*, limbaj inteligibil pentru toți și aceleași în toate țările"[3]. Datorită acestui privilegiu, muzeul poate pătrunde „în straturile profunde ale publicului"[4] și cu cît activitățile unui muzeu sînt mai dinamice, mai diversificate și mai integrate structurilor socio-culturale, cu atît capacitatea sa de influențare se extinde pe o arie mai vastă.

Schimbarea aceasta de perspectivă pe care o aduce teoria modernă a muzeografiei, teorie care așează în prim plan funcția cultural-educativă, instructiv-formativă și experimentală a muzeului (așa numitul *muzeu dinamic, viu sau total*), în raport cu teoria clasică care atribuia muzeului un rol precumpănitor de depozitare și conservare (așa numitul *muzeu tradițional* sau *fix*) stabilește nu numai un nou echilibru între funcțiile muzeale, dar pune într-o altă lumină și problema relațiilor dintre muzeu și public. Dacă,

[1] W. J. Withrow, *Incidențe practice ale studiului de la Toronto*, „Museum", XXII, 3/4, 1969, p. 204.
[2] Bourdieu P. și Darbel A., *L'amour de l'art*, p. 16.
[3] G. Salles, apud Bourdieu și Darbel, *op. cit.*
[4] Bourdieu P. și Darbel A., *op. cit.*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro

potrivit concepției tradiționale, activitatea cultural-educativă a muzeelor se orienta după principiul *ce poate, cît poate muzeul, ce știe și cît știe muzeograful*, — situație în care beneficiarul acțiunilor muzeale (denumit cu termenul general de public) primea ce i se oferea, — în condițiile muzeului nou, dinamic, acest principiu se cere revizuit, dacă nu chiar înlocuit cu un nou principiu care, alături de muzeu și muzeograf, include un termen nou și anume *ce știe, ce vrea (sau preferă), ce poate și ce trebuie să primească publicul vizitator*. În conformitate cu acest principiu nou, valoarea unei acțiuni muzeale se apreciază, în primul rînd, în funcție de efectul ei cultural-educativ, în funcție de măsura în care această acțiune răspunde unor cerințe cultural-științifice ale publicului, posibilităților sale de receptare, îi stimulează interesul și-l atrage. Caracterul științific al formelor și mijloacelor cultural-educative folosite de muzee nu privește numai conținutul lor, considerat independent de destinatarul lor. Pentru a-și produce efectele instructive și formativ-educative scontate de muzeograf, aceste forme și mijloace trebuie corelate în permanență cu interesele culturale și științifice, cu preferințele și așteptările publicului căruia îi sînt destinate. Iar aceste interese, preferințe și așteptări trebuie studiate și cunoscute. Intervine, cu alte cuvinte, un nou criteriu de determinare a valorii științifice a activității muzeale.

În această situație, izvorul satisfacției profesionale, al sentimentului datoriei împlinite, nu trebuie căutat numai, să zicem, în coeziunea și claritatea tematică a unei expoziții, în tehnica și ritmicitatea expunerii — aspecte, evident, foarte importante, — ci și în gradul în care mesajul acestei expoziții a fost perceput și înțeles de un număr cît mai mare de vizitatori, care au plecat din expoziție cu un spor de cunoaștere, sensibilizați și cu o receptivitate crescută față de un nou domeniu de fapte, pe care l-au înțeles și integrat în sfera cunoștințelor lor, cu un sentiment de satisfacție că au petrecut în mod util și plăcut timpul liber, cu dorința de a reveni la muzeu.

Noua concepție privește muzeul ca o instituție deschisă, sensibilă la pulsațiile mediului social-uman înconjurător, receptivă față de transformările și preocupările cultural-științifice ale acestui mediu, față de direcțiile în care se orientează aceste preocupări, o instituție pregătită în orice împrejurare să dea vizitatorilor răspunsuri adecuate, pe specificul său. Adaptîndu-și programul și formele de activitate la cerințele de dezvoltare și transformare a societății, muzeul devine un factor eficace de educație și cultură. Acesta pare a fi tipul de muzeu modern, în acord cu nivelul de dezvoltare a societății contemporane. Ideea care s-a afirmat în muzeografia contemporană privind ,,democratizarea muzeelor'' trebuie interpretată ca o reflectare a necesității de integrare a lor în efortul general de mișcare culturală și științifică, de educare estetică a întregii societăți. Pentru P. Cabanne și P. Restany, autorii unei lucrări consacrate ,,Avangărzii în secolul al XX-lea'', rolul muzeului modern constă în a produce și a promova realizări experimentale de sinteză în domeniul artei și de a-și asuma confruntarea cu publicul[5].

Dar dacă pe planul concepției tematice și al conținutului științific, al formelor de activitate cultural-educativă, al diversității acestor forme și al principiilor de organizare a lor, muzeele din țara noastră au înregistrat reale succese și un apreciabil bagaj de cunoștințe, nu același lucru se poate spune despre nivelul de cunoaștere a efectului instructiv, cultural și educativ al acestor activități, a atitudinilor și reacțiilor publicului față de ele. Ca și pe plan mondial, și în țara noastră, publicul rămîne *marea necunoscută* a muzeelor, după cum și pentru public — avem în vedere publicul mare, nu cel avizat — muzeele rămîn încă în afara preocupărilor sale cultural-științifice curente, ca niște instituții pe care nu le înțelege, sau pe care le înțelege doar parțial. Ne găsim în fața unei ,,erori de imagine'' cu caracter reciproc : o eroare de imagine a muzeografilor în raport cu publicul, iar pe de altă parte, o eroare de imagine a publicului față de muzee. Această eroare de imagine, iar în cazul unor categorii de public — deloc neglijabile din punct de vedere statistic — lipsa totală a oricărui fel de imagine, prejudiciază într-o mare măsură relațiile dintre muzee și public. Din această cauză efectul cultural-educativ al activității muzeale este sensibil diminuat, iar publicul este privat de un instrument de educație și cultură din cele mai puternice, instrument pe care-l reprezintă muzeul cu toată diversitatea funcțiunilor sale și a formelor de activitate pe care le desfășoară.

În acest context, integrarea instituțiilor muzeale în frontul comun al instituțiilor chemate să înfăptuiască programul de educație comunistă elaborat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 ridică în fața muzeelor necesitatea organizării și orientării activității lor în așa fel, încît impactul lor asupra publicului să ducă la maximum de efecte sub raport cultural-educativ, adică sub raportul contribuției la formarea omului nou, cu un larg orizont cultural și științific, constructor activ și conștient al societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Aceasta presupune așezarea relațiilor muzeu-public pe baze științifice, printr-o cunoaștere cît mai exactă și mai reală a cerințelor și intereselor cultural-științifice ale vizitatorilor și a direcțiilor în care se orientează aceste interese pentru a elabora un plan de acțiuni și măsuri muzeale capabile să dezvolte și să consolideze, acolo unde există, preocupări pentru lărgirea orizontului de cunoaștere pe domeniile specifice muzeelor, să stimuleze formarea trebuințelor culturale, acolo unde ele sînt în stare incipientă sau embrionară.

Ne propunem să relevăm, în cele ce urmează, cîteva laturi psihosociale ale relațiilor dintre muzee și public așa cum se pun ele în lumina unor cercetări desfășurate pe această temă. Vom expune problema, predominant, sub aspectele sale de principiu.

[5] Cabanne P. și Restany P., *L'avant-garde au XX-ème siècle*, p. 362.

https://biblioteca-digitala.ro

Lecție cu elevii la Muzeul național

Informăm, în treacăt, că publicul muzeal (actual sau potențial) a constituit obiectul unor interesante cercetări științifice desfășurate într-o serie de țări, printre care și România. Unele din aceste cercetări s-au desfășurat din inițiativa și sub egida ICOM, altele au fost angajate din cerințe naționale sau locale, în scopul îmbunătățirii activității muzeale. Majoritatea acestor cercetări s-au desfășurat asupra publicului muzeelor de artă sau pe tema atitudinii publicului față de artă, în special față de arta modernă. Nu ne putem opri asupra lor, deși prezintă un interes real sub raportul temei care ne preocupă.

Din cercetările care s-au întreprins în țara noastră menționăm sondajele de opinie făcute la Muzeul militar central, la Muzeul de istorie a municipiului București, la Muzeul Brukenthal din Sibiu. O cercetare sistematică de psihopedagogie se desfășoară, de mai mulți ani, la Muzeul de artă al Republicii Socialiste România în colaborare cu Institutul de psihologie din București, având ca temă „Receptarea operei de artă de către publicul de elevi", cercetare care a dus la concluzii interesante privind mecanismul receptării, ca proces psihologic și, mai ales, în legătură cu optimizarea procesului de îndrumare muzeală [6].

[6] În legătură cu această cercetare au fost publicate în „Revista de psihologie" și în „Revista muzeelor" mai multe studii semnate de S. Marcus și A. Dabija.

https://biblioteca-digitala.ro

Inaugurarea Muzeului Curtea Veche din București

Începînd cu ultimul trimestru al anului trecut, Direcția muzeelor din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, în colaborare cu Institutul de psihologie al Academiei de Științe Sociale și Politice, a inițiat o cercetare pilot cu caracter psihosociologic pe tema relațiilor dintre muzee și public în vederea optimizării funcției cultural-educative a instituțiilor muzeale. Notele diferențiale ale acestei cercetări, în raport cu alte cercetări privind relațiile dintre muzeu și public, constau în faptul că se desfășoară pe scara întregii țări, cuprinde toate tipurile de muzee, aflate în localități diferite, cu istorie, tradiții și populație cu nivel de instrucție diferit etc. Investigația are în vedere numai vizitatorii din țară. Fără a neglija grupurile, accentul principal se pune pe vizitatorii individuali. În eșantionul muzeelor-pilot sînt cuprinse și cîteva unități muzeale din Capitală. Cercetarea fiind la început, problemele psihosociale pe care le vom enunța, nu reprezintă concluzii și rezultate, ci ipoteze de lucru.

O problemă psihosociologică care se impune din capul locului și de care nu putem face abstracție atunci cînd ne propunem să elaborăm și să promovăm o politică muzeală realistă și eficientă este aceea de a determina *noțiunea de public muzeal* și *structura* lui. De foarte multe ori obișnuim să tratăm noțiunea de public în mod *statistic, global*, ca și cum ar fi vorba de un public omogen, același peste tot. Ori, vizitatorii muzeelor prezintă mari diferențieri determinate de o serie de indicatori ca : vîrstă, profesie, sex, grad de instrucție, gusturi și preferințe, structură de interese și aspirații și dominantele în această structură, motivația orientării preocupărilor pentru muzee, dimensiunea practicii culturale, sau cultura trăită, tradiții, mentalități, grupurile de apartenență și sistemele de norme de valori promovate de aceste grupuri etc. Firește că ponderea lor este diferită, dar prezența lor este reală și nu poate fi ignorată sau subapreciată. O hartă sinoptică a structurii publicului muzeal stabilită pe scara întregii țări, în funcție de criteriile de mai sus, ar prezenta un mare interes. Am putea afla atunci prin ce se deosebește structura publicului din Oradea de cea din Brăila, ce categorii de public se înregistrează la Iași și ce categorii la Craiova sau Timișoara etc. Pe această cale am putea face și o comparație între structura publicului muzeal și structura socioprofesională și culturală a populației din localitatea în care se află muzeul. Acest aspect are implicații deosebit de importante pentru politica activităților cultural-educative a muzeelor și a activităților muzeale în general. Dacă nu există public în general, ci avem de-a face cu un public corespunzînd cutărei sau cutărei localități (Constanța, Iași, Craiova, Oradea etc) sau cutărui tip de muzeu, (șt. naturii, istorie, artă, etnografie etc.) atunci activitățile muzeului trebuie organizate în funcție de acest public, de interesele lui, de capacitatea de receptare și de disponibilitatea lui culturală etc. Se pare că există o relație strînsă între conținutul mesajului, omogenitatea sau diversitatea operelor prezentate și dispersia publicului, capacitatea lui de receptare și descifrare a mesajului. Sondajele făcute în legătură cu structura publicului arată că acesta se diferențiază cu atît mai mult, cu cît muzeul expune lucrări și organizează acțiuni

https://biblioteca-digitala.ro

mai diverse. În acest sens, un muzeu mixt prezintă interes pentru categorii mult mai variate de vizitatori, decît un muzeu cu un profil specializat — ştiinţele naturii, istorie, artă, etnografie etc. Totodată, publicul muzeelor specializate se diferenţiază în raport cu direcţia, orientarea şi intensitatea intereselor şi preocupărilor culturale.

Studiul structurii publicului muzeal *actual* ne oferă posibilitatea să cunoaştem *vizitatorul modal* pe localităţi şi tipuri de muzee, jalon deosebit de important pentru elaborarea planului de acţiuni muzeale cu efecte cultural-educative maxime.

În optimizarea relaţiilor dintre muzee şi public o preocupare importantă o reprezintă cunoaşterea structurii de interese cultural-ştiinţifice a vizitatorilor şi ponderea pe care o deţine interesul pentru muzee în această structură. Firește că nu vom putea cuprinde în cercetare toată gama de interese cultural-ştiinţifice şi toată diversitatea de condiţionări a acestor interese. Le urmărim în funcţie de cîţiva indicatori printre care vîrsta, profesia, nivelul de instrucţie, dimensiunea practicii culturale ocupă locul principal.

Studiul intereselor cultural-ştiinţifice îl vom desfăşura în două direcţii : pe de o parte, se va cerceta structura de interese la publicul actual, real, al muzeelor, iar pe de altă parte, structura de interese şi orientarea lor la populaţia localităţii, la domiciliu, indiferent dacă frecventează sau nu muzeul, pentru a stabili dacă cei care nu vin în sălile muzeelor nu o fac pentru că nu simt nevoia de a-l frecventa, sau pentru că nu sînt suficient de informaţi. Studiul acesta paralel şi comparativ al structurilor de interese prezintă implicaţii profunde pentru politica cultural-educativă a muzeelor. Dacă un muzeu urmăreşte, pur şi simplu, menţinerea publicului pe care-l are sau creşterea lui numerică, statistică, atunci acţiunile şi mijloacele cultural-educative pe care le foloseşte pot face abstracţie de interesele publicului, dar dacă se pune problema atragerii acelei categorii din populaţia localităţii care nu simte încă nevoia de a intra în sălile muzeului, în acest caz structura intereselor devine un indicator foarte important pentru aplicarea de către conducerile muzeelor a unor mijloace şi acţiuni capabile să sensibilizeze preocupările culturale şi să determine atitudini favorabile muzeelor. Unele acţiuni par a fi deosebit de eficiente în acest sens, ca, de pildă, cointeresarea publicului la diferite acţiuni muzeale, prin înfiinţarea unor asociaţii muzeale de tipul „Prietenii muzeului" şi organizarea unor cercuri sau acţiuni prin care unele categorii de public îşi pot satisface preocupările, cum sînt diferitele cercuri de amatori. Efectul maxim al acestor acţiuni se obţine atunci cînd ele contribuie la promovarea unor tradiţii sau preocupări care se bucură de prestigiu în mijlocul populaţiei. Sistemul cercurilor de amatori, colaborarea la activităţile muzeului, de la cercetări pînă la organizarea de expoziţii, exercită o mare forţă de atracţie în mijlocul elevilor şi al tineretului. În acest sens, colaborarea cu şcoala, cu instituţiile de învăţămînt, în general, şi cu organizaţiile de tineret devine un teren deosebit de favorabil pentru integrarea muzeelor în procesul educaţional de ansamblu, pentru formarea unor deprinderi de muncă ştiinţifică şi însuşirea unor cunoştinţe profunde şi durabile.

Din păcate, spaţiul nu ne permite să intrăm în toate detaliile şi în toate implicaţiile pe care le prezintă studiul structurii intereselor cultural-ştiinţifice ale publicului şi motivaţia orientării preocupărilor către muzee. Fapt este că la nivelul actual de dezvoltare a formelor şi mijloacelor de cultură şi culturalizare de care dispune societatea contemporană, muzeele riscă să piardă competiţia, dacă nu ies în întîmpinarea intereselor cultural-ştiinţifice ale publicului vizitator, actual sau potenţial, organizînd şi desfăşurînd acţiuni capabile să dea satisfacţie acestor interese şi preocupări.

Probleme psihosociale importante se pun şi în legătură cu mijloacele de informare şi propagandă muzeală.

Deşi cu posibilităţi inegale, muzeele desfăşoară o activitate apreciabilă şi diferenţiată de informare a publicului, de propagandă activă şi dinamică a activităţii lor ştiinţifice şi cultural-educative. În practica muzeelor se folosesc mijloace variate de informare ca afişe, pliante, informaţii prin mijloacele comunicării de masă (mass media) ca presa, radio, televiziunea, apoi diapozitive şi scurte secvenţe filmate la cinematograf, conferinţe cu ilustraţii la întreprinderi şi instituţii, sesiuni ştiinţifice, conferinţe şi simpozioane la sediul muzeului etc. Dările de seamă ale muzeelor cuprind date, uneori foarte bogate, în legătură cu acest domeniu al activităţii lor. Ceea ce se cunoaşte mai puţin este efectul de masă al acestor mijloace, capacitatea lor de formare şi de modificare a atitudinilor publicului.

Abordînd această problemă a informaţiei, autorii unei interesante lucrări asupra muzeelor de artă şi a publicului lor, Pierre Bourdieu şi Alain Darbel, sînt de părere că o publicitate, oricît de inteligent şi diferenţiat organizată, nu poate să formeze o înclinaţie permanentă pentru o practică culturală regulată. Ea poate duce, cel mult, la un succes de moment, mijlocind o vizită de tipul turismului sau în grup organizat. Ori, problema care se pune este aceea de a forma deprinderi culturale de durată. În opoziţie cu acest punct de vedere, P. Restany consideră că „dezvoltarea unei muzeografii moderne, bazată pe noţiunea unui serviciu public de informaţie . . . este un fenomen capital situat în centrul întregii evoluţii contemporane".

Cercetările de psihologie socială făcute în legătură cu efectul de masă al informaţiei şi propagandei în formarea şi modificarea opiniilor şi atitudinilor publicului atrag atenţia asupra unor elemente importante ale acestor acţiuni, printre care *sursa*, *mesajul*, *mijlocul* şi *subiectii*. Dacă mesajul unei activităţi ştiinţifice sau cultural-educative organizate de muzee este în funcţie de posibilităţile şi de politica cul-

https://biblioteca-digitala.ro

turală a muzeului, mijloacele de informare și de propagandă trebuie să aibă în vedere, în primul rînd, subiecții cărora li se adresează mesajul. Practicarea unor metode și folosirea unor mijloace de informare diferențiate se impune nu numai din cauza inegalității efectului mobilizator și persuasiv al acestor mijloace, ci și din cauza diversității și mai mari a categoriilor de public, care nu apelează la aceleași mijloace de informare și nici nu reacționează uniform față de ele. Se pare că există un raport de echivalență între informația oferită și gradul de competență și sensibilitate a subiectului receptor, principiu care funcționează atît în cazul mijloacelor de publicitate, cît și în situațiile cu caracter mai general de descifrare de către public a conținutului și înțelesului expozițiilor și a altor activități științifice și cultural-educative promovate de muzee. O publicitate și o propagandă de calitate este aceea care reușește să focalizeze interesul și preocupările publicului în jurul unei acțiuni, în cazul nostru a unei acțiuni muzeale, transformînd-o într-o cerință culturală a cărei satisfacere devine mai mult sau mai puțin imperioasă.

Printre mijloacele de informare și propagandă se înscriu și publicațiile de toate categoriile, pe care le tipăresc muzeele. Problema care se pune este aceea ca publicațiile, prin conținutul și prezentarea lor, să fie accesibile, mai ales, marii majorități a vizitatorilor și nu să servească doar, „la inițierea celor deja inițiați" (P. Bourdieu și A. Darbel, p. 100).

În concluzie la acest grup de probleme psihosociale privitoare la informație și propagandă, trebuie să spunem că dacă publicitatea nu este atotputernică în asigurarea succesului unei acțiuni muzeale, lipsa publicității poate aduce reale prejudicii. Adevărul e că efectul de public al activităților muzeale cu caracter științific sau cultural-educativ, comune tuturor muzeelor, sau diferențiate în raport cu profilul și conținutul lor, este condiționat nu numai de nivelul de organizare, de conținutul mai mult sau mai puțin atractiv, ci și de gradul în care aceste activități sînt popularizate, de măsura în care publicul este informat asupra lor. Organizarea activităților muzeale trebuie să meargă mînă în mînă cu publicitatea și informarea publicului. O acțiune muzeală excelentă poate fi, pur și simplu, ratată, dacă cei cărora le este destinată nu știu nimic, sau știu prea puțin despre ea. Ideea pe care o mai vehiculează unii muzeografi în sensul că este suficient să organizezi o acțiune pentru ca ea să aibă și efect de public, ideea așa numitei „circulații spontane a informației", de la om la om, nu mai corespunde etapei actuale în care muzeele devin instituții tot mai active de educare și culturalizare a oamenilor.

În sfîrșit, o ultimă problemă cu profunde implicații psihosociale și psihopedagogice asupra căreia am dori să ne oprim pe scurt este aceea a formelor de activitate cultural-educativă organizată de muzee, concentrîndu-ne atenția asupra expozițiilor și îndrumării.

Se știe că expozițiile constituie forma cultural-educativă de bază, definitorie, prin care muzeele își valorifică colecțiile și activitatea lor științifică, iar îndrumarea este o modalitate principală prin care mesajul expoziției este comunicat publicului. Noutatea, diversitatea tematică a expozițiilor în funcție de profilul muzeelor, accesibilitatea expozițiilor sub raportul conținutului, cadrul și atmosfera (sau scenografia și regia cum se exprimă unii muzeografi) sub raportul formei de prezentare, — sînt factori principali în stimularea interesului publicului, în manifestarea rolului instructiv-educativ al muzeului, al cărui indice și expresie se materializează în numărul de vizitatori.

Pentru a ajunge însă la mintea și inima publicului, organizarea expozițiilor și îndrumarea trebuie să răspundă unor cerințe cu caracter psihopedagogic, cerințe a căror cunoaștere nu este deloc indiferentă pentru muzeografi.

Succesiunea logică a temelor, solicitarea gradată a atenției și capacității de receptare, relația dintre obiectele originale și materialul muzeografic auxiliar — grafică, fotografii, texte explicative, etichete — problema circuitului și a dominantelor, modul de primire a publicului și disciplina vizitării, adaptarea îndrumării în funcție de specificul grupului — categorie de vîrstă, nivel de instrucție, structură social-profesională etc. — sînt doar cîteva din aceste cerințe. Studiul lor științific oferă muzeologilor criterii și cadre de referință, solide și ferme, pentru realizarea unor expoziții atractive, interesante, accesibile și cu un larg efect la public.

Un aspect psihosociologic deloc neglijabil al relațiilor dintre muzee și public este acela al condițiilor, cadrului și confortului de vizitare. Marea majoritate a vizitatorilor, individuali sau în grup, vin la muzee în timpul lor liber. Vizitarea muzeelor constituie, așadar, și una din formele active de odihnă, de folosire culturală a timpului liber. De aceea, pe lîngă organizarea unor acțiuni cultural-educative specifice, muzeele trebuie să aibă în vedere și faptul ca vizita să fie plăcută, odihnitoare, reconfortantă. De la intrarea în muzeu și pînă la terminarea vizitei, publicul trebuie să se simtă bine. Crearea unei atmosfere prielnice vizitării stimulează interesul pentru expoziție. În acest scop pot fi amenajate săli de primire a publicului, spații de odihnă și meditație pe parcursul expoziției, săli de informație și consultare, standuri cu cărți, publicații, materiale ilustrative de calitate, reflectînd activitatea muzeelor și colecțiile lor, se pot face proiecții de filme documentare legate de temele prezentate în expoziție etc. După cum se poate constata, unele din măsurile menționate mai sus pentru realizarea unui cadru propice vizitării sînt, ele însele, forme cultural-educative capabile să lărgească posibilitățile de înțelegere și aprofundare a tematicii și conținutului expoziției, mijlocind nu numai obținerea de cunoștințe ci și integrarea lor.

Îmbinînd preocuparea pentru realizarea unor expoziții de nivel științific ridicat cu mijloacele muzeale auxiliare, care să permită receptarea mesajului expoziției într-un mod plăcut, se realizează o armonizare între interesul cultural-educativ cu cel de delectare.

https://biblioteca-digitala.ro

Vernisajul expoziției omagiale Th. Pallady, de la Muzeul de artă al R. S. România

Un rol deosebit de important în asigurarea unei atmosfere favorabile de vizitare îl are atitudinea cadrelor muzeale, a muzeografilor.

Am trecut în revistă, mai sus, cîteva probleme psihosociale pe care le ridică activitatea muzeelor moderne a căror funcție socială, culturală și educativă dobîndește o greutate specifică din ce în ce mai mare.

Inventarul aspectelor psihosociale pe care le implică funcționarea și activitatea unui muzeu ca instituție sînt mult mai numeroase. Ele vizează stilul de muncă, relațiile interpersonale dintre membrii colectivului de muncă, relațiile dintre diferitele secții și servicii ale muzeului, climatul de muncă.

Ne-am oprit asupra relațiilor dintre muzee și publicul lor, pentru că natura acestor relații definește, într-o măsură hotărîtoare, calitatea și eficiența uneia din cele mai importante funcții muzeale: funcția cultural-educativă.

Relații bune, pozitive cu publicul, înseamnă un număr mai mare de vizitatori, iar numărul de vizitatori este un indicator de prim ordin al calității și eficienței muncii muzeale în ansamblul ei și, în primul rînd, al celei cultural-educative.

Accentul pe care l-am pus pe necesitatea promovării unei munci cultural-educative de calitate și științific fundamentate nu înseamnă că cercetarea științifică, de teren și în colecții, asupra domeniului de fapte din natură, istorie, sau cultură pe care muzeul le ilustrează și le valorifică prin expoziții, publicații și alte forme de activitate, sau că preocupările pentru conservarea, organizarea și evidența colecțiilor trebuie trecute pe plan secundar. Succesele științifice reale obținute de muzee pe planul cercetării și cunoașterii domeniului, al conservării patrimoniului trebuie continuate, dezvoltate și consolidate. Ceea ce am vrut să subliniem este că și funcția cultural-educativă, pentru a-și atinge țelurile, are nevoie de o bază științifică la fel de solidă, că într-un muzeu modern, pus în slujba omului și a societății, cunoașterea științifică a mijloacelor și formelor cultural-educative este tot așa de necesară ca și cunoașterea științifică a colecțiilor. Această cunoaștere însă nu este posibilă fără o perspectivă deschisă spre sociologie, psihologie, psihologie socială, pedagogie, antropologie și alte discipline social-umanistice. Aceasta înseamnă, pe de altă parte, că în organigrama muzeelor trebuie prevăzute servicii sau, cel puțin, un specialist pentru *studiul aspectelor psihosociologice sau psihopedagogice ale activității muzeale*, pentru studiul relațiilor cu publicul, cu colectivitatea social-umană în slujba căreia trebuie să fie puse muzeele. Cerința aceasta este cu atît mai imperioasă în condițiile societății noastre socialiste în fața căreia se află un vast program de educație comunistă a oamenilor, program la realizarea căruia muzeele, încadrate în frontul comun al instituțiilor de educație, știință și cultură, trebuie să-și aducă o contribuție substanțială.

https://biblioteca-digitala.ro

MUZEE, COLECȚII, EXPOZIȚII

MUZEUL SPORTULUI — OGLINDĂ A GLORIEI MIȘCĂRII SPORTIVE ROMÂNEȘTI

NICOLAE POSTOLACHE

Inițiativa forului suprem al mișcării sportive (C.N.E.F.S.) de a valorifica și fixa într-o instituție anume istoria îndelungată a sportului românesc — argument decisiv pentru evidențierea vechimii și ariei de răspîndire a acestui fenomen — este lăudabilă și datează de mai bine de un deceniu.

Apropierea ei de realitate însă, în sensul adevărat al cuvîntului, a avut loc foarte tîrziu, abia în anul 1970.

Ne-am orientat din primele rînduri către o asemenea apreciere deoarece timpul pierdut din vîrsta inițială a muzeului de care vorbim nu mai poate fi adăugat niciodată vîrstei sale adevărate socotită de la data cînd realizarea s-a suprapus integral ideii.

Iată de ce ne exprimăm regretul că în loc să vorbim astăzi despre o anume cantitate de experiență acumulată pe parcursul a 10—12 ani de existență, folosim prilejul de a prezenta cititorului muzeul însuși, de la inaugurarea căruia s-a împlinit un an, la 7 mai a.c.

Cu alte cuvinte, pentru a formula o concluzie din aspectul prezentat, în timp ce sportul românesc și află cei mai glorioși ani ai istoriei sale, modalitatea de a exprima acest progres, într-un lăcaș specific, a manifestat, în aceeași etapă, un caracter contrar.

★

Situată în incinta tribunei oficiale a Stadionului „23 August" din Capitală, noua unitate muzeală a devenit o realitate a vieții sportive românești, cu un local propriu, un mobilier adecvat, fonduri, cadre de specialitate etc. la 7 mai 1971.

Evenimentul, petrecut în prezența conducătorilor de partid și de stat, a reprezentanților vieții sportive și culturale, a cinstit marea sărbătoare — 50 de ani de la crearea P.C.R.

Prin însăși denumirea ce o poartă, muzeul constituie un simbol al trăiniciei milenare a tot ceea ce se înțelege azi prin educație fizică și sport — instrumente de educație și cultură ale unui proces social complex, două dintre componentele și realitățile sociale majore ale vieții contemporane.

Cunoașterea istorică a fenomenului de practicare a exercițiilor fizice, prin intermediul celor șase săli ale muzeului, este dificil de realizat la modul exhaustiv.

Spațiul insuficient a îngreuiat sarcina de expunere a materialului reprezentativ, problematica, varietatea uimitoare a activităților ce sînt reunite în același proces social și care compun fenomenul în discuție, absența unui model, a unei experiențe anterioare în muzeografia românească — toate acestea constituie, într-un anumit sens, nu numai repere de bază pentru cel ce concepe un asemenea muzeu, dar și elemente care trebuie sudate pentru a răspunde în final obiectivului central : satisfacerea dorinței de cunoaștere a trecutului și prezentului sportului românesc, a caracteristicilor lui spațiale și temporale etc.

Primit cu interes de specialiștii români și străini, Muzeul sportului este astăzi în măsură să răspundă obiectivului propus.

După ample cercetări întreprinse cu competență pentru a depista și reuni sub același acoperămînt unele dintre cele mai vechi și mai reprezentative piese, se poate spune că în prezent dispunem de un patrimoniu propriu care acoperă în spațiu și timp aproape întreaga istorie națională a sportului. Adăugăm că nu ne-am limitat numai la depistarea și conservarea materialelor care mărturisesc evoluția fenomenului sportiv pe pămînt românesc, ci am căutat să valorificăm aceste materiale într-o manieră interesantă și comprehensibilă.

https://biblioteca-digitala.ro

În felul acesta, muzeul oferă vizitatorului o imagine coerentă, exhaustivă adesea, privind trecutul și prezentul mișcării sportive, dînd totodată sugestia continuității în timp a acestui fenomen.

Principalele etape ale istoriei educației fizice și sportului în genere și ale fiecărui sport în parte sînt ilustrate prin piese originale, de valoare incontestabilă, reprezentative prin vechime, prin valoarea intrinsecă, prin valoarea lor evenimențială etc.

Tinzînd să înglobeze în sine întreaga dezvoltare și evoluție istorică a fenomenului sportiv din țara noastră, sub forma unei sinteze a forțelor evolutive conforme legităților impuse de dinamica social-istorică, muzeul este un lăcaș de inserție a tuturor elementelor de ordin material și spiritual care caracterizează acest fenomen.

Noua instituție muzeală constituie un așezămînt cultural care include — și reprezintă, în același timp — însăși ideea de păstrare și transmitere a spiritualității românești, pe tărîmul sportului, însăși memoria vie a poporului nostru în acest domeniu.

Prin aceste însușiri, cît și prin multitudinea și varietatea exponatelor care oferă un cîmp de confruntare permanentă între trecut și prezentul glorios al mișcării sportive naționale, Muzeul sportului din R. S. România își afirmă prezența activă nu numai între celelalte muzee din țara noastră, ci și între muzeele sportului din alte țări : Polonia, Cehoslovacia, S.U.A., U.R.S.S., Elveția, Finlanda, Suedia, Franța etc.

Cu o bună parte dintre ele, muzeul nostru colaborează sub forme variate, concrete, specializate pe cunoașterea și generalizarea unor experiențe, a unor adevăruri de natură teoretică etc.

Exercitîndu-și funcțiile duble ca element de legătură cu celelalte muzee de profil, pe de o parte, și cu muzeele de istorie sau de profil apropiat din țară, pe de altă parte, Muzeul sportului se află în etapa cînd, deocamdată, potrivit capacității sale reale, acumulează o serie de valori pentru extinderea

Aspect din sala nr. 1 (epoca veche). În dreapta o stelă funerară reprezentînd un efeb surprins într-o mișcare identică tehnicii de azi a aruncării greutății

https://biblioteca-digitala.ro

Tipuri de arme medievale care au servit la pregătirea militară și la naşterea unor noi jocuri și întreceri sportive

sa. În raporturile şi acţiunile sale nu se poate spune că el crează şi oferă valori noi şi ar fi prematur să-i pretindem acest lucru.

Abia înscris în circuitul valoric al muzeografiei româneşti, abia înrolat în raporturile educative, ştiinţifice în care îşi propune să devină o instituţie dinamică cu sarcini permanente de această natură, pentru a nu aştepta pasiv să facă mai întîi un stagiu, o vechime prost înţeleasă, în cîmpul vast al acestor manifestări, Muzeul sportului — cel de azi şi cel în devenire — este capabil să comunice prezentului *cum* au făcut sport înaintaşii, *cine i-a pregătit, unde, pe ce baze sportive, cu ce mijloace, pentru ce fel de competiţii* şi *cum s-au comportat* în cadrul lor.

Sensul profund şi glorioasele tradiţii, istoria atitudinii poporului român faţă de fenomenul sportiv în genere, caracteristicile specifice activităţilor competiţionale din diferite etape istorice ca şi elementele de construcţie istorică ale fenomenului amintit — toate acestea completează conţinutul tematic şi profilul muzeului — constituie, totodată, ocazii de punere în temă a vizitatorului cu istoria prescurtată a educaţiei fizice şi sportului din ţara noastră.

Prin natura problematicii, întemeiată pe specificul mişcării sportive naţionale a cărei istorie muzeul o comunică direct publicului larg, „vorbind" despre această istorie fără însă a o înlocui, noul lăcaş al sportului reflectă — şi furnizează istoriei patriei — date şi manifestări preţioase pentru întregirea climatului cultural educativ al unei perioade, al unei epoci.

Căci glorie şi iniţiativă, invenţie şi idee românească de prestigiu, acte de cultură şi momente de răsmeri în urmă, personalităţi şi fapte cu ecou internaţional au existat şi în domeniul sportului, domeniu cu nimic mai prejos decît altele cu care s-a aflat şi se află în strînsă unitate. Ori aceste manifestări ale fiinţei umane, ale unui popor care a ştiut să creeze sau să fie receptiv la iradierile universale care i se potriveau firii sale, trebuiau odată adunate şi valorificate într-un templu anume, deoarece ele fac parte din fondul autohton al culturii şi educaţiei naţionale, cărora astăzi li se acordă toată atenţia.

Aşadar, pe linia cunoaşterii conţinutului manifestărilor tradiţionale ale activităţii sportive se înscrie şi organizarea muzeului menit să contribuie la lichidarea golurilor de informaţii pe care încă le mai prezintă istoria veche şi nouă a fenomenului sportiv românesc.

O introducere a publicului larg în problematica majoră cu acest conţinut o realizăm şi acum, prin prezentarea etapelor mai reprezentative ale istoriei sportului ilustrate prin materiale originale şi complementare. Dintr-o singură vitrină sau dintr-un singur panou, de pildă, vizitatorul este pus în temă, cu privire la istoria educaţiei fizice în armată sau în învăţămînt, la istoria rugbiu-lui sau a sportului muncitoresc, la primele societăţi şi competiţii sportive din ţara noastră, află, cu alte cuvinte, cîteva date preţioase pentru formularea unei concluzii realiste despre climatul sportiv al unei epoci, al unei zone geografice a ţării, putînd, în final, să discearnă singur cît de evoluată şi amplă a fost mişcarea sportivă în spaţiul carpato-dunărean în contactul ei cu lumea elenă şi romană, prin ce se caracterizează evoluţia acestei mişcări în epoca modernă, cine este România în sport astăzi ş.a.m.d.

https://biblioteca-digitala.ro

Exponate ilustrînd epoca modernă a sporturilor

Formula de concepere, de prezentare în ultimă instanță a evoluției sportului românesc prin intermediul muzeului, nu este unică.

Deocamdată, cea aleasă de noi, de îmbinare armonioasă a istoriei cu fenomenul sportiv românesc — fenomen nu întotdeauna omogen — constituie primul model. O altă experiență în acest domeniu nu a existat.

Ea reunește în bună parte izvoarele documentare ce fac referiri la aria de răspîndire și evoluția a tot ceea ce cu un cuvînt numim „sport" la poporul nostru. Chiar dacă nu s-a rostit vreodată acest termen în vremurile premoderne, chiar dacă sursele de informație sînt mai rare pentru unele secole, îngreuind astfel sarcina de refacere a adevărului istoric, totuși, cele existente, mărturisind dimensiunile umane ale acestui popor (priceperea și îndemînarea în mînuirea armelor, în călărie, în vîslit, vitejia, bărbăția etc.) cît și cronicile, epica de vitejie, legendele, jocurile gimnastice și atletice, obiceiurile etc. conțin documente care ne-au servit ca bază pentru a-i consemna existența ca fenomen complex, ale cărui elemente (înot, lupte, călărie, canotaj, scrimă, tir etc) datează din timpuri străvechi.

Am căutat să evidențiem faptul că *„un popor renumit prin vitejie și bărbăție"*, un popor de *„elită"* — cum numește C. Giurescu poporul român —, cu preocupări asemănătoare educației fizice de azi, cum au fost cele ale geto-dacilor, ale romanilor, nu putea să „rătăcească" fără să cunoască și să folosească toate cîte compun această componentă majoră a educației și culturii umane.

Cine a cercetat istoria fenomenului sportiv poate recunoaște ușor că poporul nostru nu numai că nu a ocolit acest fenomen, dar a și contribuit la multiplicarea valențelor lui educaționale, împunîndu-i elemente dinamice, variate, pe care le-a îmbogățit mereu cu trăsături active, specifice etnicului său.

Dovadă vie în acest sens sînt anumite practici care și-au prelungit existența pînă în zilele noastre.

Sintetizînd pentru prima dată, într-un spațiu anume, principalele etape și caracteristici ale mișcării sportive românești, am fost conștienți de faptul că reconstituind cît mai multe și mai valoroase imagini dintr-un film documentar-istoric — deosebit de util și instructiv — care a fost cîndva neîntrerupt, înfăptuim o operă educativă.

Generația tînără, vizitatorul român sau străin trebuie să cunoască și cum au făcut sport înaintașii, pentru a putea să-și dea mai bine seama de unde s-a pornit și unde am ajuns.

Șase săli redau, pentru început, această problematică, cu realități dintre cele mai semnificative, care au traversat istoria acestui fenomen, momente de evoluție rapidă sau mai lentă, manifestări ample, creații tehnice și materiale, instituții și organizații cu tradiții sportive, primele competiții de amploare și participări peste hotare, primele rezultate de prestigiu, personalități ale vieții sportive românești, materiale și costume, trofee cucerite de sportivii români în anii puterii populare ș.a.m.d.

Șase săli amenajate potrivit accepțiunii moderne de muzeu relatează timp de 1—2 ore, pe viu, tot ceea ce a creat mai reprezentativ sportul românesc pînă în prezent.

https://biblioteca-digitala.ro

Loc al recunoașterii valorice a unor sportivi care nu mai sînt, dar care vorbesc prezentului prin documentele rămase, a unor baze și materiale sportive care au fost cîndva, argument pentru vechimea și continuitatea neîntreruptă a fenomenului însuși; factor stimulator al gustului pentru sport, care, oferind modele de campioni și de glorie sportivă, crează o atmosferă ce completează influența directă pe linia abordării sportului de către mase; obiectiv turistic, Muzeul sportului din R. S. România urmărește să devină — și în parte este și acum — o instituție de cultură și educație a mișcării sportive naționale, un auxiliar didactic, o instituție cu caracter pedagogic, care să contribuie activ la reducerea simțitoare a spațiului necunoașterii istoriei sportului românesc.

Către aceste obiective este orientată prezentarea actuală a materialului muzeistic și către aceste orientări intenționăm și în continuare să amplificăm acest prim început.

✱

Este dificil de a prezenta ce cuprinde muzeul, expoziția sa de bază ca atare. Nici nu intenționăm să facem din acest material de ordin problematic un catalog al pieselor prezentate pe săli sau altfel *.

Muzeul trebuie în primul rînd vizitat, deoarece prezintă sinteza unor forțe evolutive și rezultatul străduințiilor depuse de generații întregi ale acestui popor. Nici un alt sanctuar sau așezămînt al culturii și educației de la noi nu oferă o imagine coerentă asemănătoare și nici nu e de așteptat. Figuri de gladiatori și acrobați, de luptători sau pugiliști, de atleți și călăreți, reprezentați pe diferitele materiale epigrafice datînd din primele secole ale erei noastre; documente despre turniruriile medievale, armele necesare întrecerilor ce se organizau în țările române îndeosebi cu ocazia carnavalurilor, scene de jocuri și de luptă dreaptă — atît de des pomenită în cronici și balade — toate acestea, prezentate în primele două săli ale muzeului, „vorbesc" în locul istoriei scrise despre ceea ce în epoca modernă a devenit hipism, tir cu arcul ori cu arma, lupte, natație etc., anunțîndu-le prezența pe pămînt românesc și originea străveche.

Epoca modernă a sporturilor — caracterizată prin apariția primelor preocupări pentru o educație fizică organizată — ocupă în muzeu un spațiu larg în care pot fi văzute documentele (statute, anale, medalii, diplome, fotografii etc) primelor societăți și federații sportive din țara noastră.

---

* În legătură cu acest aspect, au apărut numeroase detalii în „Contemporanul" din 23 aprilie 1971, p. 2, „Informația Bucureștiului", an XVIII nr. 5231, „Munca" din 27 aprilie 1971, „Sport en Roumanie" nr. 2 (53) 1971, p. 27–29, „Sport", „Sport și tehnică" din luna mai 1971, în mai multe numere din „Sportul" (5423, 6841, 7050 etc), în întreaga presă centrală din 8 mai 1971 în unele emisiuni la radio și T.V. etc.

O parte a trofeelor cîștigate de sportivii români la marile competiții internaționale de bob, hipism, tenis etc., în perioada interbelică

https://biblioteca-digitala.ro

Această epocă, care în sport își are începutul acum mai bine de un veac, deschide o retrospectivă asupra unor realități mai puțin cunoscute. Este meritul muzeului de a fi salvat de la primejdia distrugerii sau a pieirii o serie de documente care amintesc de numele și succesele cîtorva dintre marii polisportivi ai vremii: Gh. Moceanu, C. Rosetti, Mihai Savu, S. Ritter și alții.

Prezența unor trofee indică o serie de întîlniri sportive internaționale timpurii cu unele centre sportive destul de îndepărtate. Aceste contacte au permis o lărgire a orizontului sportiv românesc în epoca modernă și, în primul rînd, un schimb de experiență pe acest tărîm.

Nu rareori vizitatorul român sau străin rămâne surprins cînd află din muzeu că bicicletele din lemn schifuri, rachete de tenis, automobile, boburi, schiuri etc. au existat și la noi concomitent cu alte țări și încă de fabricație românească ; că handbalul, luptele, rugbiul, zborurile (cu și fără motor) etc. s-au practicat și la noi (după reguli aproximativ identice) în același timp cu centrele de pe glob, care, prin tradiție le-ar fi dat naștere.

Și aceste adevăruri scoase la iveală de Muzeul sportului (adevăruri pe care nu ne putem îngădui să le ignorăm) își prelungesc existența în glorioasele succese obținute de sportul românesc în epoca contemporană.

Gama variată de trofee valoroase, de fapte și performanțe, de aspecte inedite și de materiale legate de obținerea lor (diplome, medalii, cupe etc de la toate Jocurile Olimpice și campionatele mondiale, mănușile de box cu care Nicolae Linca a cucerit titlul de campion olimpic, discul cu care Lia Manoliu a stabilit cel mai bun record, o parte dintre trofeele Iolandei Balaș, ultimul echipament care a aparținut celui mai popular jucător de fotbal din țara noastră — Iosif Petchovschi) fac din ultimele trei săli ale muzeului un punct de atracție și mîndrie națională pentru toți iubitorii sportului **.

Două panouri centrale cu fotografii mult mărite prezintă pe secretarul general al P.C.R. — tovarășul Nicolae Ceaușescu — la festivitatea de decernare a unor ordine și medalii campionilor olimpici și campionilor mondiali de handbal.

★

Axat mai mult pe prezentarea unor obiecte tridimensionale, fără a neglija însă pe cele plane (emblemele unor grupări sportive muncitorești, corespondența lor cu unii activiști ai partidului comunist confiscată de organele Siguranței, decupaje din presa vremii etc), care împreună cu textele generale

** „Sportul" nr. 6841 din 10 octombrie 1971.

Expoziția „50 de ani de sport sub conducerea și îndrumarea P.C.R

https://biblioteca-digitala.ro

Vitrina cu cele mai reprezentative dovezi ale dezvoltării mișcării sportive de după anul 1944

https://biblioteca-digitala.ro

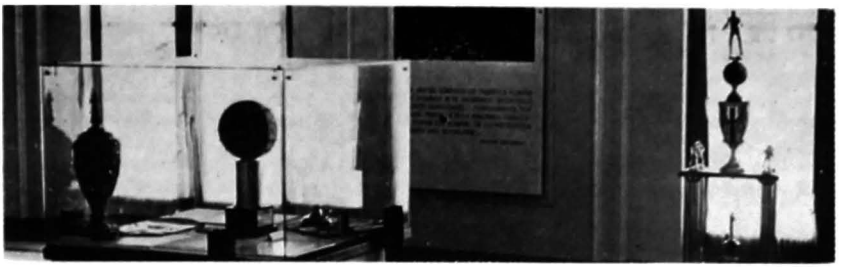

Trei trofee cucerite în ultimii ani de către sportivii români în campionatele mondiale de tenis de masă, handbal și lupte

întregesc imaginea despre trecutul și prezentul sportiv al poporului nostru. Muzeul sportului folosește studiul istoriei acestui fenomen în mod informativ, dar și formativ.

O serie de manifestări și inițiative s-au și întreprins deja de către muzeul nostru, altele însă constituie obiectul unor perspective apropiate.

Un muzeu al sportului ființează de mai multă vreme la Brașov, un altul a luat naștere la Cluj, în anul trecut, mai multe expoziții s-au amenajat pe lîngă marile cluburi sportive bucureștene : Dinamo, Rapid, Steaua etc.

Anul acesta muzeul nostru a organizat o expoziție, cu perspectiva de a deveni un muzeu al sporturilor de iarnă (hochei, patinaj, schi), în incinta patinoarului artificial de la Miercurea Ciuc și va fi gata în curînd Muzeul sportului din Moldova, organizat la Palatul sporturilor din Iași. Intenționăm, de asemenea, să mai organizăm o expoziție pe tema sporturilor pe apă (canotaj, înot, polo, etc.) și a atleticii grele (box, lupte, haltere) la Galați, precum și o palestră în aer liber la Constanța, cu sprijinul Muzeului de arheologie din localitate cu care colaborăm de multă vreme.

Alte expoziții temporare pe teme ca „Afișul sportiv în lume", „Sportul în arte", „Sportul în filatelie" etc., le vom organiza în Capitală.

Concomitent, intenționăm să sporim eforturile pentru dezvoltarea muzeului, pentru extinderea colaborării cu alte muzee, pentru popularizarea lui, să extindem mijloacele educative și la alte forme (simpozioane, proiecții de filme, întîlniri cu studenții institutului și facultăților de educație fizică și sport, cu sportivi, elevi, antrenori și foști sportivi, audiții de voci celebre din lumea sportului etc) și, mai ales, să punem bazele unei activități de documentare și cercetare permanentă.

Muzeul dispune în prezent de un depozit care în curînd va dubla numărul valorilor expuse, de un fond de carte veche, de o arhivă, care deocamdată nu este încă științific organizată ; el are un consiliu științific și un corp de colaboratori activi, nu dispune însă și de un spațiu anume dedicat documentării.

În curînd și acest deziderat va putea fi realizat, astfel încît și istoricii să pătrundă în tainele acestui domeniu, care oricînd ar putea fi obiectul unor dizertații, al unor lucrări de diplomă, al unor teze de doctorat etc.

El nu a intrat încă în circuitul științific curent din care fac parte muzeele cu tradiții și la acest aspect se referă și ne invită mulți dintre cei care și-au exprimat gîndurile cu prilejul aniversării unui an de la inaugurarea muzeului. Cineva notează :

„Un muzeu al sportului !

Dar asta înseamnă că de acum trebuie să avem și o istorie a sportului. Gîndindu-mă la amploarea mișcării sportive, la importantul rol cultural-educativ pe care sportul l-a căpătat în anii socialismului, cred că de la această vîrstă muzeul trebuie să fie un depozitar și mai ales un popularizator — prin editare de albume, studii, monografii etc. — al istoriei sportului românesc".

Așadar, prin problematica și profilul său, Muzeul sportului are de acum vîrsta de la care i se pot pune în față sarcini multiple. Odată înființat, el adîncește și mai mult specializarea unităților în cadrul rețelei muzeistice din țara noastră și, alături de celelalte instituții de conservare și valorificare științifică a valorilor istorice specifice, va contribui de acum la completarea procesului de educație fizică și patriotică, va ajuta la crearea unui nou public alături de cel al stadioanelor, va constitui un dialog al acestui public cu tot ceea ce a creat istoria vieții sportive românești. În acest sens folosim prilejul pentru a face un apel călduros către toate unitățile muzeale, către specialiștii care lucrează în cadrul acestora, către colaboratorii lor, în sfîrșit, către cititorii revistei pentru a sprijini tînărul muzeu de interes național.

Deocamdată, după un an de existență, marea calitate a acestui muzeu constă în aceea că el este al sportului.

https://biblioteca-digitala.ro

EXPOZIȚIA „COLECȚIONARI DE ARTĂ POPULARĂ"

MARIA SOCOL

Necesitatea integrării tot mai cuprinzătoare a valorilor artei și culturii românești în circuitul culturii universale este slujită în măsură considerabilă de rețeaua instituțiilor muzeale. Prin însemnătatea patrimoniului artistic pe care îl dețin, muzeele sînt în situația de a răspunde acestei necesități nu numai prin publicarea colecțiilor, dar și prin expozițiile pe care le organizează.

Spre deosebire de muzee, colecțiile particulare dispun de un univers mai redus și mai puțin variat, dar ele reliefează pasiunea și gustul colecționarului pentru tot ceea ce a creat mai valoros poporul nostru de-a lungul secolelor.

Dacă muzeele de artă apelează deseori la colecționari particulari în vederea organizării diverselor expoziții, muzeele de artă populară nu au luat pînă acum o astfel de inițiativă *. Iată de ce organizarea expoziției cu tema : „Colecționari de artă populară" în cele două săli de la intrarea în Muzeul satului constituie începutul unei astfel de acțiuni, care permite cunoașterea și valorificarea colecțiilor particulare.

Prezentînd într-o expoziție unitară un bogat material aparținînd unui număr mic de colecționari, Tiberiu Puica, Indra și Dan Constantinescu, Dumitru Rădulescu, se pun la dispoziția publicului, precum și a specialiștilor, obiecte de artă populară mai puțin cunoscute, multe chiar inedite. Tocmai de aceea considerăm deosebit de important rolul colecționarilor particulari în conservarea unor valori inestimabile, ca o preocupare nobilă și dezinteresată.

Pe baza unei selecții riguroase, s-au ales piesele cele mai reprezentative, grupate după colecția căreia îi aparțin și după funcționalitate.

Obiectivul expoziției este acela de a scoate în evidență aspectele menționate mai sus, prin prezentarea diverselor categorii de obiecte : ceramică, icoane pictate pe sticlă și lemn, cornuri de praf de pușcă' obiecte de uz casnic din lemn etc.

Cu migală, pasiune și competență, Tiberiu Puica a adunat piese de artă populară de mare valoare. În colecția sa, precumpănitoare sînt piesele de ceramică, unele datînd chiar din secolul al XVIII-lea, lucrate în renumitele centre de olari : Vama, Rădăuți, Horezu, Oboga etc., precum și ceramică străină care a circulat pe teritoriul țării noastre : habană, Kuty, Györ.

Fondul alb al strachinilor și farfuriilor din Horezu pune în valoare un decor delicat, dar viu realizat în culorile caracteristice : brun, verde și cărămiziu. Elementele ornamentale cel mai des folosite sînt steaua, spirala, cercurile concentrice, linia în val etc. Spre deosebire de Horezu, la Oboga sînt preferate fondurile mai tari : galbene, brune sau cărămizii. Linia ondulată, cercurile concentrice, spirala și mai ales picăturile scurse sînt elementele decorative principale ale strachinilor și farfuriilor, în timp ce urcioarele și cănile sînt compuse în 2 registre, decorul fiind dispus pe umerii vasului.

Moldova este reprezentată prin ceramică veche de Rădăuți și splendide vase sgrafitate de Kuty.

Ceramica românească smălțuită din Transilvania cuprinde o serie importantă de piese din nordul Transilvaniei : Vama, Baia Mare, Lăpuș, Valea Bîrgăului, Maramureș, și din sudul Transilvaniei, fiind repre-

* O expoziție cu piese de artă populară ale colecționarilor din București a avut loc în 1970 la Casa de cultură Fr. Schiller.

https://biblioteca-digitala.ro

zentată în special ceramica din Făgăraș. Motivele florale și zoomorfe de o mare frumusețe dezvăluie măiestria realizării artistice și tehnica desăvîrșită a execuției.

În Transilvania, pe lîngă centrele românești, o importantă contribuție la dezvoltarea ceramicii smălțuite au avut-o centrele săsești și maghiare. Colecția posedă ceramică săsească luxoasă cu cobalt din cele mai importante centre : Saschiz — Agnita, Sibiu, Bistrița, precum și ceramică maghiară.

La valoroasa colecție de ceramică aparținînd lui Tiberiu Puica, se adaugă și cahlele smălțuite din sec. al XVIII-lea de la Bistrița.

Dintre obiectele și uneltele de uz casnic se remarcă în mod deosebit igliță din Neamț, suveica și tindechea din Bistrița, pistornicele din Maramureș, precum și obiecte lucrate la strung : ploști din Horezu și Sibiu, cupe și blidușe din Hunedoara.

Cele mai valoroase obiecte de metal expuse sînt cele două căni din zinc, una aparținînd breslei cojocarilor din Sibiu și datată 1681, iar cea de-a doua, a cărei gravură reprezintă o nuntă săsească, este din Sighișoara.

Cornurile pentru păstrarea prafului de pușcă din Moldova și Transilvania sînt împodobite prin săparea ornamentelor (rozete, motive solare etc.) și a datei (1608 ; 1671 ; 1716) în materia dură a cornului. Cornul de praf de pușcă datat 1671 de la Cîmpulung Moldovenesc este prins de o curea grea de piele și acoperit cu elemente ornamentale din metal, de o veche tradiție.

Colecția de icoane pictate pe sticlă aparținînd lui Indra și Dan Constantinescu, precum și colecția de icoane pictate pe lemn a lui Dumitru Șt. Rădulescu, se remarcă prin meșteșugul execuției și prin tematică, în care apar motive necanonice sau de-a dreptul laice.

Obiecte din colecția lui Tiberiu Puica

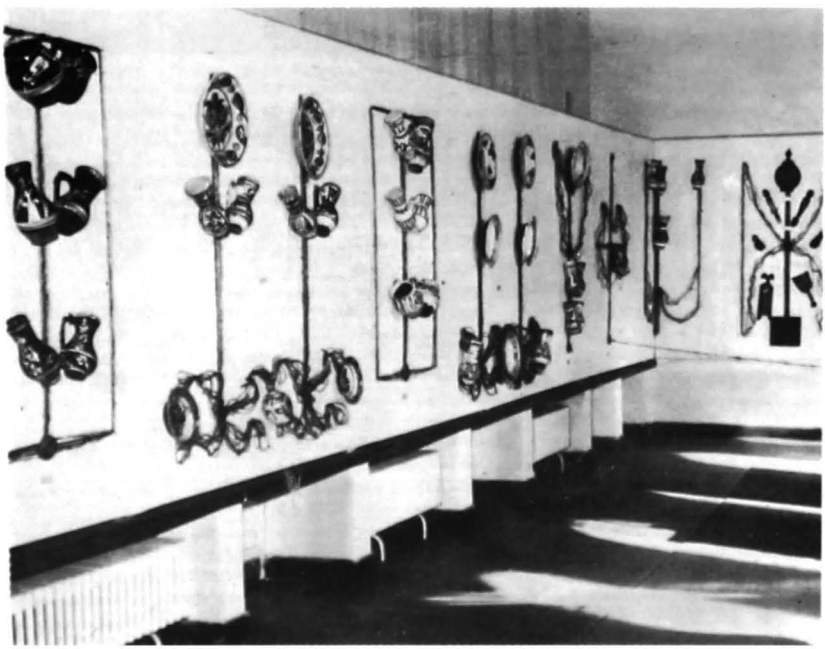

https://biblioteca-digitala.ro

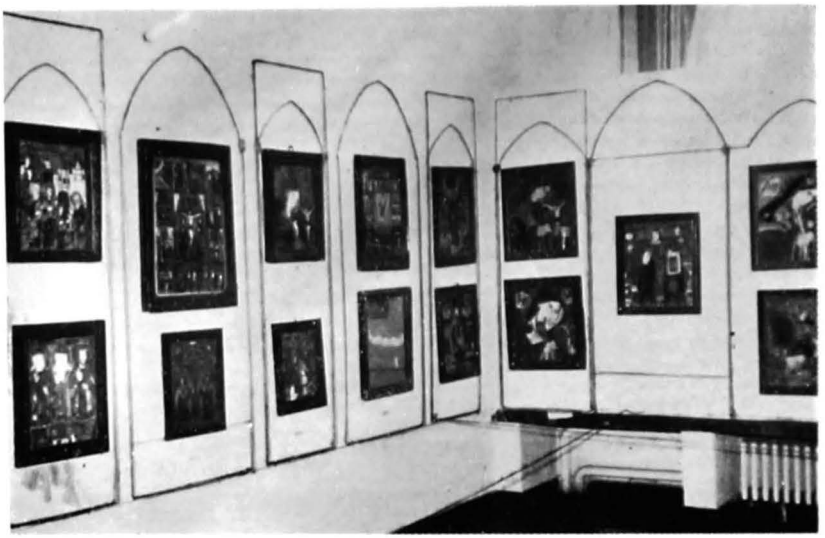

Exponate din colecţia Indra şi Dan Constantinescu

Spre deosebire de pictura pe lemn, practicată în toate trei ţările române, pictura pe sticlă a fost tehnica preferată în Transilvania, pentru executarea unei picturi populare care în casele ţărăneşti avea şi o funcţie estetică, integrîndu-se în ansamblul decorativ al interiorului.

De o mare expresivitate prin desenul concentrat şi arta coloritului, icoanele pictate pe sticlă au fost lucrate în renumitele centre de la Nicula-Cluj, Laz-Alba, Alba-Iulia, Făgăraş, Şcheii Braşovului etc. de cunoscuţi meşteri iconari ca : Ilie Poenaru, Maria Prodănoac, Savu Moga, Simion Zugravu, Matei Ţimforea etc. Colecţia cuprinde un număr însemnat de piese datate, majoritatea provenind din sec. al XIX-lea, de pildă icoanele pictate la Făgăraş de Savu Moga : „Învierea lui Isus", „Sfîntul Gheorghe" — 1884, „Maica Domnului" — 1856 ; şi de Matei Ţimforea : „Maica Domnului" — 1889 precum şi cele lucrate de Simion Zugravu : „Adam şi Eva" — 1830, „Sf. Troiţă" — 1850 ; de Maria Prodănoae : „Adam şi Eva" — 1850 ; de Ilie Poenaru : „Viaţa lui Isus" — 1881, „Sf. Ilie" — 1883, „Sf. Ilie" — 1887.

Dintre icoanele pictate pe lemn, din colecţia lui Dumitru Rădulescu, menţionăm cele trei tripticuri datînd din sec. al XIX-lea din Oltenia şi cinci icoane de iconostas din sec. al XVIII-lea din Bucovina. Colecţia cuprinde şi trei icoane datate : două din Ţara Românească : „Sf. Stelian" — 1835, „Isus pe tronul împărătesc" — 1844, şi una din Transilvania : „Isus cu inscripţie de pomană" — 1762.

Printre diferitele obiecte legate de anumite tradiţii populare, merită să fie menţionate şi ouăle încondeiate din Bucovina, de o valoare artistică deosebită.

În concluzie, putem afirma că exponatele reflectă admirabil bogata tipologie şi strălucire a creaţiei populare, valoarea şi diversitatea ideilor decorative ale poporului român.

Pentru a spori interesul şi înţelegerea publicului, colectivul de lucru (muzeograf Maria Socol şi arh. Daniela Goreniuc) s-a preocupat de întocmirea de texte explicative şi etichete succinte, dar cuprinzînd date importante, ca şi a unei hărţi cu centrele de ceramică prezente (grafician Titina Rădulescu).

Pe parcursul vizionării, s-a difuzat muzică populară mai puţin cunoscută din zonele respective.

În ceea ce priveşte mijloacele de popularizare, din păcate nu s-a realizat decît un afiş, nu şi un catalog al expoziţiei, atît de necesar, acest lucru rămînînd încă un deziderat al muzeului.

https://biblioteca-digitala.ro

COLECȚIA MARIA ȘI ION IONESCU-QUINTUS

RUXANDRA IONESCU

Truda și migala de o viață sau sclipirea de moment pot fi descoperite studiind istoricul unei colecții. Ultima dintre situații pune în cauză cea mai cunoscută dintre colecțiile de artă pe care le-a găzduit Ploieștiul interbelic — colecția Maria și Ion Ionescu-Quintus.

Provenind dintr-o veche familie a orașului, Ion Ionescu-Quintus[1], avocat de profesie, se făcuse remarcat și printr-o activitate literară, avînd înclinație pentru spiritul coroziv al epigramelor.

Cele 70—75 de pînze cîte a numărat colecția sa în punctul său valoric culminant au fost achiziționate într-o perioadă de timp scurtă (1928—1933), perioadă care a coincis cu ultimii ani ai vieții colecționarului. Gheorghe Petrașcu, Marius Bunescu, arhitectul Toma Socolescu, în calitatea lor de prieteni apropiați și mai ales de buni cunoscători de artă, i-au asigurat în numeroase cazuri o asistență calificată.

Recunoașterea publică a valorii pieselor din colecție a venit prin repetatele solicitări ocazionate de expoziții de anvergură organizate în țară sau în străinătate[2]. Astfel sînt marile *retrospective N. Grigorescu* (București iunie 1938; București 1957), *Ștefan Luchian* (București martie 1939; București 1968); *Ion Andreescu* (București 1950), *Marius Bunescu* (București 1956). Cu lucrări de Ion Andreescu, colecția este prezentă la expoziția prin care s-a inaugurat Fundația Dalles (București mai—iulie 1932). În ce privește participarea internațională, au fost solicitate lucrări pentru a fi trimise la Bienala de la Veneția (1930), expozițiile interparlamentare de la București (1931) și de la Bruxelles (1932).

Imediat după moartea lui Ion Ionescu-Quintus, care survine în 1933, încep avatarurile colecției, avataruri care au dus la împuținarea ei treptată.

Printre primele pînze care părăsesc forțat colecția se numără *Sitarii* de N. Grigorescu (azi la Cîmpina) și două piese de Luchian (*Garoafe*, *Scenă de bal*). Ele trec în posesia lui George Iosifescu, prieten al familiei, în contul unei însemnate datorii contractate față de el.

---

[1] Ion Ionescu-Quintus se trăgea, pe linie maternă, din familia Ivan Hagi Prodan. Tatăl său, Ghiță Ionescu, Lancher, proprietar, fost primar, avea cea mai luxoasă casă din Ploiești (azi Muzeul de artă) și construise, de asemenea, localul Băncii Naționale din același oraș. I. Ionescu-Quintus a studiat dreptul; după o perioadă de exercitare a funcției de magistrat la Brăila, își va da demisia plecînd la Berlin unde va rămîne doi ani. În politică intră în Partidul Național Liberal, pentru ca ulterior să conducă fracțiunea de stînga a acestui partid. I s-au tipărit: „Amorul" (conferință), „Epigrame" (1896), „Datine și credințe naționale" (conferință, 1899), „Cazuri și necazuri" (versuri umoristice 1904), „Cașnicii" (roman dialogat, 1910), „Clipe vesele" (epigrame, 1931).

[2] Lista cu lucrările din colecție care au participat la expoziții: 1930, Bienala de la Veneția: Marius Bunescu — *Veneția*; Iosif Iser — *Femeie șezînd*; Ștefan Luchian — *Flori*; Gheorghe Petrașcu — *Circiumărese*; Ion Andreescu — *Flori*; 1931, Expoziție interparlamentară (o expoziție de artă modernă și contemporană) București: Th. Aman — *Natură statică*; Nicolae Grigorescu — *Plajă la Granville* (Marină), *La muncă*; Ion Andreescu — *La arat*, *Crepusculul*; Ștefan Luchian — *Un zugrav*, *Mărină*, *Flori*; Gheorghe Petrașcu — *Cap de expresie*, *Flori roșii*; Marius Bunescu —*Veneția*, *Iarnă la București*; Iosif Iser — *Femeie șezînd*, *Femei orientale*; 1932, Bruxelles, expoziție interparlamentară: N. Grigorescu — *Femeie cosînd* (sora lui), *Vatra*; Ion Andreescu — *Amurg*, *Flori*; Ștefan Luchian — *La trecerat*, *Mărină*, *Cei trei frați*; Marius Bunescu — *Autoportret*, *Veneția*; 1932, Andreescu-Grigorescu-Luchian Inaugurarea Fundației Dalles, București mai-iulie: Ion Andreescu — *La arat*, *Amurg*.
1938, Centenarul Grigorescu, București iunie: N. Grigorescu — *Italian* (?), *Autoportret*, *Femeie cosînd*, *Vatra*.
1939, Retrospectiva Luchian, București martie: Ștefan Luchian — *Mărină*, *La trecerat*, *Autoportret* (*Un zugrav*), *La umbra copacului*, *Lecturâ*, *Cei trei frați*.
1950, Retrospectivă Ion Andreescu, București: Ion Andreescu — *La arat*, *Amurgul*, *Crepusculul*.
1956, Retrospectiva Marius Bunescu, București: Marius Bunescu — *Autoportret*, *Un prieten* (Ion Ionescu-Quintus), *Povara*, *Iarnă la București*, *Veneția*.
1957, Retrospectivă Grigorescu, București: N. Grigorescu — *Femeie cosînd*, *Autoportret*, *Bivuac de prizonieri*, *Vatra*.
1958, Centenarul Luchian, București (Peisajul și compoziția în aer liber): Șt. Luchian — *La trecerat*, *La umbra pomului*.

https://biblioteca-digitala.ro

N. Grigorescu, *Copilă*

N. Grigorescu, *Femeie coasă*

Șt. Luchian, *Treierătul*

https://biblioteca-digitala.ro

I. Andreescu, *Flori de câmp*

Prin 1938—1940, în împrejurări nefericite, este pierdută una dintre cele mai valoroase pînze din cîte făcuseră parte din colecţie şi anume acel vestit *Autoportret* pe care Luchian îl intitulase simbolic „*Un zugrav*" (azi la Muzeul de artă al R. S. România); ceva mai tîrziu, două pînze de I. Andreescu (*Arătură la Barbizon*, *Dimineaţa la ţară*) au aceeaşi soartă.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

I. Iser, *Femeie posînd*

I. Teodorescu-Sion, *Posînd*

Fr. Şirato, *Femeie cîtind*

https://biblioteca-digitala.ro

În aceeași perioadă, fiul mai mare al colecționarului începe tratative cu Pinacoteca municipiului Ploiești (înființată în 1931) în vederea unei donații integrale a colecției; clauza care se punea era ca lucrările să figureze în bloc în două săli din muzeu, săli care urmau să poarte, în cinstea tatălui său, numele de Ion Ionescu-Quintus. Tratativele neducînd la un rezultat pozitiv, pinacoteca ploieșteană a pierdut o ocazie rară de a-și îmbogăți substanțial patrimoniul.

În timp, prin achiziții, o seamă de lucrări din Colecția Quintus au intrat totuși în patrimoniul Muzeului de artă din Ploiești.

În componența sa actuală [3], colecția are printre piesele de rezistență un *Autoportret* al lui N. Grigorescu, încă două pînze de Luchian (*La umbra pomului, Trieratul*), *Flori de cîmp* de Ion Andreescu, *Cîrciumărese* de Gh. Petrașcu, mai multe lucrări de Marius Bunescu (între care *Portretul colecționarului*). La aceasta se adaugă picturi semnate de Iosif Iser, Ștefan Popescu, Francisc Șirato, Sava Henția, Theodorescu-Sion, desene de C. Jiquidi și Aurel Jiquidi, scene de moravuri semnate de Lascăr Vorel.

Lucrări care au figurat în colecție:
Ștefan Luchian — *Marea Neagră la Tuzla* (M. Zambaccian), *Un zugrav* (Muzeul de artă al R. S. România), *Casă din Brebu* (Muzeul de artă Ploiești); Ion Andreescu — *Dimineața la țară* (Muzeul de artă al R. S. România), *Arătură la Barbizon* (idem); Nicolae Grigorescu — *Sitarii* (Muzeul Grigorescu, Cîmpina), *Mariná* (Muzeul de artă Ploiești), *Plecarea la pășune* (idem), *Întoarcerea de la pășune* (idem), *Ciobănaș* (idem); Theodor Aman — *Căpșuni* (Muzeul de artă Ploiești); Nicolae Tonitza — *Nud la mare* (Muzeul de artă Ploiești), *Crizanteme* (idem); Iosif Iser — *Arlechin* (Muzeul de artă Ploiești), *Bar* (idem), *Portret* — dr. Radovici (idem); Gheorghe Petrașcu — *Autoportret* (Muzeul de artă Ploiești), *Apus de soare* (idem), *Figură* (idem), *Interior* (idem), *Interior* (idem), *Mariná* (idem), *Natură statică* (idem), *Peisaj de munte* (idem); Marius Bunescu — *Povară* (Muzeul de artă Ploiești).
Colecția azi:
N. Grigorescu — *Autoportret, Femeie cosind* (sora lui), *Bivuac de prizonieri, Lectură, Vatră țărănească, Copilă*; Ion Andreescu — *Flori de cîmp*; Ștefan Luchian — *La umbra pomului, Trieratul*; Gheorghe Petrașcu — *Cîrciumărese*; Iosif Iser — *Odaliscă, Femeie pozînd*; Ștefan Popescu — *Peisaj la țară*; I. Theodorescu-Sion — *Nud*; Francisc Șirato — *Femeie care citește*; Sava Henția — *Flori*; Marius Bunescu — *Observație, Iarna pe strada Cazărmii, Natură moartă, Autoportret, Portretul lui Ionescu-Quintus*; Lascăr Vorel, Aurel Jiquidi, C. Jiquidi — desene.

M. Bunescu, *Peisaj din Veneția*

https://biblioteca-digitala.ro

FORMĂ ȘI CULOARE ÎN COLECȚIA WEINBERG

AURORA BĂDILĂ

Din 1934, cînd cunoscutul animator și colecționar de artă Mișu Weinberg a făcut prima achiziție, un tablou al lui Nicolae Grigorescu, s-au scurs aproape patru decenii. De atunci, în interiorul devenit neîncăpător al apartamentului din strada Alexandru Sahia, nr. 36 s-au adunat, cu o pasiune selectivă, peste 400 de tablouri (uleiuri, guașe, acuarele, pasteluri, desene sau gravuri) în mijlocul cărora „sublimul impresionează și frumosul încîntă"*.

În atmosfera plină de rafinament și bun gust a colecției a poposit, pentru a reveni adesea, un mare număr de vizitatori, încă din 1948, cînd colecția a fost declarată de utilitate publică.

Poate funcționalitatea unei asemenea colecții, în care o artă adevărată își exercită funcția de comunicare, este determinată și de reala vocație a colecționarului, căci se poate afirma cert că prin Mișu Weinberg facem cunoștință cu o vocație de colecționar deosebită, unită cu o sensibilitate absolută.

Cercetarea ansamblului de tablouri al colecției, în ambianța căreia se întîlnesc mari înaintași ai artei contemporane, produce o imensă surpriză, trezește o mare tensiune interioară din care îl deducem pe colecționar. Într-o astfel de acțiune personală manifestată în artă, deslușim și o pregnantă revelație a unei subiectivități puternice.

Dintre colecțiile de artă particulare create între cele două războaie mondiale la noi în țară, dintre nume cunoscute ca : K. Zambaccian, G. Oprescu, Ion Minulescu sau I. N. Dona, colecția Weinberg își are o istorie deosebită, ce dezvăluie strădania de decenii a unui mare iubitor de artă, dornic de a împărtăși bucuria unei trăiri artistice prin colaborarea cu principalele instituții muzeale în realizarea unor ample și importante manifestări.

Participarea lucrărilor din colecție la multe expoziții românești organizate peste hotare, prezența numelui M. Weinberg în cataloagele expozițiilor de artă din Paris, Moscova, Leningrad, Viena, Veneția, Berlin, Praga, Vrașovia, Belgrad sau Budapesta și la cele peste 65 de expoziții realizate de Muzeul de artă al R. S. România la care a participat, sînt o confirmare a cuvintelor maestrului Ion Jalea, rămase în cartea de impresii din 1957 : „Colecția este dovada unui mare discernămînt și o serioasă preocupare intelectuală".

Colecția Weinberg — citată în multe publicații de specialitate din străinătate ** — își desăvîrșește farmecul compozițional prin asociația picturilor cu unele piese de mobilier de mare valoare, din care amintim : cassona florentină din secolul al XVIII-lea, mobila spaniolă de influență renascentistă, din lemn de nuc, din secolul al XVII-lea, mobila hispano-maură, o etajeră chinezească din lemn de piper din secolul al XVII-lea cu incrustații de sidef, o comodă barocă franceză din lemn de trandafir, aparținînd secolului al XVII-lea . . . .

Ansamblul expozițional al complexei colecții cuprinde creații ale unor popoare diferite, din epoci diferite, la care esteticul întrunește deopotrivă imaginație și frumos artistic.

În jurul unor valoroase covoare orientale, produse ale atelierelor din Sirvan, Buhara, Mudjur, sau Ghiordez sînt așezate cu gust o serie splendidă de vase chinezești cloisonné de pe vremea dinastiei Ming,

* Immanuel Kant
** „The Workl of Learning" — Londra, „Guide to modern art in Europe" — New York (The museum of modern art)

https://biblioteca-digitala.ro

ceramică şi faianţă extremorientală, cristaluri de Boemia, icoane pe sticlă, faianţe din vechile manufacturi ale Franţei, Angliei, Italiei şi Chinei. De remarcat starea excepţională în care a fost întreţinute marea majoritate a obiectelor. Observăm, de asemenea, din primul moment, un delicat spirit în alegerea formelor, a modelelor şi a nuanţelor produselor de artă prezente aici.

Acest mozaic de stiluri, precum şi armonia interioarelor colecţiei Weinberg oferită de noblețea pieselor selectate, invită la o solemnă meditaţie . . . . .

★

„Felicit pe colecţionarul Weinberg pentru competenţa şi bunul gust ce a avut în alegerea unor opere de artă ale pictorilor noştri. Colecţia aduce, după părerea mea, un real aport în viaţa noastră culturală" — nota Iosif Iser în 1953 . . . în cartea de impresii a colecţiei.

Fericita întîlnire a colecţionarului cu Iser a însemnat şi un succes pentru colecţia în sine, care în prezent dispune de un ansamblu de tablouri ale acestui artist plastic român ce atinge cifra de aproape 200 de piese. Niciunde, Iser nu trăieşte mai intens ca în casa colecţionarului Weinberg.

Centrul picturii iseriene — chipul omenesc, cu tristeţe stăpînită şi cu o expresivă poză demonstrativă — prezintă o relaxare, o absenţă, o atmosferă foarte rar întîlnită în arta plastică contemporană. Iser se încadrează cu atît mai mult în interiorul originalei colecţii Weinberg, şi el un original de la alegerea subiectului şi plasarea lui în cadru, pînă la efectele surprinzătoare obţinute prin subtilitatea şi gradaţia nuanţelor. La Iser compoziţia constă în selectarea fiecărei tuşe sau linii, care obiectivează şi materializează, reprezentarea sa ajungînd la o impresie optică de sensibilitate tactilă. Grandoarea culorii crează armonie, economia de mijloace şi contrastul de lumină şi umbră distingînd cele mai diferite momente ale dispoziţiilor sufleteşti. Multe din tablourile lui Iser în care trăieşte mediul tătărăsc dobrogean — căci este cunoscută predilecţia sa pentru unele note orientale, ne aduc în faţă o forţă de expresie personală, o viziune originală viguroasă, o puternică personalitate, o ştiinţă a cromaticii, în care se îmbină cu distincţie verdele,

A. Ciucurencu, *Portretul colecţionarului M. Weinberg*, 1956

I. Iser, *Odaliscă*, 1945

https://biblioteca-digitala.ro

Gh. Petrașcu, *Natură statică*, 1932

roșul și maroniul. Balerinele, arlechinii și odaliscele, tătăroaicele din Dobrogea sau țărăncile din Argeș, peisaje din Spania și Franța, își au contur în *Odalisca* (1945), *Peisaj din Spania* (1930), *Țărancă* (1940), *Nud* (1918), *Tătăroaica* (guașă) sau alte lucrări iseriene.

★

Infinitatea de valențe existente în cele trei interioare ale colecției o dau și peisajele lui Lucian Grigorescu, Francisc Șirato și Jean Al. Steriadi, care își duc existența în concordanță cu tonurile picturale ale lui M. H. Maxy, R. Schweitzer-Cumpăna, Sorin Ionescu, R. Iosif, Adam Bălțatu, G. Ștefănescu, W. Arnold, sau Mihaela Eleutheriade, lucrări cu stil și tematică diverse.

Gh. Petrașcu, reprezentat prin puține lucrări, produce o reală surpriză prin prezența *Naturii statice* (ulei pe pînză din 1932), care poate fi considerată ca una dintre marile opere ale sale, *Interior* (ulei pe pînză din 1930—1932) și *Interior la Tîrgoviște* (1937).

Al. Ciucurencu, ne reține timp îndelungat în fața *Naturii statice cu fructe și flori* (lucrare din 1944), evidențiindu-i din plin calitățile de colorist.

Th. Pallady, discret, dar de mare emoționalitate, ne învăluie cu un desăvîrșit rafinament al culorilor cînd ne aflăm în fața tablourilor *Pe Sena*, *Natură moartă cu narghilea*, *Natură statică cu față de masă neagră* și *Femeie în interior* . . . . .

Admirînd un vas de email sau de bronz, un serviciu de porțelan, un filigran de argint sau un cristal vechi cu străluciri delicate, ajungem în fața a patru impunătoare portrete, atît de bine cunoscute: *Portretul colecționarului Weinberg* de Al. Ciucurencu (1956), *Portretul lui Gala Galaction* de Iosif Iser, *Autoportretul* lui Iser și *Autoportretul* lui Pallady.

Multe din tablourile și obiectele de artă din colecție au fost selecționate deseori în vederea organizării unor expoziții itinerante în principalele orașe ale țării, pentru popularizarea acestor piese rare.

Formidabilul suflu entuziast al colecționarului Weinberg și marea sa pasiune de a reorganiza neîncetat colecția, schimbînd adesea locul exponatelor sau înlocuindu-le cu piese neexpuse din lipsă de spațiu, dau acestui tezaur de artă pus la dispoziția publicului o notă de prospețime și noutate în prezentare.

Oferind iubitorilor de frumos, istoricilor și criticilor, pictorilor și studenților din învățămîntul de artă posibilitatea unei ample documentări asupra multor valoroși artiști plastici, participînd la expoziții retrospective în țară sau peste hotare, colecția a devenit un instrument de propagare a artei. Scriitorul T. Teodorescu-Branișteînsemna cîndva în cartea de impresii: „. . . .Punînd la dispoziția publicului (operele de artă — n n.) M. Weinberg a făcut o mare faptă de cultură".

Părăsind captivantele interioare ale colecției cu conștiința că vom reveni, rămînem fascinați de ambianța unui interior de artă, ce-și află secretul în potențele sale cromatice și unduirea unor forme armonioase . . . . . cu dorința de a dezlega fantastica enigmă a sensului culorii . . . .

https://biblioteca-digitala.ro

DIN ACTIVITATEA MUZEELOR DIN STRĂINĂTATE

DOUĂ MUZEE DIN MAREA BRITANIE

OFELIA VĂDUVA

Muzeele engleze sînt renumite în întreaga lume pentru bogăţia şi valoarea colecţiilor de anti chităţi locale şi străine, de istorie, artă, artă decorativă.

Pentru ineditul tematicii şi modul de expunere remarcabil am ales spre prezentare două muzee mai puţin cunoscute colegilor noştri, dar care se bucură de o largă apreciere.

The Gallery of English Costume — muzeu de o deosebită originalitate, a fost înfiinţat ca centru de studiu al artei costumului englez şi totodată al istoriei lui de-a lungul ultimilor 200 ani.

Tematica sa bogată şi originală aduce o serioasă contribuţie culturală şi educativă în viaţa oraşului Manchester, unde îşi are sediul acest interesant muzeu.

Clădirea — Platt Hall — o veche casă din cărămidă roşie, în stil georgian (terminată în anul 1764), a fost dedicată prezentului scop în iulie 1947, luînd fiinţă astfel prima instituţie din Anglia consacrată studiului costumului englez.

Colecţia galeriei — 1100 rochii complete şi aproape 2000 accesorii — este formată în principal din vasta colecţie de costume de femei adunată de Dr. C. W. Cumington (dobîndită pentru oraş prin subscripţie publică), la care s-a adăugat mica colecţie deţinută deja de oraş.

Modul elegant de expunere, pe manechine sau panouri, încercarea de reeditare a unor scene de viaţă cotidiană prin aranjarea de grupaje în interior de epocă în mari vitrine luminoase, crează o atmosferă caldă şi plăcută în sălile de expoziţie accesibile vizitatorilor.

În afară de acestea, The Gallery of English Costume are un bogat depozit, precum şi o bibliotecă formată din numeroase cărţi de specialitate, gravuri contemporane despre modă, ziare şi aproximativ 15 000 fotografii, ilustrînd evoluţia costumului englez de la începutul fotografiei.

Deoarece aranjamentul exponatelor s-a făcut pe baza criteriului cronologic, schimbarea lor din timp în timp nu împiedică urmărirea transformărilor majore în modă începînd din anul 1760 pînă azi (etajulI).

Accesoriilor sau aspectelor speciale ale costumului, ca pălării sau rochii de mireasă, le e afectat parterul clădirii.

https://biblioteca-digitala.ro

Rochie din mătase broşată, 1770 – 1780

Aparat pentru ceai şi cafea, din „Old Sheffield Plate", executat în 1800

Aici, de asemenea, sînt organizate expoziţii temporare cu material scos din depozit ilustrînd alte categorii mai slab sau deloc prezentate în expoziţia permanentă : costume de sport, îmbrăcăminte pentru copii, lenjerie.

Întrucît moda, determinată de gusturile, prejudecăţile şi idealurile zilei, este cel mai sensibil indiciu al spiritului epocii şi deoarece unele rochii pot fi acceptate ca opere de artă, încîntînd pe vizitator prin frumuseţe, originalitate, varietatea fibrelor textile şi a materialelor — mătase, in, lînă, bumbac, dantelă, broderii — The Gallery of English Costume interesează în egală măsură pe iubitorii de istorie ca şi pe cei de artă.

★

Muzeul oraşului Sheffield, deschis în 1875 într-o casă particulară, şi-a mărit de-a lungul anilor spaţiul de expunere şi colecţia de exponate, devenind de fapt abia în 1935 – 1937 un muzeu propriu-zis.

Exponate de reală valoare ştiinţifică reţin atenţia parcurgînd sălile acestui muzeu. Galeriile destinate publicului vizitator sînt doar un aspect al muzeului şi al muncii desfăşurate aici. Biblioteca, laboratorul şi depozitul — adăugate în 1965 — sînt nuclee de serioasă activitate ştiinţifică.

Nu ne propunem să prezentăm toate colecţiile existente în galeriile muzeului, foarte bogate, cuprinzînd material din multe domenii ale ştiinţei. Istoria, geologia, zoologia, botanica, meteorologia se bucură de o mare atenţie din partea organizatorilor muzeului, îndeosebi aspectele locale. Nu mai puţin bine înzestrată este galeria de antichităţi. Ea include materiale rezultate în urma descoperirilor arheologice britanice şi străine, o bogată colecţie numismatică şi etnografică, arme şi armuri începînd cu secolul al XVII-lea.

Colecţia de artă aplicată, foarte bogată, include lucrări din metal, ceramică, sticlărie, pendule şi ceasuri de mînă. Dintre acestea, Old Sheffield Plate (Vechea argintărie de Sheffield) şi colecţia de tacîmuri sînt vestite pe plan internaţional, fiecare din ele fiind cea mai completă din lume. Asupra acestora intenţionăm să atragem atenţia, fiind specifice oraşului Sheffield.

Old Sheffield Plate este invenţia unui localnic — Thomas Bolsover. În 1745 el a descoperit că argintul şi cuprul fuzionează astfel încît pot fi prelucrate ca un singur metal, avînd aparenţa de argint, dar desigur la un preţ mai scăzut. Bolsover

https://biblioteca-digitala.ro

Tacîmuri englezești din sec. XVII și XVIII

a reușit să realizeze doar mici articole o... metalul obținut de el. Un alt localnic, Joseph Hancock, a extins folosirea acestui metal pentru toate obiectele altădată confecționate din argint.

Sheffield rămîne cel mai important centru al acestei industrii pînă în 1840, cînd argintarea prin galvanizare a înlocuit de fapt această metodă.

Găsim printre exponate excelente exemplare ale măiestriei lucrătorilor. Remarcabile sîn cîteva din cele mai mari obiecte expuse, de exemplu o masă de servit cu partea superioară ornată cu fin incrustații, o broască țestoasă de mari dimensiuni sau o interesantă mașină de preparat ceai și cafea.

Articolele mici însă, adevărate bijuterii ale genului, ilustrează din plin îndemînarea executanților Astfel trecem în revistă mici supiere, cutiuțe pentru tutun, coșulețe pentru prăjituri, multe sfeșnice de di verse modele de o rară eleganță și finețe.

Colecția de tacîmuri, recunoscută ca foarte valoroasă în lumea întreagă, încîntă ochiul prin varie tatea modelelor și a materialelor întrebuințate. Cîteva piese din secolul al XVII-lea și XVIII sînt artisti realizate, cu minerele lor frumos ornate, confecționate din chihlimbar, fildeș, porțelan, argint filigranat agată. Pentru secolul al XIX-lea remarcăm foarfecele decorative executate pentru Marea Expoziție di 1851, cîteva pene de scris și cuțite de buzunar, executate cu o deosebită artă de meșteșugarii localnici

Demnă de reținut este colecția de ceramică care, pe lîngă articole străine, conține în principa ceramică și porțelan englez. Dintre acestea remarcăm frumoase piese de o rară finețe de ceramică di Chelsea, Derby, Worcester și Yorkshire și bine-cunoscutul porțelan de Pinxton, oraș în care la sfîrșitu secolului XVIII a lucrat pentru o perioadă vestitul pictor de porțelan William Billingsley.

Cea mai iubită de vizitatori prin ineditul și curiozitatea obiectelor expuse este colecția de ceasuri

Cuprinzînd o gamă variată de modele și dimensiuni, găsim expuse de la mici și elegante ceasuri di argint pînă la marele ceas italian din secolul XIX din oțel, decorat cu aur și argint, în formă de arc d triumf, precum și ceasuri care indică nu numai ora dar și anul, sezonul, luna și ziua.

Am întîlnit în acest muzeu, ca de altfel în toate muzeele vizitate în Marea Britanie, mulți, foart mulți elevi. Cunoscîndu-se avantajele fixării cunoștințelor predate cu ajutorul materialelor ilustrative, aic se pune un mare accent pe educația școlarilor în muzeu.

https://biblioteca-digitala.ro

ÎN JURUL UNEI PROBLEME CENTRALE A PREOCUPĂRILOR NOASTRE: PERFECȚIONAREA CADRELOR

DISCUȚIE CU GHEORGHE CANJA, DIRECTORUL CENTRULUI SPECIAL DE PERFECȚIONAREA CADRELOR DIN CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

În noul ritm de dezvoltare a cerințelor creșterii *Culturii* noastre (ca semn al puterii ei de pătrundere și de complexitate) în orice domeniu de activitate am lucra, în corespondență perfectă cu amplitudinea dezvoltării întregii țări din punct de vedere economic, social-politic, Institutul condus de Dvs. se înscrie, însăși prin titulatura lui concludentă: „Centrul special de perfecționarea cadrelor". V-am ruga, tov. director Gheorghe Canja, pentru început, să ne dați câteva date privind „trecutul" instituției, rolul ei, direcțiile ei de activitate, principiile.....

G.C. Văd că și Dvs. ați pus „trecut" în ghilimele. Azi, când prezentul este așa de scurt, chiar mai scurt decît secunda, ne putem lăuda cu un trecut. Institutul nostru datează din 1952 — deci de aproape 20 de ani — dar se ocupa de calificarea în unele profesiuni sau funcții de nivel elementar: proiecționiști cinematografici, muncitori de diferite profesii, bibliotecari comunali mai ales, actori de la Teatrul de păpuși etc. Deci, statutar, există un trecut. Ca fond al activității noastre însă, Legea nr. 2 din 1971 privind perfecționarea cadrelor, o dată cu reorganizarea C.C.E.S., dă semnătura pentru nașterea *„Centrului special de perfecționarea cadrelor"* — titulatură concludentă cum spuneați — cu orientare mult mai amplă și mult mai profundă în același timp. Centrul nostru are în vedere îndrumarea factorilor de specializare în organizarea desfășurării și coordonării metodologice a întregului proces de perfecționare a unităților C.C.E.S.

De aici desprindem două laturi esențiale ale activității noastre: 1. Institutul se ocupă de îndrumarea și controlul metodologic al tuturor unităților din sistem, în materie de perfecționare, indiferent de profilul acestora (cinematografie, teatru, operă, întreprinderi poligrafice, edituri, reviste, muzee, biblioteci etc). 2. Altă latură — organizarea direcționării programului de perfecționare pentru anumite categorii de salariați.

În cultură, nomenclatorul de profesiuni și funcții, general pe republică, își găsește aplicabilitate pentru toate domeniile, pentru toate funcțiile, pentru toate categoriile de salariați. Găsim aici, de la betonist la artist, o gamă infinită de profesiuni, specific, grad, funcție, nu mai știu nici eu cum să împart și să delimitez „meseriile" și „posturile". Acest lucru face foarte dificilă conceperea și stabilirea unui program de perfecționare după cele două laturi principale ale activității, deci pe vertical și orizontal cum spunem în mod obișnuit.

Pe de altă parte, în cultură, la noi, există o multitudine de instituții cu o multitudine de profesii, fapt care înmănunchiază un număr extraordinar de ocupanți pe profesii. Să vă dau un exemplu: în toată țara există aproximativ 240 de inspectori la cele 40 Comitete de cultură. La rîndul lor aceștia se împart pe specific: muzee, teatre, muzică, așezăminte, biblioteci, cinecluburi..... unul pe profil de județ.

Un muzeu poate să aibă în medie 6—7 lucrători — pe țară după calculele noastre există cam 700 de muzeografi, împărțiți la 40 de județe: 15—16 pe județ, pentru 3—4 muzee: 6—7 pe unitate muzeală; la rîndul lor aceștia se împart pe specialități: arheologie, istorie, științele naturii, artă; așa că putem întîlni o unitate cu 6—7 muzeografi, fiecare însă de alt profil.

https://biblioteca-digitala.ro

Principala noastră sarcină, repet, este organizarea directă a anumitor cursuri pentru anumite profesiuni. Exemplele date mai sus servesc și pentru ilustrarea unui alt aspect — pluralitatea profesiunilor cu număr mic de oameni determină ca pe plan local să nu fie posibilă perfecționarea (închipuiți-vă un curs de perfecționare pentru doi botaniști sau unul!) și să fie nevoie de o perfecționare pe plan central.

Cursurile noastre cuprind pe an aproximativ 1500—1700 cursanți de diferite profesiuni, divizate pe profile și muzee, orizontal și vertical: și dacă vorbim numai de muzee — există cursuri de perfecționare pentru directorii de muzee, pentru muzeografi, pentru îndrumători etc. Cursul de etnografie, pentru că de abia s-a terminat și el a însemnat un început în munca de perfecționare a cadrelor de muzeu, este împărțit în două nivele: muzeografi care prin specialitatea căpătată în facultate *au* noțiuni de etnografie și folclor; și un al doilea cuprinzînd pe cei care primele noțiuni le-au căpătat o dată cu primii pași, uneori și ei întîmplători, în muzeu.

O.M. Referitor la aceste cursuri de muzeografie, Sarcina Dvs. este foarte mare, întrucîtva poate sarcină de pionierat. În afară de cursul destul de sumar de la ITA, la facultăți nu se face, cel puțin pînă acum să sperăm, un curs de muzeologie-muzeografie. În plus, muzeul este privit de cele mai multe ori ca „simplu" institut de cercetare; puțini sînt cei care-i înțeleg adevărata menire. „Pași întîmplători în muzeu" ați spus; și asta desigur, în primul rînd, din cauza necunoașterii acestei științe sau arte, cum s-o numim, pe care o impune sau ar trebui s-o impună muzeul?

G.C. Un lucru este cert: Ne aflăm în faza *calificării* de muzeografi; să-i spunem *policalificare* — pentru că s-a dobîndit deja o calificare prin licența obținută după cei cinci ani de studii universitare. Perfecționarea (pentru unele categorii, sensul ar putea părea eufemistic) muzeografilor este una din cele mai costisitoare și mai dificile. Încercăm să rezolvăm, să desfacem „nodul gordian" al acestei *meseriі* (în cel mai înalt sens) căreia nu i s-a stabilit perfect identitatea, prin două căi:

1. Un curs de muzeografie generală la care să participe toți lucrătorii de muzeu de la director la îndrumător, organizat în 16 serii, din 1973 pînă în 1975, fiecare curs cu o durată de 5 săptămîni, în două convocări (2 săptămîni curs — o săptămînă studiu individual), cuprinzînd cam 40 de muzeografi pe serie.

2. Perfecționarea pe specialitate cu ramificațiile respective: pentru directorii de muzeu, un curs de conducere de 6 săptămîni, în două convocări; un curs privind evidența topografică și arheologie de 5 săptămîni (o săptămînă curs teoretic pentru pregătire de șantier, 4 săptămîni șantier), în patru serii; istorie feudală o serie; istorie medie și contemporană o serie; privitor la științele naturii avem un curs de geologie, mineralogie, paleontologie; de botanică; de zoologie cu cele două ramuri principale — vertebrate, nevertebrate; un curs pentru muzeografii de artă; etnografie; conservare etc.

Efectiv, programul de perfecționare al muzeografilor a debutat la 1 mai anul acesta cu un curs pentru muzeografii etnografi. Oamenii au venit foarte sceptici, au mai fost și alte cursuri pline de formalism, neaducînd nimic nou în nici o privință, spuneau, dar s-au convins la urmă de eficiența cursurilor noastre. Cred că am reușit să-i sensibilizăm și să-i atragem spre ele.

Pentru pregătirea de muzeolog-muzeograf propriu-zisă, repet, avem în program pentru anul 1973, un curs general de muzeologie; pentru acest an, fiecare curs va cuprinde o primă parte de muzeologie generală . . . . .

O.M. . . . . .Cu o tematică în cinci puncte. Îmi permiteți să citez: 1. Bazele pedagogice și psihosociologice ale activităților educative, desfășurate de muzeu. Sarcinile și funcțiile muzeografiei românești contemporane. 2. Expunere și conservare. Compatibilitate și incompatibilitate. 3. Corelația dintre valorile muzeistice și mediul ambiant. Necesitatea controlului factorilor de microclimat în procesul păstrării colecțiilor. 4. Manipularea, ambalarea și transportul valorilor muzeistice, potrivit regulilor conservării științifice; 5. Apărarea valorilor muzeistice împotriva sustragerilor și a efectelor distructive ale focului și altor calamități naturale. Principii. Mijloace de prevenire și combatere.

Cum se desfășoară un astfel de curs în întregul lui?

G.C. Deci, o primă parte, acest curs de muzeologie generală; apoi cursurile de specialitate; alegerea unei teme de lucrări; după care se pleacă în teren. La sfîrșitul cursurilor se dă examenul de atestare: pe baza comportării în teren, a colecției întocmite în județul unde s-a făcut terenul, colecție apreciată de specialiști, pe baza lucrării. Atestarea este deci un lucru foarte serios și complex. Cu adaptările de rigoare, aceasta ar fi schema generală a unui curs pentru muzeografi.

O.M. Îmi permiteți din nou să spicuiesc din programul cursului de etnografie numit „Mijloace moderne în cercetarea etnografică" — sînt teme de un mare interes, general chiar: Conceptul de cultură. Origini și delimitări în istoria gîndirii etnografice și antropologice. Prelegere, dezbateri; Manipularea, ambalarea și transportul valorilor muzeistice potrivit regulilor de conservare; Metoda comparativă, metodă modernă de cercetare; Metode clasice și moderne în cercetarea unei culturi; Metoda structuralistă și modul de aplicare în domeniul etnografiei; Metode matematice în etnografie; Teoria limbajelor; Tehnici moderne în documentarea și cercetarea etnografică. Vizită de lucru la Institutul de etnografie și folclor; Funcția faptelor de folclor și muzeistice. Legătura lor cu determinările socio-economice culturale.

G.C. Cursurile sînt ținute de muzeografi de frunte ai țării noastre, de cercetători cunoscuți și apreciați.

O.M. O categorie de muzeografi pe care ați omis-o în exemplificările dvs.: muzeografii literari. Ce preconizați pentru ei?

G.C. Problema muzeografilor literari de la muzeele de literatură și casele memoriale urmează să se

https://biblioteca-digitala.ro

clarifice în cel mai scurt timp și să se elaboreze cursul de perfecționare pe profilul lor, începînd cu 1973. Durata cursului va fi de 30 de zile, cuprinzînd muzeografii îndrumători. Vor fi inserate lecții pe temele : estetică și axiologie, momente de seamă în istoria culturii românești, principalele curente literare între cele două războaie mondiale, marii clasici, dezvoltarea literaturii contemporane ; o a doua parte a cursului va cuprinde studii în expoziții, depozite și biblioteca Muzeului literaturii române, apoi studii de documentare la unități de același profil în țară. Acesta ar fi programul general ; iar amănuntele vor fi stabilite, cum v-am spus, cît de curînd.

Dar dacă vorbim de categorii omise — am uitat să amintim, sau am făcut-o prea puțin, conservatorii de muzeu. Prevedem pentru ei cursuri de perfecționare pentru anii 1973—1974—1975, cu prelegeri de conservare și restaurare generală, apoi : pentru 1973 — conservarea și restaurarea metalelor feroase, neferoase și prețioase. Metode de analize și tratament ; conservarea și restaurarea ceramicii ; pentru 1974 — conservarea și restaurarea lemnului, textilelor ; pentru 1975 — conservarea și restaurarea pielii, a hîrtiei și pergamentului, a pietrei și sticlei.

Cursurile de perfecționare pentru conservatorii de muzeu, indiferent de profilul lor, formează o problemă destul de spinoasă și grea, determinată de numărul mic al specialiștilor și de cerințele impuse de creșterea numărului de muzee pe de o parte și pe de alta de obligativitatea menținerii patrimoniului nostru. Pînă acum nu am avut decît cazuri izolate de atestare pe profilul de conservator-restaurator.

O.M. Acestea ar fi deci și o parte din perspectivele institutului dv. Greutăți întîmpinați ?

G.C. Îmi permiteți întîi să completez : mai preconizăm pentru viitorii ani, pînă în 1975, un curs de aerofotogrametrie, un curs de arheologie subacvatică.

Mă întrebați de greutăți ; orice început e greu. În afară de cele ce v-am sugerat pînă acum, efectiv : în ceeace privește asigurarea materialului bibliografic. Chiar foarte mulți cursanți s-au plîns de acest lucru. Nu există material bibliograifc accesibil. Ținînd seama de tot ce v-am spus pînă acum — iarăși orizontala și verticala — ne trebuie material bibliografic într-un tiraj mare și pentru toate nivelele, în limba română cel mai bine sau într-o limbă de mare circulație. Sînt implicați termenii de traducere, tiraj, ediție. Nu putem merge totdeauna la materialul de bază și atunci recurgem la sinteze ; dar și acestea comportă greutăți : procurarea lor, elaborarea, specialistul care să aibă timp să facă acest lucru, multiplicarea lor. Este o muncă imensă, iar institutul nostru nu are nici personal foarte numeros, nu este dotat nici cu o aparatură proprie necesară multiplicării. Sperăm ca viitorii ani să ne completeze golurile și să ne suplinim lipsurile.

* * *

Ca prim punct de plecare al unor viitoare discuții, publicăm în continuare :

PROGRAM DE PERFECȚIONARE ÎN DOMENIUL MUZEOLOGIEI

Durata : 30 zile cu scoatere din producție
Anul : 1973, 1974, 1975
Participanți : șefi de secție, muzeografi, îndrumători, personal redacțional de muzeografie
Numărul cursanților : 600 (5 serii anuale a cîte 40 salariați)
Tematică
1. Organizarea expunerii muzeale
— Sisteme de expunere și forme de expresie muzeistică
— Etapele organizării expoziției de bază (tematica de principiu, strîngerea materialului, tematica definitivă, spațiu, circuit, machetă, montare)
— Colaborarea dintre elementele de concepție și execuție : muzeograf, arhitect, grafician ; delimitarea atribuțiilor
— Locul materialului complementar-didactic în expunerea muzeală de bază a muzeului contemporan. Corelația obiectul original — materialul complementar
— Mobilierul muzeistic : structură, estetică și funcționalitate. Elemente tipizate, unicate și modulate cu funcții multiple
— Importanța tehnicilor audio-vizuale utilizate în tehnica expunerii
2. Formarea, organizarea și evidența științifică a colecțiilor
— Principii și forme
— Sisteme de codificare, indexare, fișare, catalogare
— Sistemul de cartoteci (fișiere), fototeca, fonoteca, filmoteca, instrumente indispensabile în evidența, cercetarea și valorificarea patrimoniului
3. Conservarea și păstrarea patrimoniului muzeistic
— Expunere și conservare. Compatibilitate și incompatibilitate
— Corelația dintre valorile muzeistice și mediul ambiant. Necesitatea controlului factorilor de microclimat în procesul păstrării
— Manipularea, ambalarea și transportul valorilor muzeistice potrivit regulilor conservării științifice
— Apărarea valorilor muzeistice împotriva sustragerilor și a efectelor distructive ale focului și altor calamități. Principii, sisteme de prevenire, alarmare și combatere
— Profilaxia și tratamentul principalilor factori care contribuie la degradarea obiectului de muzeu (Noțiuni generale indispensabile înțelegerii corecte a tuturor problemelor legate de păstrarea patrimoniului muzeistic)
4. Documentarea și informatica muzeistică
— Importanță, principii, posibilități, modalități practice de organizare
— Depistarea, culegerea, prelucrarea și utilizarea informației. Forme clasice și moderne.
5. Cercetarea științifică în muzeu
— Specific, căi. Cercetarea de profil, cercetarea în domenii anexe
— Cercetarea individuală și în echipă. Codul deontologic al cercetătorului

https://biblioteca-digitala.ro

6. Mijloace și modalități moderne în slujba activității muzeistice
— Locul și sarcinile muzeului contemporan
— Utilizarea sondajelor și anchetelor (sociologice, statistice, tematice etc). Importanța acestor mijloace pentru orientarea activităților educative și de popularizare a muzeului
— Arhitectura muzeului. Cerințe. Adaptarea vechilor clădiri la nevoile funcționale ale muzeului modern
— Noțiuni de știința conducerii și administrației muzeului
7. Îndrumarea în muzeu
— Sisteme de ghidare și informare a vizitatorului. Etichete, texte generale, ghiduri, cataloage etc.
— Îndrumarea grupurilor de vizitatori
— Bazele pedagogice ale îndrumării
8. Activitățile cultural-educative
— Sarcinile educative ale muzeului în etapa actuală
— Specificul activităților educative desfășurate de muzeu. Forme, mijloace. Finalitate
— Bazele psiho-sociologice ale activităților educative. Instrucția și educația în muzeu
— Muzeul și școala
— Muzeul și publicul adult
— Expoziția. Forme, mijloace
9. Popularizarea muzeului și a activităților sale
— Principiile și particularitățile popularizării prin presă, radio, televiziune, cinematografie
— Alte forme : afișe, panouri, vitrine, expoziții itinerante etc.

Cursurile organizate sînt precedate de studiu individual de trei luni pe baza bibliografiei și a materialelor trimise de Centrul special de perfecționare a cadrelor.

Cursurile constau din expuneri, demonstrații, discuții și aplicații practice care se vor desfășura la Centrul special de perfecționare a cadrelor al Consiliului Culturii și Educației Socialiste și în laboratoare și muzee cu secții etalon în București, Iași, Sibiu, Cluj și Oradea.

Olga MĂRCULESCU

ÎN CINSTEA CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

Eveniment de majore semnificații pe tărîmul vieții spirituale contemporane a poporului nostru, Conferința Națională a Partidului Comunist Român a fost omagiată și în cadrul muzeelor de artă bucureștene.

Variate manifestări au avut loc în zilele premergătoare deschiderii Conferinței : un simpozion la Muzeul Theodor Aman, vernisajul expoziției retrospective Octav Băncilă, deschiderea Expoziției naționale de artă plastică.

În ziua de 13 iulie, la Muzeul Theodor Aman, în cadrul simpozionului cu tema „Arta militantă în România", au prezentat comunicări : Tereza Sinigalia — *Preocupări militante în scrierile artiștilor plastici români* ; Adrian Petringenaru — *Tendințe în plastica contemporană* ; Mihai Dunca — *Grafica militantă*.

Cu sprijinul mai multor muzee de artă din țară și al unor colecționari, Muzeul de artă al R. S. România a organizat o amplă retrospectivă Băncilă. Expoziția are o dublă semnificație : comemorează centenarul nașterii pictorului și omagiază Conferința partidului prin prezentarea creației unuia dintre artiștii a căror operă a fost cu precădere axată, în primele două decenii ale secolului nostru, pe tematica socială. Dominînd cu autoritatea lor tematică și plastică expoziția, ciclul de lucrări legate de dramaticul an 1907, figurile de muncitori (*Grevistul*, *Pax*), scenele inspirate din munca cîmpului sau de mizeria orașelor constituie adevărate pagini antologice de artă și istorie națională.

Din inițiativa Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Uniunii artiștilor plastici din R. S. România, a fost inaugurată, în ziua de 17 iulie, Expoziția de artă plastică în cinstea Conferinței Naționale a P.C.R., amplă retrospectivă care, așa cum arăta Brăduț Covaliu, președintele U.A.P., în prefața catalogului, are menirea *„să pună în valoare, prin ansamblul ei, contribuția artiștilor comuniști și a numeroși artiști reprezentativi din toată țara la înfăptuirea programului partidului pe linie de cultură, ponderea ei din ce în ce mai unanim revelatoare în implicațiile ei revoluționare și social-umane"*.

Pictura, sculptura, grafica — cu nume de la cele deja devenite remarcabile pînă la talentele care înseamnă încă promisiuni și ascensiune — au fost grupate în sălile de la parter ale Muzeului de artă.

Arta decorativă, străveche și în același timp nouă, a înmănunchiat de astă dată, la Sala Dalles, alături de genuri tradiționale — tapiseria, ceramica — și sculptura în lemn, de o stranie frumusețe și căldură, încărcînd cu adînci semnificații forma uneori abstractă în aparență.

Majoritatea covîrșitoare a lucrărilor au fost selecționate — dintre operele achiziționate în ultimii ani din expoziții colective sau personale — *„cu intenția de a realiza o expoziție care să prezinte sintetic și sugestiv contribuția membrilor Uniunii artiștilor plastici la marea operă de dezvoltare multilaterală a socialismului în România. Vasta preocupare umanistă, orientarea ideologică, responsabilitatea civică, ca și deosebita ținută artistică la care se prezintă expoziția dovedesc încă odată dragostea ce înmănunchiază pe toți artiștii noștri ca unul singur în jurul politicii partidului"*. În acest sens, expoziția este un omagiu, dar și un bilanț al angajării și, implicit, al dimensiunii moderne a plasticii românești contemporane.

T. S.

https://biblioteca-digitala.ro

Festivalurile cultural-artistice județene — care au devenit o permanență anuală — au menirea nu numai de a crea cadrul cel mai prielnic manifestărilor plenare spirituale locale, dar și de a stimula emulația creatoare, antrenînd cît mai multe forțe la afirmarea tuturor valorilor științifice, literare și artistice, valori ce extind dimensiunile universului sufletesc al omului și-i înavuțesc spiritul cu noi sensuri și simțăminte.

Județul Hunedoara, cu resurse clocotitoare de fapte, gînduri și sentimente, nu putea să nu țină pasul cu celelalte județe ale patriei. Așa se face că „Festivalul culturii și educației socialiste **Sarmis**", organizat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă, în zilele de 18—25 iunie, a ajuns la cea de a treia ediție. Fl a fost dedicat celor mai de seamă evenimente ale anului din viața țării noastre: Conferința națională a partidului și cea de a 25-a aniversare a Republicii.

Programul manifestărilor a fost deosebit de bogat în volum și substanță. În localitățile în care s-a desfășurat festivalul, deschiderea a fost marcată de prezentarea expunerii: „P.C.R. — conducătorul și făuritorul revoluției culturale din patria noastră. Activitatea desfășurată de organizațiile de partid pentru valorificarea tradițiilor noastre cultural. artistice, a obiceiurilor, a tuturor valorilor spirituale ale poporului".

În microinterviul pe care a avut amabilitatea să ni-l acorde, tov. Petru Țirău, vicepreședinte al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, arăta intențiile organizatorilor care au urmărit ca, în fiecare manifestare din cadrul festivalului, faptul istoric să fie prezent, iar contemporaneitatea puternic reliefată și grefată pe trecutul istoric al județului. Domnia sa considera că, spre deosebire de edițiile precedente, festivalul de anul acesta a cîștigat, în ce privește ponderea manifestărilor politico-ideologice, atît ca număr cît și ca diversitate, punînd elementele economice și educaționale, privite interdependent, în centrul tuturor activităților.

În programul festivalului, manifestările muzeale au ocupat un loc de frunte, tocmai ca urmare a recunoașterii faptului că muzeele — alături de celelalte instituții de cultură — sînt chemate să participe, prin mijloace specifice, la realizarea trudnicei dar nobilei sarcini de a oferi oamenilor muncii o bază solidă pe care să-și clădească o nouă conștiință. Sesiunea anuală de comunicări științifice a muzeelor din județ, deschiderea expozițiilor de etnografie și artă populară din comunele Balșa și Blăjeni, spectacolul de sunet și lumină de la Muzeul județean din Deva marchează prezența muzeografilor ca factori indispensabili în realizarea unor acțiuni eficiente sub toate aspectele.

Lucrările sesiunii de comunicări științifice au fost conduse de prof. doctor docent Octavian Floca și s-au bucurat de o asistență de înaltă ținută, alcătuită din muzeografi, cadre didactice, specialiști de profil din alte domenii, oameni de cultură din județ.

Întrucît comunicările au fost relativ puține și pentru a le face cunoscute cititorilor, le menționăm integral titlurile: Ioan Andrițoiu — „Descoperiri arheologice pe cursul inferior al Streiului"; Maria Cosma — „Organizarea social-economică în districtul Cetății Deva, pînă în secolul al XV-lea"; Ioachim Lazăr — „Edificarea castelului de la Hunedoara din secolul al XVII-lea"; Maria Vîrtopeanu — „Un protocol inedit al breslei argăsitorilor de cordovan din Orăștie, din secolul al XVIII-lea"; Vasile Ionaș — „Date privind castelul și domeniul Hunedoarei la 1725"; Mihai Cerghedean — „Contribuție privind cunoașterea situației satului Ghelar în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea"; Nicolae Wardegger — „Organizarea judecății și desfășurarea procesului în satele din Munții Apuseni, în timpul Revoluției din 1848"; Ion Frățilă — „Noi mărturii documentare privitoare la lupta muncitorimii hunedorene conduse de Partidul Comunist Român împotriva regimului burghezo-moșieresc"; Mircea Valea — „Începuturile organizării Frontului plugarilor în Transilvania și Banat"; Ștefan Marinescu — „Aspecte din lupta țărănimii hunedorene împotriva războiului fascist (1940—1944)"; Emeric Horovitz — „Contribuții la cunoașterea muncii și luptei tineretului hunedorean, pentru sprijinirea frontului antihitlerist"; Maria Cîndea — „Notă asupra unui caz teratologic de *Taraxacum officinale* din populația parcului orașului".

Ca o trăsătură pozitivă a sesiunii, putem sublinia faptul că toți autorii s-au străduit să vină cu date noi și cu interpretări personale în abordarea temelor și n-a fost nici o comunicare al cărei conținut să nu aibă vreo tangență cu realitățile județului.

Observăm totuși că nu au fost prezentate și comunicări cu profil mozaografic, știut fiind că și asemenea teme pot și chiar trebuie să constituie obiectul unor comunicări în cadrul sesiunilor științifice ale muzeelor, întrucît ele se referă la o activitate a muzeografilor nu mai puțin științifică decît celelalte.

Ion GRIGORESCU

UN NOU MUZEU BUCUREȘTEAN

Rod al cercetării arheologice și documentare intense, **Muzeul Curtea Veche**, deschis la sfîrșitul lunii aprilie, vine să completeze un gol de multă vreme resimțit în prezentarea, pentru publicul larg, a istoriei Capitalei.

Organizat în beciurile Palatului voievodal al cărui trecut îl ilustrează, noua secție a Muzeului de istorie a municipiului București a suscitat, prin caracterul său de unicat în muzeografia bucureșteană un viu interes din partea specialiștilor.

https://biblioteca-digitala.ro

În incinta perimetrului deschis deocamdată, sînt prezentate vestigii din secolele IV, VI, X—XI, premergătoare fazei voievodale, cît și urme materiale datînd din epoca medievală, care punctează marile etape de construcții, amplificări și refaceri, începînd din a doua jumătate a secolului XIV pînă în secolul al XVIII-lea.

Zidurile, devenite ele însele obiecte de muzeu, aduc în fața privitorului, cu o mare forță de convingere, eforturile unor personalități de seamă din istoria patriei, domnitori care s-au distins prin politica lor de neatîrnare, de păstrare nealterată a ființei neamului nostru.

Căci, așa cum spunea în cuvîntul inaugural tovarășul Amza Săceanu, președintele Comitetului municipal București pentru cultură și educație socialistă, *„noul muzeu... este în esență nu numai o succesiune de dovezi materiale ale unei istorii sbuciumate pe care au înfruntat-o cu eroism înaintașii noștri, ci și o ilustrare concretă a capacității creatoare, a gustului de trăinicie și frumos pe care zecile de generații de meșteșugari le-au împlîntat în ziduri, l-au dăltuit în piatră, l-au așternut pe vase, pe obiecte de podoabă"*.

Rezolvarea muzeotehnică adoptată merită o mențione aparte. Și aceasta pentru că, pe lîngă marcarea atentă a fazelor constructive și a restaurărilor recente, expunerea în vitrine a obiectelor găsite în săpătură permite o imagine limpede a relației om-monument, personalizează pe acei meșteri anonimi care au trudit la realizarea Palatului voievodal în diferitele sale etape de existență.

Prin deschiderea acestei noi unități, Bucureștiul s-a îmbogățit cu un obiectiv capabil să rețină îndelung atenția vizitatorilor.

În încheiere, ne simțim datori să subliniem competența, corectitudinea și pasiunea colectivului care a lucrat la realizarea muzeului (arheologii Panait I. Panait și Aristide Ștefănescu, împreună cu arhitectul Nicolae Prunca).

M.D.

11 IUNIE 1848 — 1972

La împlinirea celor 124 de ani de la grandiosul eveniment revoluționar de la 1848 au avut loc o serie de manifestări sărbătorești în întreaga țară.

Printre evocările omagiale organizate cu acest prilej se numără și simpozionul realizat de Muzeul de istorie a municipiului București, în chiar incinta Casei memoriale „Nicolae Bălcescu", în ziua de 11 iunie, zi în care la 1848 Gheorghe Bibescu semnase proclamația și fusese acceptată formarea unui guvern provizoriu.

Cu multă inițiativă, cum de altfel s-a dovedit la fiecare aniversare istorică mai deosebită, colectivul de specialiști ai muzeului, împreună cu cîțiva cercetători din alte muzee au reunit într-un cadru festiv vizite la diverse muzee și monumente din Pitești, Golești, Bălcești și Cotmeana, la fiecare popas făcîndu-se expuneri, urmate de ample discuții.

La mănăstirea Cotmeana, Panait I. Panait, șef de secție la Muzeul de istorie a municipiului București, a vorbit despre istoricul acestui monument. Aparținînd celei de-a doua jumătăți a secolului al XIV-lea, construită în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn, mînăstirea Cotmeana prezintă particularități de construcție de care se ține seama și în restaurarea ce i se face actualmente.

În conacul Bălceștilor, momentul central al acestei manifestări — după prezentarea lui Horia Nestorescu-Bălcești, directorul muzeului, în salonul principal, s-au evocat evenimentele anului 1848, amintind celor de față figurile cele mai proeminente ale acelei frămîntate perioade: N. Bălcescu, C. A. Rosetti, A. G. Golescu, Ion C. Brătianu, I. Heliade Rădulescu, Cristian Tell, Ștefan Golescu, Ion Cîmpineanu, Ana Ipătescu și alte nume istorice, ce nu pot fi uitate, au fost reactualizate vorbindu-se de mișcarea revoluționară din Muntenia.

Tot la acest muzeu, Aurel Duțu, șef de secție la Muzeul de istorie a municipiului București, a susținut o sinteticâ comunicare despre „11 iunie la București", discutînd bazele unui stat român modern întemeiat pe ideile Proclamației din a Izlaz.

Cei prezenți au vizitat muzeul memorial „Nicolae Bălcescu", după care s-a mers prin împrejurimi, în comuna Bălcești, unde se păstrează și astăzi multe urme ale familiei revoluționarului Bălcescu.

La Golești, în incinta bogatului muzeu, conduși de Vasile Novac, directorul acestei instituții, s-a relatat oaspeților conjunctura politică a acelor vremi, în care reprezentanții familiei Golescu au avut un rol însemnat.

Grupul de participanți a făcut un popas în Muzeul viticulturii și pomiculturii din Golești, din imediata apropiere a Muzeului „Golești", interesant prin diversitatea locuințelor și a mobilierului popular expus în interioare.

În final s-a vizitat biserica din Golești, căreia i s-a făcut o scurtă prezentare.

Prețioasele explicații oferite de Petre Dache, directorul Muzeului de istorie a municipiului București, în fiecare punct de oprire au întregit ansamblul de impresii asupra evenimentelor evocate.

Deși această manifestare s-ar fi putut bucura de o mai largă participare i s-a adus memoriei evenimentelor petrecute la 1848 omagiul ce i se cuvenea.

Pînă anul viitor, cînd se vor împlini 125 de ani de la aceste evenimente și se vor organiza desigur ample sărbătoriri pretutindeni, salutăm acțiunea

https://biblioteca-digitala.ro

Muzeului de istorie a municipiului Bucureşti, astăzi, cînd s-au transformat în realitate cuvintele lui Nicolae Bălcescu din 1850: „...*Va veni ziua fericită, ziua izbăndirii, cînd omenirea întreagă se va scula...; atunci nu va mai fi nici un om roo nici naţie roabă, nici om stăpîn pe altul, nici popor stăpîn pe altul, ci domnirea* Dreptăţii şi Frăţiei!".

Aurora BĂDILĂ

„MĂRŢIŞORUL — UNIVERS ARGHEZIAN"

În urmă cu cinci ani, la 14 iulie 1967, se stingea din viaţă autorul „Florilor de mucigai", Tudor Arghezi, despre care G. Călinescu spunea în 1927 că îl socoteşte drept „cel mai mare poet contemporan al nostru" (volumul „Ulysse").

Ca un gest de profund respect faţă de cel ce prin ale sale *cuvinte potrivite* a înnobilat cu sensuri noi limba noastră românească, în ziua împlinirii celor cinci ani, în 1972, a fost adus un delicat omagiu, chiar la locul „aşezămîntului Mărţişor", care va continua să-şi primească cu aceeaşi ospitalitate prietenească musafirii, devenind casă memorială.

Muzeul literaturii române, sprijinit de familia scriitorului, Mitzura şi Baruţu Arghezi, a inaugurat în acest cadru expoziţia omagială „Mărţişorul — univers arghezian", organizată în interiorul miniatural al atelierul uitipografic, ce poartă denumirea „Potigraful Mărţişor", care aminteşte însuşirile de „scriitor şi meşter tipograf" ale lui Tudor Arghezi.

În mijlocul unui mare grup de iubitori ai artei argheziene, Alexandru Oprea, directorul Muzeului literaturii române, a rostit un cuvînt de salut, evocînd perioada plăsmuirii atîtor creaţii cunoscute ale marelui poet.

După cuvintele scriitorului Paul Anghel, apropiat colaborator al ediţiilor volumelor de opere argheziene, au fost invitaţi actorii Lia Sahighian, Irina Petrescu, Lucia Mureşan, Nicolae Brancomir şi Virgil Ogăşanu, care au citit stihuri de adîncă emoţionalitate din opera poetului.

În grădina Mărţişorului, gazdele, Mitzura şi Baruţu Arghezi, au adresat o caldă invitaţie celor de faţă de a trece pragul locuinţei maestrului Arghezi, a cărei poartă va rămîne „de-a pururea deschisă". Vizitarea interioarelor Mărţişorului, „patria literaturii mele" — cum o numeşte Arghezi însufleţită aproape 30 de ani de robusteţea făuritorului de „slove de foc", a încheiat festivitatea omagială.

Ritmul cadenţat al „Testamentului" răsunînd în foşnetul umbros al pomilor roditori din curtea Mărţişorului, expoziţia omagială şi deschiderea casei memoriale au oferit vizitatorilor o atmosferă caldă, umană, proprie nostalgiei versurilor poetului. Un gînd frumos unanim s-a îndreptat spre cel ce şi-a făcut un crez din locuinţa sa: ...„*Te-am ridicat pe-o coastă de izvoare / Şi-mprejmuindu-ţi liniştea cu aştri, / Te las albind prin pomi din depărtare / Cuib fermecat, ca din cocori albaştri*".

Meritată felicitată ideea acestei manifestări de omagiu şi promptitudinea înfăptuirii ei, la prietenosul „Mărţişor", în casa marelui Arghezi.

Aurora BĂDILĂ

DESCHIDEREA CASEI MEMORIALE „OTILIA CAZIMIR"

Sîmbătă, 10 iunie a.c., la Iaşi, a avut loc festivitatea de deschidere a Casei memoriale „Otilia Cazimir", din str. Bucşinescu nr. 4. Casa păstrează întocmai atmosfera în care a trăit şi a creat scriitoarea, adăpostind obiecte de familie, manuscrise, fotografii, mape cu corespondenţă, mărturii ale epocii literare ieşene a Otiliei Cazimir.

Pe placa memorială sînt înscrise cîteva frumoase versuri:

Unde mi-e inima, florilor?
Dăruită-i, demult, tuturor...
Cînd o fi să mă duc,
să mă duc,
Pentru voi am să-ntîrzii din mers,
Să mai rup, să mai fur, să v-aduc,
Cîte-un gînd, cîte-un vis, cîte-un vers...

Otilia Cazimir

La festivitatea inaugurală a luat parte o numeroasă asistenţă — iubitori ai poeziei, cititori şi admiratori ai Otiliei Cazimir; cuvinte omagiale au rostit prof. Ioan Arhip, directorul Complexului muzeistic Iaşi, şi prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga.

Liviu RUSU

https://biblioteca-digitala.ro

RETROSPECTIVA BOB BULGARU

Deschisă în ziua de 2 iulie la Muzeul de artă din Ploiești, expoziția retrospectivă Bob Bulgaru comemorează o figură familiară mediului intelectual bucureștean al anilor '30 — pictorul Gheorghe (Bob) Bulgaru (1907—1938), răspus de boală înainte de a se fi putut realiza pe deplin.

Peisaje, portrete — cu deosebire capete de copii —, cîteva naturi moarte, adunate de muzeografii din Ploiești din colecții particulare, multe dintre ele ale unor foști prieteni ai pictorului (George Macovescu, Zaharia Stancu, Edgar Papu), sau din colecția familiei, ne dezvăluie astăzi un liric cu o sensibilitate aparte, artist care fără a fi urmat vreo școală de pictură sau măcar vreun curs, mînuiește — în ceea ce are mai bun — cu abilitate știința compoziției și a cromaticii, surprinde cu ascuțime esența motivului : atmosfera provincială a Tîrgoviștei, inocența și dulceața chipurilor de copii, zbuciumul tragic dintr-un *autoportret*, construcția de tip palladian al unui *atelier* — ce duce cu gîndul la substratul de rigoare compozițională ce guvernează alcătuirea unei opere.

Omagiu postum cald pentru o îndrăgită figură cîndva, dar mai puțin cunoscută astăzi, expoziția înmănunchează uleiuri pe pînză, pe carton și pe calc (tehnică, se pare, introdusă de Bob Bulgaru), acuarele, desene, studii pregătitoare pentru lucrări, grupate în trei săli și pe două coridoare din subsolul Muzeului de artă din Ploiești. Un spațiu relativ ingrat (mic și destul de șicanat) și lucrările prea numeroase — o selecție mai severă ar fi fost de dorit — au avut consecințe defavorabile pentru expoziție, care are, de altfel, meritul de necontestat de a fi redescoperit vizitatorului de astăzi o interesantă figură de artist.

•

La vernisaj au participat alături de personalități culturale din jud. Prahova și din orașul Ploiești numeroși foști prieteni și admiratori ai artistului, scriitorii și publiciștii George Macovescu, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Ștefan Roll, Edgar Papu, muzeografi, public ploieștean.

T.S.

ARTA ȘI CULTURA BERLINEZĂ ÎN SECOLELE XVIII-XIX

Deschisă în cadrul schimburilor reciproce dintre Muzeul de artă decorativă din Köpenick (Berlin — R.D.G.) și Muzeul de artă populară al R. S. România, expoziția intitulată „Cultura și arta berlineză în secolele XVIII — XIX" reunește cîteva genuri ale artelor decorative care au făcut faima manufacturilor din Berlin, purtînd amprenta barocului, rococoului și clasicismului german.

Porțelanuri, faianțe, sticlărie, masivă argintărie aurită, originala feronerie artistică (cu realizări specifice dintre cele mai neașteptate : bijuterii filigranate, portrete, statuete, plachete cu portrete de mari personalități, obiecte de uz mai casnic) — în exemplare puține, dar cu grijă alese —, sînt grupate în vitrine pe genuri și în ordine cronologică. Lucrul este mai cu seamă valabil pentru sala porțelanurilor unde piese din diferite servicii celebre, anume create pentru un palat sau pentru o personalitate, obiecte de mult intrate în istoria artelor decorative germane cu numele lor propriu (serviciul japonez pentru Sanssouci, serviciul cu frunze de stejar, serviciul cu siluetele familiei regale etc) ilustrează nu numai evoluția de la un stil la altul, dar și pe cea a gustului de la o epocă la alta și — în ambianța creată de o inspirată alegere și compoziție cu reproduceri după gravuri de epocă, care crează rapeluri la ideologia vremii și la realizări din arhitectură, arta grădinilor, decorația interioară etc. — ne dau o imagine completă a principatului Brandenburg-Prusia de la începutul secolului al XVIII pînă în primele decenii ale secolului al XIX-lea.

Gruparea în aceeași sală a obiectelor de feronerie, crează, prin contrastul de tehnică și cromatică, o pauză ce potențează trecerea de la rococo la clasicism în evoluția porțelanului berlinez.

Cea de-a doua sală — mai puțin unitară — mai barocă, prin stilul pieselor (piesele din marele bufet de argint din Sala cavalerilor din Palatul prințului elector din Berlin, sticlăria, serviciul de faianță „Kabaret") și prin eterogenitate, prezintă totuși aceeași claritate compozițională care a guvernat gîndirea întregii expoziții.

Expoziția a beneficiat de coordonarea Christianei Keisch, cercetător științific la Muzeul Köpenick din Berlin, și de colaborarea muzeografilor de la Muzeul de artă populară al R. S. România, Hedvig Formagiu și Silvia Zderciuc. Ea a fost realizată prin și cu ajutorul Oficiului pentru organizarea expozițiilor din Consiliul Culturii și Educației Socialiste.

Catalogul de expoziție la fel de judicios întocmit cuprinde : un *studiu introductiv* care plasează fenomenul artistic și cultural mai larg în contextul istoric, studiu datorat aceleiași Christiane Keischl, lista obiectelor din expoziție cu date sumare despre ele și reproducerea cîtorva dintre cele mai reprezentative piese.

Atît marelui public vizitator cît și specialiștilor direct interesați de problemele de expoziție, li s-a oferit în ziua de 24 iulie, în sălile Muzeului de istorie a municipiului București, o interesantă conferință despre porțelanul berlinez, conferință menită să evidențieze mai pregnant punctele cheie din creația manufacturieră a acestui gen.

T.S.

https://biblioteca-digitala.ro

ARTA PLASTICĂ CONTEMPORANĂ DIN R.P. POLONĂ

Pictură, grafică, sculptură poloneză. De mult ne-am obișnuit să le privim cu interes încercînd să desluşim de fiecare dată noul : în relaţie cu evoluţia unui artist deja cunoscut, la care căuţi linia de legătură cu ceea ce ştiai despre el ; într-o etichetă şi într-o fişă de catalog care îţi descoperă un nume încă neîntîlnit ; în organizarea expoziţională (selecţia lucrărilor, ritmul grupării lor etc).

Recenta expoziţie poloneză (iunie-iulie 1972), organizată în sala Dalles, ne-a pus în faţa unor aspecte variate ale plasticii poloneze contemporane, dar, aşa cum remarca autorul studiului introductiv al catalogului, Jerzy Zanozinski, *„arta însă comunică astăzi cu precădere cu masele cele mai largi prin intermediul arhitecturii . . ., e întîlnită în fabrici şi întreprinderi, în care a intrat triumfal şi nu ca o decoraţie amplasată întîmplător, ba mai mult — într-un întreg complex urbanistic — facilitînd munca specialiştilor în aranjare şi nu numai în integrarea aşa-zisului colorit al clădirilor sau al unor complexe. Arta plastică se exprimă astăzi prin multitudinea obiectelor de uz casnic, încîntă ochii cu coloritul afişelor sau prin efectele artistice produse de decorarea pieţelor şi străzilor cu prilejul diferitelor sărbători"*. Aceste laturi, desigur, nu au putut fi reprezentate în expoziţie ; numai fotografiile cîtorva din sutele de monumente comemorative ridicate în ultimul sfert de veac sugerează unele din aceste trăsături ale artei poloneze.

Picturile, sculpturile şi gravurile prezentate reflectă cele mai diverse tendinţe ale artei poloneze contemporane, organizatorii străduindu-se să nu niveleze diferenţele dintre artişti, încercînd să ofere o imagine cît mai exactă a direcţiilor, uneori chiar contradictorii, din plastica poloneză. În acest sens, au fost selecţionaţi atent autorii ca şi operele, astfel încît, numărul artiştilor nefiind prea mare, numărul de lucrări să le reflecte cît mai fidel personalitatea. După părerea comisarului expoziţiei, pictorul Janusz Kaczmarski, preşedintele U.A.P. din R. P. Polonă, lucrul s-a realizat cel mai bine la sectorul de grafică, unde 19 graficieni sînt reprezentaţi prin 3 pînă la 7 lucrări fiecare.

Majoritatea lucrărilor provin din muzee, iar cele mai noi au fost împrumutate direct din atelierele artiştilor tineri sau vîrstnici.

În conferinţa de presă care a precedat vernisajul, Janusz Kaczmarski, alături de problemele privind organizarea propriu-zisă a expoziţiei, a abordat — răspunzînd uneia dintre întrebările puse — şi pe cea care s-ar putea numi — *reflectarea mişcării plastice poloneze în muzee*. În Polonia, muzeele menţin un contact direct cu viaţa artistică, ele avînd o mare libertate de mişcare în ceea ce priveşte achiziţionarea de lucrări. De aceea numeroase muzee de artă poloneze au importante colecţii de plastică contemporană, colecţii de care sînt cu deosebire mîndre şi de care se despart foarte greu, fie şi pentru timpul limitat al unor expoziţii temporare. O trăsătură interesantă şi importantă a acestor colecţii o constituie diversitatea criteriilor în achiziţionarea de lucrări. Astfel, Muzeul din Poznan este profilat pe pictura „coloriştilor", unul dintre principalele curente contemporane din Polonia ; Muzeul Naţional din Cracovia este orientat mai ales în reprezentarea artiştilor cracovieni ; Muzeul din Sulsk, cu un patrimoniu în mare parte donat, optează în primul rînd pentru curentele de avangardă ; Muzeul Naţional din Varşovia duce o foarte obiectivă politică de achiziţii, încercînd să prezinte tot ce este mai reprezentativ în arta Poloniei de astăzi. În afară de acestea, există un muzeu al afişului, un muzeu de artă decorativă, un muzeu al textilelor etc.

Prin valoarea lucrărilor expuse, prin prezentarea sugestivă şi gruparea atractivă a lucrărilor, prin discuţiile care au precedat deschiderea propriu-zisă a expoziţiei, pentru specialişti şi pentru public, expoziţia „Arta plastică contemporană din R. P. Polonă" a deschis o fereastră spre una dintre cele mai interesante zone artistice europene.

T.S.

„ARTA POPULARĂ ÎN JUDEŢUL OLT"

Adoptînd această titulatură care angajează, Sesiunea de comunicări din Slatina, desfăşurată la 21 iunie 1972, a încercat şi izbutit să transmită cîteva din numeroasele motive tradiţionale ce au animat procesul de creaţie populară, atît de viu reprezentat pe teritoriul oltenesc.

Necesitatea unei astfel de manifestări de dezbatere colectivă asupra producţiilor artistice folclorice — parte integrantă a culturii poporului nostru — este cerută de însuşi procesul de circulaţie continuă a creaţiilor populare.

Printr-o prezentare judicios organizată, bucurîndu-se de comunicări bine sistematizate, mesajul transmis de această sesiune etnografică a punctat sugestiv, prin diverse aspecte, particularităţile creaţiilor populare locale, vechile obiceiuri ce concretizează simţirea poporului nostru de-a lungul deceniilor.

Ţinute sub auspiciile Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă şi a Comitetului jud. U.T.C. Olt, lucrările Sesiunii au fost inaugurate de tradiţionalul cuvînt de salut adresat de Gheorghe Constantin, secretar al Comitetului judeţean Olt al P.C.R., care a prezentat pe larg problematica întrunirii în lumina documentelor de partid, însemnătatea prezentului eveniment, ca manifestare patriotică în cadrul specific al judeţului Olt. Tot în cuvîntarea de început au fost amintite tradiţiile milenare ale Oltului, în care se îmbină cu un splendid efect estetic mai multe zone etnografice şi

https://biblioteca-digitala.ro

folclorice, fiind enumerate și elementele unicate realizate în domeniul industriei, agriculturii sau urbanizării actuale. Salutînd realul talent al creatorilor populari din județul Olt, în opera cărora tradiția este reunită cu actualitatea, s-a făcut recomandarea de a stimula perpetua accesibilitate a artei populare, printr-o elaborare a sa *din* și *pentru* viață, artiștii fiind inspirați din înseși obiceiurile străvechi.

Luînd cuvîntul dr. Georgeta Stoica, din partea C.C.E.S. — Direcția muzee, și prezentînd expunerea referitoare la „Limbajul artei populare" a adus merituoase clarificări în ce privește mesajul creatorului popular către marele public, ca mijloc complex de comunicare. Actualmente se constată o tendință de decodificare a mesajului, de interpretare diferită a elementelor folclorice, în funcție de vîrsta categoriilor de informatori. În continuare a făcut o analiză a semnificației portului, a elementelor costumelor tradiționale, ce au căpătat sensul unor distincții sociale. Comunicarea a stabilit în încheiere cele două cerințe acute ale transmiterii artei populare: studiul limbajului tradițional și căutarea unor mijloace adecvate de transmitere către publicul consumator.

Edwiga Formagiu, în lucrarea „Integrarea costumului femeiesc oltenesc în tipologia portului popular românesc", s-a axat pe studiul celor două tipuri de cămașă oltenească ce coexistă, în diverse forme actuale, subliniind legăturile organice care stau la baza țesăturii și croiului acestora. În același context s-a mai vorbit despre alte două elemente vestimentare: catrința și vîlnicul, discutînd și aria lor de răspîndire. Interesanta varietate ornamentală și efectele ei, remarcabilul rafinament cromatic al costumelor oltenești, în care se îmbină o multitudine de motive au fost remarcate și în confecționarea brîielor și a fotelor, ca și în bogata gătează, care întrunește cele mai diferite forme.

Deosebit de apreciată a fost comunicarea Sandei Larionescu și a Ioanei Armășescu despre „Țestul din Cîmpia Olteniei ca document istorico-etnografic„ ce a urmărit cu minuțiozitate întreaga tehnică de execuție a țestului. În expunere s-au descris operațiile de prelucrare a humei, cu întreg procesul de specializare pe care-l presupune confecționarea țestului.

Mihai Butoi, directorul Muzeului județean de istorie și etnografie din Slatina, s-a prezentat cu o succintă, dar foarte captivantă comunicare avînd ca temă „Contribuții la vechimea și continuitatea unor motive ornamentale din județul Olt" — analizînd cele mai frecvente motive utilizate în decorația specifică zonei, respectiv „bradul", „șarpele" și „calul" (sau „capul de cal"), încercînd o determinare a originii fiecăruia.

Comunicarea lui Marcel Ghigheanu, directorul Muzeului orășenesc Corabia, a venit cu valoroase aprecieri asupra tradiției, semnificației și ornamentației „pieptarului de Romanați", la care găsim combinate vechi motive ornamentale, cum ar fi „melcul" sau „bradul" într-o dispunere ordonată, în care broderia urmează reguli prestabilite.

Vorbind despre istoria olăritului din această zonă, unde se întîlnește o grupă de ceramică populară nesmălțuită, Silvia Zderciuc, șef de secție la Muzeul de artă populară al R. S. România, a prezentat „Ceramica nesmălțuită din centrele de pe Valea Oltețului".

Din partea ziarului local „Oltul", redactorul Eugen Stănescu a prezentat comunicarea „Meșterul în universul spiritual al satului".

În încheierea sesiunii a fost invitat un creator popular din comuna Icoana, în persoana Elenei Ciucescu, care a făcut cunoscute elementele esențiale ale „Izvoadelor oltenești în arta cusăturilor" — expunînd pe larg principalele probleme care stau în fața noilor generații de creatori populari.

Sesiunea de comunicări a anunțat, prin cuvîntul conducătorului științific al lucrărilor, Valeriu Boteanu, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Olt, constituirea „Asociației folcloriștilor și a creatorilor populari" din județul Olt, prezentînd membrii acesteia, statutul său și perspectivele ce le va avea.

Oferind și un vernisaj al Expoziției județene de artă populară, organizată la Liceul pedagogic Slatina, Sesiunea de comunicări s-a dovedit meritorie prin calitatea lucrărilor susținute, dovadă o largă participare a multor creatori populari din întreg județul, personal din învățămînt și alți invitați din celelalte județe.

Organizată cu atîta meticulozitate și dispunînd de un bogat material etnografic specific regiunii, manifestarea științifică a județului Olt poate constitui un prețios exemplu pentru alte acte de cultură asemănătoare.

Discuțiile concluzive ale invitaților din timpul vizitării Muzeului de istorie și etnografie din Slatina au confirmat o dată în plus fructuosul rezultat al acestei întruniri.

Aurora BĂDILĂ

FLORIAN GEORGESCU, PANAIT I. PANAIT, PETRE DACHE, „MUZEUL DE ISTORIE A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI"

Apărută în anul în care Muzeul de istorie a municipiului București sărbătorea o jumătate de secol de la înființare, lucrarea pe care dorim să o prezentăm înmănunchează, succint, realizările unei instituții de mare prestigiu în viața noastră științifică și culturală.

Primul capitol, intitulat „Cinci decenii de activitate", pe lîngă date intersante relativ la originile noțiunii de muzeu și vechimea unor unități celebre cuprinde o scurtă istorie a muzeografiei bucureștene, din care nu lipsește prezentarea activității cititorilor Muzeului național din București. Anii de efervescență culturală de după primul război mondial, ani de mare însemnătate pentru viitorul muzeografiei românești, se bucură în economia lucrării de o prezentare atentă.

https://biblioteca-digitala.ro

Istoricul Muzeului Capitalei, înființat în 1921, eveniment salutat cu entuziasm de oameni de cultură ai timpului, este tratat pe larg în paginile volumului. Din documentele publicate care se referă la diferitele etape din existența noii instituții de cultură se desprinde o idee care, credem noi, trebuie subliniată. Și anume, ni se pare important faptul că, de la bun început Muzeul municipal a fost conceput ca o instituție vie, adresată publicului larg, căruia îi punea la îndemînă, cu generozitate, numeroase posibilități de informare. Legătura permanentă, dialogul permanent cu vizitatorii, a devenit un principiu în numele căruia își desfășoară activitatea și actualul colectiv.

Cu prilejul deschiderii, la 22 noiembrie 1931, a expoziției Muzeului municipal, dr. George Severeanu sublinia că prin acest act de cultură *„se dă cetățenilor posibilitatea de a admira frumosul, de a cunoaște istoria orașului, de a învăța multe din evenimentele petrecute de la cea dintîi așezare pe meleagurile Bucureștilor de astăzi... prin expunerea de obiecte, imagini și documente ce se găsesc în colecțiile muzeului și cari, desigur, că reprezintă elemente necesare dezvoltării culturale a celor dornici de a le studia"*.

Creșterea colecțiilor, preocupările principale ale celor care au activat în cadrul colectivului de specialiști, momentele grele prin care a trecut muzeul în anii războiului, perioada de intense eforturi de după război sînt prezentate de autori cu competență și căldură.

Data de 23 ianuarie 1959 a marcat redeschiderea pentru publica Muzeului de istorie a orașului București. *„Era pentru prima oară în istoria muzeografiei românești cînd un muzeu prezenta într-o formă științifică istoria comunității omenești de pe un teritoriu dat, din cele mai vechi timpuri pînă în prezent"*.

Săpăturile arheologice din ultimii ani, inițiate de instituția bucureșteană, ale căror rezultate au devenit bun al istoriei noastre, studierea temeinică a patrimoniului, susținuta activitate cultural-educativă, ale cărei rezultate au contribuit la opera de culturalizare a maselor, la formarea unei concepții științifice despre lume și viață, se bucură de întreaga atenție a autorilor.

Al doilea capitol al lucrării prezintă probleme legate de actualul sediu al muzeului, Palatul Șuțu, monument de o incontestabilă valoare arhitectonică, înălțat în primele decenii ale secolului XIX, a cărui istorie se încadrează organic în perioada respectivă a istoriei Capitalei.

Tematica Muzeului de istorie a municipiului București, principiile de organizare a expoziției de bază, ca și descrierea unor piese cu valoare deosebită ocupă întregul capitol III, capitolul cu ponderea cea mai mare în economia lucrării.

Din lectura sa se desprinde cu deosebită claritate faptul că muzeul bucureștean, adevărat institut de cercetare, a reușit să aducă, cu deosebire în ultimii ani, completări esențiale pentru istoria Capitalei.

În desfășurarea volumului, a cărui prezentare o încercăm, urmează descrierea colecțiilor (arheologie, numismatică, medalistică, sigilografie, fotografii, documente, hărți și planuri, artă plastică, stampe, gravuri și litografii, mobilier istoric, arme, uniforme, steaguri, costume, obiecte de cult și diverse). O mențione aparte merită fondul bibliotecii documentare, care cuprinde aproape în întregime literatura privitoare la istoria Bucureștilor.

Ultimul capitol este dedicat trecerii în revistă a unităților subordonate Muzeului de istorie a municipiului București.

Bine structurată tematic, lucrarea de care ne-am ocupat constituie o realizare notabilă, pentru care autorii merită sincere felicitări.

M. DUMITRESCU

„MUZEE CU CARACTER ETNOGRAFIC - SOCIOLOGIC DIN ROMÂNIA"*

Volumul „Muzee cu caracter etnografic-sociologic din România" se recomandă de la sine : o culegere de studii ce prezintă proiectul tematic și stadiul actual de organizare al principalelor muzee etnografice cu expunere în aer liber, din România, cuprinzînd două lucrări introductive despre structura rețelei muzeistic-etnografice naționale, preocupări, realizări și perspective. În completarea acestora, un studiu despre actualitatea problemei rezervațiilor etnografice in situ, metodă complementară organizării muzeelor etnografice, constînd în conservarea (restaurarea și protejarea) monumentelor în mediul lor natural și contribuind, împreună cu prima, la salvarea de la distrugere și dispariția unor veritabile comori de arhitectură, tehnică și artă populară.

Prin problematica sa, volumul răspunde unor cerințe pornite atît din cercul restrîns al specialiștilor din țară și de peste hotare, cît și din cel al marelui public interesat în cunoașterea multiplelor aspecte ale politicii culturale a statului român, de salvare a patrimoniului culturii populare tradiționale.

Editarea integrală bilingvă (limba română și limba engleză) face accesibilă lucrarea în numeroase cercuri interesate și din afara țării noastre, permițînd continuarea dialogului inițiat, cu ocazia simpozionului de la București din anul 1966, între muzeele etnografice din România și instituțiile similare din celelalte țări.

Cel mai valoros aport al acestei lucrări credem a fi, înainte de toate, asocierea coordonatei sociologice a fenomenului de cultură tradițională, celei ergologice. Din păcate, deși autorii mai multor lucrări din cuprins relevă acest sistem de analiză a fenomenelor, nici unul nu aprofundează latura sociologică a conținutului expozițiilor muzeale etnografice

* Volum publicat de Muzeul Brukenthal, Sibiu, 1971, cu text paralel în română și engleză, sub auspiciile Academiei de științe sociale și politice a R. S. România și ale Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

https://biblioteca-digitala.ro

cu expunere în aer liber. Surprinde, aşadar, absenţa din sumar, alături de contribuţiile valoroase ale unor muzeografi-etnografi, a unor lucrări de sociologie care să abordeze, sub unghiul acestei specialităţi, problematica muzeelor etnografice.

Prefaţînd lucrarea, articolul semnat de Nicolae Ungureanu, „Principii şi ţeluri în organizarea muzeelor cu caracter sociologic şi etnografic din România", trece în revistă realizările la zi ale muzeelor etnografice cu expunere în aer liber din ţara noastră, încercînd, în final, o categorisire a acestora pe baza criteriului mixt, al tematicii şi teritoriului de prezentare.

Procedînd astfel, autorul împarte cele 15 muzee, unele aflate într-o fază avansată de organizare, altele care abia au început recent organizarea expoziţiei lor de bază, ca şi pe cele aflate în faza de proiect, în: muzee monotematice de reprezentaţie teritorial-naţională (Muzeul satului din Bucureşti, Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, Muzeul pomiculturii şi viticulturii din Goleşti şi Muzeul pisciculturii din Tulcea), muzee complexe, reprezentînd teritoriul unei provincii istorico-etnografice (Muzeul etnografic al Transilvaniei şi Muzeul etnografic al Moldovei), muzee complexe, ce reprezintă fenomenele etno-socio-culturale din marile zone istorico-etnografice (Muzeul Banatului la Timişoara, al Maramureşului la Sighet, al Oaşului la Negreşti, al Vrancei la Focşani, al Vîlcei la Bujoreni, al Gorjului la Curtişoara) şi, în sfîrşit, muzee microzonale cu o tematică de reprezentare complexă (Muzeul Branului la Bran, al Clisurii Dunării la Şimian şi al cursului superior al Mureşului, la Reghin).

Prezentarea unor tabele cu evidenţa monumentelor transferate în fiecare din aceste muzee şi categorisite în unităţi de arhitectură (gospodării, case, construcţii specializate: stîne, cherhanale etc), ateliere şi instalaţii industriale şi monumente de cult (biserici, troiţe), dă posibilitate cititorului să se documenteze cu privire la patrimoniul actual al fiecărei instituţii.

Ceea ce am dori să menţionăm, ca o lipsă a acestui articol, este absenţa unei hărţi a României pe care să fie localizate muzeele din întreaga reţea. Singura hartă anexată ilustrează doar localităţile de provenienţă a monumentelor transferate în muzeu.

Sub titlul „Muzee ale satului — realizări, preocupări, proiecte", istoricul Radu Florescu abordează problematica majoră privind cercetarea ştiinţifică a culturii populare, insistînd asupra aspectelor acestor cercetări ce se finalizează prin alegerea monumentelor destinate a fi transferate în muzee. Apreciind drept pozitivă definirea teoretică a criteriilor de selecţie a monumentelor pentru muzeele cu acest profil, autorul arată că aceasta s-a făcut *„...într-o manieră abstractă, generală, de natură să genereze, însă, în aplicare, interpretări felurite, grevate uneori de o bună porţie de subiectivism, condiţionate de viziunea şi specificul celui care le aplică"*. Pentru aceste considerente, autorul opinează pentru: întocmirea unei *„...tipologii precise stabilite prin analize morfologice şi prin studiul statistic al răspîndirii formelor şi elementelor formale sau de structură"*, realizabilă prin *„...cercetări de recenzare sistematică şi cartare analitică a tipurilor, variantelor şi elementelor izolate"*.

În final, Radu Florescu sugerează cadrelor din muzeografia etnografică să lărgească şi să adîncească problematica şi cîmpul cercetării fenomenelor culturii populare, cuprinzînd şi componenţa sociologică, pentru ca muzeele noastre să prezinte o adevărată sinteză a istoriei civilizaţiei populare săvîrşită pe teritoriul României.

Reluînd problema conservărilor in situ, N. Ungureanu şi dr. C. Irimie pledează în lucrarea „Conservări in situ" pentru trecerea neîntîrziată de la faza proiectelor şi a discuţiilor la cea a materializării lor, în sensul demarării lucrărilor de stabilire a principalelor puncte propuse, a întocmirii documentaţiei ştiinţifice, arhitectonice şi tehnice, cît şi a rezolvării regimului juridic legal, de păstrare nealterată a lor, în noile condiţii, favorizante, ale integrării acestui obiectiv şi în cadrul preocupărilor de plan ale Direcţiei monumentelor istorice şi de artă.

În continuare, o serie de cinci articole semnate de Gheorghe Focşa, Valeriu Butură, Cornel Irimie Boris Zderciuc, Vasile Novac, dedicate muzeelor din Bucureşti, Cluj, Sbiu, Bran şi Goleşti, fac o analiză amănunţită a etapelor parcurse, tematic şi organizatoric, de către instituţiile mai sus amintite pînă la stadiul de organizare prezent. Însoţite de o statistică a realizărilor (număr de monumente, construcţii, obiecte de inventar, obiecte de arhivă documentară) şi de imagini multiple din muzee, lucrările înlesnesc cunoaşterea detaliată a acestor instituţii.

Ceea ce credem a lipsi din aceste lucrări este abordarea de către autori a problematicii actuale comune, cu referiri pentru fiecare muzeu în parte. Putea fi accentuată mai mult prezentarea muzeelor aflate într-un stadiu avansat de organizare, ceea ce ar fi înlesnit cititorului posibilitatea să urmărească dezvoltarea în viitor a acestor instituţii.

Apreciind condiţiile grafice deosebite şi calitatea excelentă a imaginilor, atractivitatea copertei, nu ne facem decît o plăcută datorie, dar remarcăm totuşi o inegalitate, inerentă, datorită autorilor-graficieni diferiţi.

Oricum, minusurile de mai sus nu reuşesc să scadă valoarea lucrării care poate fi apreciată ca o reuşită deosebită în domeniul publicaţiilor de specialitate consacrate prezentării preocupărilor şi realizărilor din domeniul muzeelor cu caracter etnografic-sociologic din România, muzee care ocupă incontestabil un loc de frunte în reţeaua internaţională, datorită pe de o parte culturii populare româneşti, iar pe de altă parte politicii culturale a R. S. România în legătură cu cercetarea ştiinţifică, conservarea şi valorificarea instructiv-educativă a acestui patrimoniu.

Corneliu BUCUR

https://biblioteca-digitala.ro

S. MARCUS, P. OPREA, M. SĂNDULESCU,

FACTORI PSIHO-SOCIALI ÎN RECEPTAREA UNOR OPERE DE PICTURĂ MODERNĂ"[1]

Pornind de la cercetările din cadrul lectoratului pentru elevi, efectuate în colaborare de Muzeul de artă al R. S. România și Institutul de Psihologie al Academiei de Științe Sociale și Politice, studiul celor trei autori consemnează rezultatele unei prime etape în investigația care are ca scop determinarea atitudinii publicului (în speță, a elevilor adolescenți) față de arta modernă. Scopul acestei etape era delimitarea rolului factorilor psihologici individuali și psiho-sociali care contribuie la acceptarea sau la refuzul artei moderne, precum și găsirea unor mijloace de a influența și forma gustul estetic al publicului.

Venind în continuarea unor articole publicate în „Revista muzeelor"[2] și în „Revista de psihologie"[3] articolul analizează ipotezele de lucru, metodologia și rezultatele cercetării — prima de acest fel organizată într-un muzeu de artă din țară.

Din punct de vedere metodologic, autorii cercetării și-au propus mai multe faze, care să permită obținerea de răspunsuri cît mai reale și mai nuanțate la problemele ce-i preocupă. Astfel, ei au interpretat datele oferite de răspunsurile la un *chestionar de atitudine* bazat pe metoda eșalonării metrice și la un *chestionar de tip obișnuit* și au făcut două *probe de imaginație*.

Cele trei ipoteze de lucru formulate: a) pe cale asociativ-imaginativă sînt posibile ample mutații în educarea artistică a publicului; b) atitudinea publicului fiind condiționată de factori psiho-sociali, există posibilitatea ameliorării educației estetice; c) formarea unei atitudini pozitive față de arta modernă este o problemă de educație, au fost confirmate de rezultatele investigațiilor, datele statistice fiind interpretate de cercetători, care au desprins din ele o serie de concluzii teoretice și practice. Acestea ar fi:

— Rolul important al factorului imaginativ în receptarea picturii moderne.

— Preferința pentru imaginea recompusă este direct proporțională cu capacitatea imaginativă, privitorul căutînd dincolo de imagine mesajul. În acest context, capacitatea imaginativă este educabilă, deci, constatarea are serioase consecințe practice.

— Factorii psihologici individuali și cei psiho-sociali acționează în corelație, toți avînd efecte educative eficace. Aceasta incumbă pentru specialistul de muzeu obligația, cu importante valențe sociale, a cunoașterii multilaterale a publicului și a influențării orizontului său estetic.

— Rolul educației estetice în receptarea picturii în general și a celei moderne în special este foarte important. Problema are importante implicații de ordin formativ.

T. SINIGALIA

NOTE

[1] S. Marcus, P. Oprea, M. Săndulescu, *Facteurs psychosociaux dans la réception des quelques œuvres de peinture moderne*, „Revue roumaine des sciences sociales", Série de psychologie, tome 16, nr. 1, 1972, p. 41—51.

[2] A. Dabija și S. Marcus, *Rolul reprezentărilor asociative în receptarea operei artistice*, „Revista muzeelor", nr. 4/1970, p. 315—318; Idem, *Îndrumarea muzeală și școala*, „Revista muzeelor", nr. 5/1970, p. 410—411; Idem, *Factorii de optimizare a activității de îndrumare muzeală*, „Revista muzeelor", nr. 4/1971, p. 293—295.

[3] S. Marcus, A. Dabija, *Unele observații privitoare la receptarea operei plastice la elevi*, „Revista de psihologie", nr. 2/1971, p. 125—134.

MUZEE ȘI ORDINATOARE

Numărul 1, XXIII, 1970/71 al revistei „Museum" este aproape în întregime consacrat problemei folosirii ordinatoarelor în muzee, a perspectivelor de lucru pe care le oferă muzeografilor această tehnologie înaintată.

Vladimir Elisseeff (Muzee și ordinatoare), Everett Ellin (Viitorul ordinatoarelor în lumea muzeelor și Considerații asupra creării de bănci de date muzeografice în S.U.A.), Duncan F. Cameron (Muzee, sisteme și ordinatoare), Geoffrey Lewis (Comunicarea muzeologică și căutarea unei formule interdisciplinare în Marea Britanie), Jean Cuisenier (Perspective pentru utilizarea unui sistem de informație automată la Muzeul de Arte și Tradiții populare, Paris), H. Vehler (Înregistrarea la ordinator a documentației holografice privind sculptura română), Goran Bergengren (Automatizarea catalogului colecțiilor muzeelor în Suedia), Paulette Olcina (Centrul UNESCO-ICOM. Documentația în serviciul muzeografului) sînt de acord în a considera că una din funcțiile principale ale muzeelor în contextul actual este informarea publicului și a specialiștilor asupra colecțiilor lor. Așa cum observă Elisseeff, odată cu progresele cercetărilor de preistorie și etnografie, s-a impus valoarea obiectului ca document și izvor de informație, pe lîngă documentul scris, de unde reiese importanța pe care o comportă în toate programele de cercetare. Muzeele fiind cele mai însemnate deținătoare de colecții de obiecte, lor le revine sarcina de a pune la dispoziția celor interesați informările de care au nevoie cu cele mai noi metode de studiu. De aceea, dacă pînă acum, colectarea și conservarea obiectelor se impuneau ca activități muzeografice dominante, pentru viitor perspectiva trebuie oarecum schimbată prin căutarea unui echilibru mai just între sarcina de informare și celelalte funcțiuni care promovează valoarea concretă a obiectului și importanța relațiilor directe cu el.

https://biblioteca-digitala.ro

După părerea autorilor citați, în momentul de față situația informării publicului asupra colecțiilor muzeale este în genere deficitară. Pe de o parte, muzeele, în special muzeele cu colecții foarte mari (de ordinea sutelor de mii și chiar a milioanelor de piese) și care cresc continuu în progresie geometrică, au greutăți simțitoare în ținerea la zi a documentației respective și a înregistrărilor, pe de altă parte documentația privind un anumit domeniu de cultură sau științe naturale este risipită în fișierele a mii de muzee din lume, a căror tehnici de catalogare se mențin pe linia tradițională.

Organizarea vastului stoc de informații pe care îl dețin muzeele într-un fel care să-l poată face ușor exploatabil de către cercetători nu poate fi realizată în mod eficient decît cu ajutorul ordinatoarelor. În felul acesta, datele obiectelor, înmagazinate în momentul de față în localul instituției care le posedă, ar putea fi centralizate într-un fel de „bandă de date", care ar putea acoperi o regiune geografică mai vastă, de unde s-ar putea obține toată documentația scrisă și vizuală dorită. Asemenea sisteme de informare centralizată ar ușura nu numai activitatea curentă a muzeelor, dar ea ar deschide de asemenea mari posibilități de studiu. Paralel cu înmagazinarea datelor scrise, un mare avantaj l-ar prezenta înmagazinarea de imagini-diapozitive și fotografii — în vederea „vizualizării" lor la cerere[1].

Problema organizării unor servicii de informatică pe ordinator în domeniul muzeelor este relativ recentă, muzeele fiind în genere, se pare, destul de refractare ideii folosirii unor tehnici automatizate.

Primele eforturi în acest sens s-au depus acum 3—4 ani[2], cînd în diferite regiuni ale lumii au apărut aproape în același timp mai multe proiecte care urmăreau să stabilească, cu ajutorul unui ordinator, un catalog sau o bancă de date fie pentru arhiva unor colecții prea numeroase ale unei singure instituții, fie pentru centralizarea informațiilor privind muzeele sau un grup de instituții dintr-o regiune oarecare.

Cele mai importante proiecte pentru organizarea unui sistem de informare muzeografică pe plan național sînt ale Angliei, Franței și S.U.A.

"Proiectul britanic se desfășoară sub auspiciile lui Information retrieval group of the British Museum Association (IRGMA),,. Constituit în 1967, acesta a studiat posibilitatea de a trata în mod automat informația în muzeele Angliei și prevede crearea de sisteme de catalogare automată pentru nevoile diferitelor muzee. Pe lîngă alte avantaje, rapiditate, eficiență administrativă, tratarea automată a informației este foarte importantă pentru cercetare, deoarece informația odată pregătită pentru tratarea prin ordinator și înregistrată, cu ajutorul unor programe datele pot fi clasate automat și folosite în mai multe feluri[3].

Proiectul american (Muscum Computer New-York) urmărește să creeze în S.U.A. o rețea muzeografică de ordinatoare. El este patronat de 25 muzee din New-York și Washington, asociate în 1967 în vederea organizării unui sistem de informație unic destinat să înmagazineze și să difuzeze prin ordinatoare unele date asupra principalelor colecții publice de artă din S.U.A. Scopul principal al acestei mari bănci de date muzeografice va fi de a determina locul în care se găsește opera de artă și de a clasa informațiile respective în așa fel încît să permită valorificarea lor. Această bancă de date va putea fi folosită atît de muzeele participante, cît și de particulari și instituții interesate.

În Franța, prin inventarierea generală a monumentelor și a patrimoniului artistic, acționează patronată de Ministerul Culturii, se urmărește crearea unor arhive exhaustive la nivel național.

În articolul citat, J. Cuisenier face o expunere a sistemului de informație automatizată în curs de aplicare la Muzeul de arte și tradiții populare din Paris, muzeu cu o colecție de peste 800 000 obiecte. Expunerea este aplicată la colecția de „obiecte domestice" — mobilier și obiecte de casă care se pot deplasa. Sistemul este întemeiat pe descrierea directă a obiectului într-un limbaj documentar apropiat tratării cu ordinatoarele. Descrierea se limitează la un simplu reperaj de apel al obiectelor (anexa 1), astfel încît toate obiectele din clasa respectivă să răspundă la apel și numai ele, fără a se stabili în prealabil o clasificare științifică, aceasta fiind rezultatul final al operației de cercetare.

Fișierul documentar conține aceste descrieri normalizate ale obiectelor înscrise pe cartele perforate, care sînt stocate în memoria ordinatorului pe discuri. Un terminal, legat de o configurație de ordinatoare de mare capacitate de memorie, permite să se pună fișierului întrebările cercetătorilor; se pot obține ca răspuns de la lista simplă a obiectelor pînă la subcatalog și catalog complet.

O încercare similară s-a făcut și în Suedia, la Nordiska Museet din Stockholm, unde, din 1964, Goran Bergengren, șeful secției de catalogare a întreprins elaborarea unei metode noi de înregistrare automată a datelor pentru recuperarea ușoară a informațiilor în situația unei mai mari mase de date.

Sistemul se bazează de asemenea pe descrierea obiectelor pe formulare normalizate. La ora actuală,

---

[1] Gr. Ellin, art. cit.

[2] Automatizarea documentației în muzee a putut fi luată în considerare prin 1967—1968, o dată cu determinarea metodelor non-numerice destinate aplicării informației la domenii ca acelea ale științelor istorice. Metoda non-numerică este numită și descriere prin componente. Deoarece descrierile obiectelor trebuie să fie comparabile, această metodă prevede o schemă identică de aspecte pentru toate descrierile aceluiași proiect. Descrierea este organizată în mai multe capitole și paragrafe, „componentele", care corespund diferitelor aspecte ale obiectului. Conținutul componentelor este ales dintr-o „listă de termeni", care reprezintă toate situațiile posibile pentru componenta respectivă.

Este de observat că metodele non-numerice nu sînt neapărat legate de un ordinator (fișele științifice obișnuite în muzee se bazează de asemenea pe organizarea datelor în cîteva capitole, n.r.). Ordinatorul este necesar pentru o mare masă documentară cu un mare număr de aspecte în descriere (vezi H. Vehler, *art. cit.*, Comentariul proiectului de R. Grundlach).

[3] Din cauza costului ridicat al mașinilor, pentru a uni eficacitatea automatizării la nivel local pe baza mașinilor existente, cu posibilitatea de a stabili o comunicare între diferitele sisteme de ordinatoare, IRGMA a pus la punct o metodă de traducere a datelor limbajului unui sistem de înmagazinare în limbajul altuia,ceea ce va permite să se creeze indexuri colective ale fondurilor muzeelor.

https://biblioteca-digitala.ro

ordinatorul produce numai 3 indexuri : pe materii, topografic, de nume ale obiectelor.

În viitor, prin automatizarea cataloagelor colecţiilor muzeale, s-ar putea obţine un index general pentru toate muzeele suedeze, care ar putea fi folosit la cerere în condiţiile impuse de tehnica ordinatoarelor.

O contribuţie interesantă la problema utilităţii ordinatorului în muzee, o aduce D. F. Cameron. Pe lîngă rolul evident al ordinatorului în operaţiile de catalogare şi înregistrare, la mişcările colecţiilor, autorul insistă în articolul citat asupra utilităţii ordinatorului din punctul de vedere al analizei activităţii unui muzeu, privită ca un ansamblu de sisteme — de la înregistrare, inventariere etc. pînă la organizarea expoziţiilor şi relaţiilor cu publicul. În condiţiile concrete ale funcţionării muzeului, aceste sisteme nu sînt întotdeauna concordante, ci de cele mai multe ori ele se concurează, sînt în conflict sau sînt defazate unele faţă de celelalte.

După autor, ansamblul acestor sisteme este atît de complex, încît remanierea sa pentru a obţine cea mai mare eficienţă depăşeşte capacitatea unui om, ordinatorul fiind singur capabil de a realiza un compromis al ansamblului complex de sisteme, cu condiţia de a-i arăta obiectivele de atins.

ICOM-ul nu a rămas străin acestor preocupări. Pe lîngă Centrul de documentare muzeografică UNESCO-ICOM funcţionează un grup de lucru pentru studiul diferitelor utilizări ale ordinatorului în domeniul muzeografic. O atenţie deosebită este acordată coordonării proiectelor în curs şi normalizării ordinatoarelor pentru a asigura schimbul de informaţii.

Marcela FOCŞA

„ABSCHIED VOM VOLKSLEBEN" (DESPĂRŢIRE DE VIAŢA POPULARĂ), TÜBINGER VEREINIGUNG FÜR VOLKSKUNDE, E. V. TÜBINGEN SCHLOSS, 1970, 202 P.

Interesul volumului în discuţie, una din cele mai semnificative şi larg dezbătute lucrări editate în ultima perioadă de timp în Republica Federală a Germaniei, constă atît în actualitatea problemelor teoretice abordate, cît şi în implicaţiile diverse pe care acestea le au în domeniul cercetării etnografice şi al ştiinţelor conexe (istoriografia, sociologia, muzeografia etc). Deoarece o serie din problemele teoretice dezbătute s-au aflat şi se află şi în atenţia specialiştilor din ţara noastră, care le dau o rezolvare potrivit necesităţilor şi specificului etnografiei româneşti, considerăm utilă o informare asupra conţinutului acestei lucrări, în sensul unui interesant schimb de experienţă.

Avînd un caracter colectiv, volumul îrmănunchiază ample comunicări, prezentate la două importante dezbateri ale celor mai prestigioşi specialişti din Republica Federală a Germaniei (Seminarul organizat de Institutul Ludwig Uhland al Universităţii din Tübingen şi Sesiunea iniţiată de Deutsche Gesellschaft für Volkskunde, ambele avînd loc în cursul anului 1969), iar ceea ce asigură unitatea sa sînt tocmai aspectele comune abordate cu aceste ocazii, care se referă la unele din cele mai acute probleme ale etnografiei din această ţară. Astfel, aşa cum se subliniază în „Cuvîntul introductiv", autorii şi-au propus ca, într-o perspectivă critică, cu intenţii constructive, să analizeze principalele direcţii de evoluţie ale raportului dintre teorie şi practică în sensul sporirii eficienţei şi importanţei concrete a cercetărilor etnografice. Pe de altă parte, se vizează stabilirea interdependenţei reale dintre ştiinţele sociale în general, şi etnografie, pe linia marcării mai obiective a specificului acesteia, adică a dobîndirii unei conştiinţe proprii a contribuţiei pe care este chemată s-o aducă în rezolvarea unor probleme actuale („Problemebewusstsein"). Majoritatea autorilor sînt de acord în a afirma că acest proces de înnoire trebuie să pornească de la o reconsiderare critică a însuşi obiectului disciplinei şi de la înlocuirea unor categorii de investigare perimate, fără un conţinut real, prin altele legate cît mai strîns de necesităţi actuale. În acest sens, titlul volumului semnifică de fapt, cum însişi autorii o menţionează în mod expres, „despărţirea" cercetării de o abordare vetustă a problematicii etnografice, o abandonare a conceptului de „viaţă populară", privit într-o perspectivă exclusiv tradiţionalistă, statică.

Concepţia amintită formează, de altfel, şi punctul de plecare al primei lucrări inserate în volum („Raporturile valorice ale etnografiei" de Utz Jeggle), autorul subliniind de asemenea că unul din scopurile teoretice de bază pe care trebuie să le vizeze etnografia este stabilirea ponderii reale a aspectelor tradiţionale în fenomenele contemporane şi combaterea exagerărilor legate de rolul său.

Studiul lui Roland Narr („Etnografia ca ştiinţă socială critică") propune o serie de soluţii practice, legate în special de organizarea cercetării ştiinţifice. Se preconizează coordonarea tuturor direcţiilor de investigaţie particulară în cadrul unei concepţii teoretice unitare, prin realizarea unor lucrări colective, ca şi stabilirea de proiecte de cercetare comune cu celelalte discipline sociale înrudite, în vederea valorificării practice a rezultatelor.

Următoarele două studii se axează pe evidenţierea echilibrului necesar dintre investigaţiile concrete (culegerea de date materiale) şi aprofundarea teoretică. Dacă Martin Scharfe („Critica canonului") dezaprobă poziţia acelor specialişti care se concentrează exclusiv asupra aspectelor particulare ale cercetării, neglijînd ceea ce el numeşte „relevanţa socială şi culturală" a fenomenelor, deci semnificaţia lor, Gustav Schöck („A colecţiona şi a salva") analizează o serie de implicaţii directe ale problemei, interesînd nu doar etnografia, dar şi preocupările

https://biblioteca-digitala.ro

de muzeografie, teoretice și practice. Autorul își propune să demonstreze că acțiunea de adunare de date, colecționare de materiale trebuie să fie însoțită permanent de preocuparea de a releva „straturile și constantele lor de bază", în vederea elucidării categoriilor antropologice esențiale. Adesea însă, în condițiile procesului de dispariție a unor asemenea mărturii concrete, această acțiune devine un efort de „salvare", dar urgența ei nu trebuie să ne facă să pierdem din vedere necesitatea continuă de aprofundare teoretică, fără de care adunarea și conservarea materialelor riscă să ia un aspect neselectiv, haotic.

De la aceeași premisă a urgenței rezolvării anumitor probleme etnografice concrete prin cele mai variate metode, pornește și Horst Neisser („Statistica — o metodă e etnografiei"). El consideră că un instrument deosebit de eficace în aceste condiții îl constituie statistica, care, prin eficiența și rigurozitatea sa, poate oferi soluții de mare operativitate, atît în ceea ce privește organizarea materialelor adunate, cît și interpretarea nuanțată a lor. Sînt trecute în revistă o serie din avantajele științifice ale rezultatelor cercetării, trecerea de la analiza calitativă la cuantificarea datelor, înțelegerea stărilor de lucruri complexă (de exemplu elucidarea raportului dintre motivație și reacție), îmbinarea criteriului de investigare obiectiv cu cel selectiv prin aplicarea eșantionării.

Lucrarea lui Rudolf Schenda („Astăzi încă unitar și originar"), referindu-se la o altă direcție a culegerii de materiale (folosirea de chestionare), are de asemenea o valoare documentar-comparativă, dat fiind că cercetările românești cunosc o bogată tradiție și rezultate apreciabile. Autorul consideră că realizarea chestionarelor și aplicarea lor a fost o perioadă de timp grevată de existența unor concepții teoretice perimate, în detrimentul preocupării pentru problematica actuală. Alte deficiențe care s-au manifestat în etnografia din R. F. a Germaniei în acest domeniu se leagă de tendința de a se porni de la o serie de teze teoretice preconcepute în culegerea și organizarea datelor, ca și „împrumutarea" necritică, mecanică de soluții din cadrul altor științe sociale.

Ultimele două studii ale volumului sînt consacrate originii etnografiei, evoluției și semnificației în perspectiva istorică. Dezbătînd momentul apariției preocupărilor legate de categoria „viață populară" în etnografia germană, Thomas Metzen („Observații asupra *Etnografiei Elveției* de Richard Weiss") demonstrează că ea este pusă în circulație în cadrul așa-numitului curent al „filozofiei vieții", aflat în tradiția romantismului tîrziu idealist.

Pornind de la preocupări teoretice similare, profesorul Hermann Bausinger („Asupra problematicii etnografiei istorice"), unul din cei mai reputați specialiști din R. F. a Germaniei, interesat mai ales de tendințele etnografice înnoitoare, supune unei pertinente critici modalitatea în care această disciplină își asimilează o perspectivă științifică istorică. Autorul respinge opiniile cercetătorilor care văd în etnografie o știință exclusiv istorică, menită doar să adune în mod nediferențiat materiale aparținînd diverselor perioade de timp. Acestor pretenții necritice de exhaustivitate, H. Bausinger le opune o concepție selectivă realistă, cercetarea trebuind să vizeze în primul rînd aspectele relevante, deci să tindă la o anumită structuralizare a problemelor. Culegerea de date și interpretarea lor trebuie să se supună unui criteriu valoric, aflat în conexiune cu cel cauzal, decizia în cercetare devenind ea însăși un act științific. Subscriind ideii comune autorilor întregului volum, H. Bausinger cere etnografiei o orientare spre esențe, spre „structurile ontologice de bază", deci spre depistarea modelelor proprii, legate mai ales de viața socială, caracteristice atît perioadelor trecute, cît și contemporaneității.

Considerăm că studiile cuprinse în acest volum, oglindind unele din cele mai semnificative tendințe de evoluție ale cercetărilor din R. F. a Germaniei, constituie, considerate într-o perspectivă critică proprie etnografiei românești și disciplinelor înrudite, un util mijloc de informare.

Alexandru POPESCU

ÎN CONTINUAREA UNEI INIȚIATIVE

La simpozionul „Muzeul și publicul" din decembrie trecut, de la Oradea, muzeografii de la Muzeul județean Dîmbovița comunicaseră o serie de acțiuni de un interes deosebit realizate cu elevii din Tîrgoviște, deveniți „Prieteni ai Muzeului Curții Domnești", mici arheologi, ghizi competenți, cercetători pasionați ai istoriei locurilor natale. Experiența acestor elevi de liceu a fost împărtășită vara trecută colegilor din cercurile de istorie veniți din întreaga țară într-o tabără la Cîmpeni. Inedita inițiativă tîrgovișteană s-a bucurat de aprobarea forurilor superioare, astfel încît în această vară, cu sprijinul C.C. al U.T.C., între 17 și 30 iulie, a fost organizată la Tîrgoviște Tabăra centrală de istorie și arheologie pentru elevi.

Programul taberei — în cadrul căreia Muzeul județean își aduce un aport prețios și la care participă elevi din licee din toate județele țării, cuprinde, eșalonate pe cele 14 zile : vizitarea Muzeului județean și a secțiilor sale, o sesiune de comunicări științifice intitulată „Din istoria ținutului natal" (la care s-au înscris peste 25 de elevi) dedicată Conferinței Naționale a P.C.R., o informare politică pe tema aceluiași major eveniment, vizite la obiectivele de pe platforma industrială a Tîrgoviștei, o campanie de săpături arheologice pe două șantiere din Tîrgoviște (Mitropolie și Stelea), excursii la monumentele din județ, un Concurs „Cine știe, cîștigă" pe o temă din istoria Tîrgoviștei, întreceri sportive, seri distractive, și în final, constituirea Societății de istorie a elevilor din Tîrgoviște.

T.S.

https://biblioteca-digitala.ro

СОДЕРЖАНИЕ ● SOMMAIRE ● CONTENTS

Проф. док. Флориан ДЖОРДЖЕСКУ — Исторический музей Социалистической Республики Румынии: организационные вопросы, создание музейного фонда, научные исследования (389) ● Док. Ион АРДЕЛЯНУ — Свидетельства по истории рабочего движения в Историческом музее Социалистической Республики Румынии (391) ● Проф. док. Д. М. ПИППИДИ — Лапидарий в Историческом музее Социалистической Республики Румынии (394) ● Октавиан ИЛИЕСКУ — Музееведческое представление истории монеты в Румынии (396) ● Док. Корина НИКОЛЕСКУ — История румынской культуры в Историческом музее С. Р. Румынии (400) ● Валериу ЛИХУ — Тематические и музейно-технические вопросы в организации отдела истории первобытного общества (403) ● Лучиа ЦЕПОСУ-МАРИНЕСКУ — Тематические принципы и музейно-технические решения в организации отдела древней истории (407) ● Александру ЛИГОР — Организационные принципы и практическое музейно-техническое решение в отделе средневековой истории (410) ● Елена ПОПЕСКУ-ПЭЛЭНЧЯНУ — Новая история Румынии в Национальном историческом музее (414) ● Гаврила САРАФОЛИН — Организация отдела новейшей истории (418) ● Елена ИОНЕСКУ — Музейно-технические проблемы возникшие при экспонировании Траяновой колонны в Историческом музее С. Р. Румынии (421) ● Константа ШТИРБУ — Организация кабинета нумизматики (424). ● Штефан БУРДА — Проблемы, возникшие при организации отдела национальной исторической сокровищницы (427) ● Лиviu ШТЕФЭНЕСКУ — Опрос первых посетителей Национального исторического музея (432) ● Борис ЗДЕРЧУК — Некоторые социально-психологические проблемы касающиеся отношения между музеями и посетителями (435) ● Николае ПОСТОЛАКЭ — Музей спорта — зеркало славы румынского спортивного движения (442) ● Мария СОКОЛ — Выставка „Коллекционеры народного искусства" (450) ● Руксандра ИОНЕСКУ — Коллекция „Мария и Ноан Нонеску-Кинтус" (452) ● Аурора БЭДИЛЭ — Форма и цвет в коллекции Вейнберг (459) ● Офелия ВЭДУВА — Два музея в Великобритании (462) ●ХРОНИКА, РЕЦЕНЗИИ, ИНФОРМАЦИИ

Prof. dr. Florian GEORGESCU — The History Museum of the Socialist Republic of Romania, problems of organisation, constitution of the patrimony, scientifical research (389) ● Conf. Ion ARDELEANU — Evidences of the history of the working movement in the History Museum of the S. R. of Romania (391) ● Prof. dr. doc. D. M. PIPPIDI — The lapidarium of the History Museum of the S. R. of Romania (394) ● Octavian ILIESCU — A museographical exhibition of the history of coins in Romania (396) ● Conf. dr. Corina NICOLESCU — The history of the Romanian culture as shown in the History Museum of the S. R. of Romania (400) ● Valeriu LEAHU — Thematical and museotechnical preoccupations in the organisation of the Prehistory depariment (403) ● Lucia ȚEPOSU-MARINESCU — Thematic principles and technic-museal solutions in the organisation of the Ancient History department (407) ● Alexandru LIGOR — Organisation principles and the practical technic-museal mode of realisation of Medieval History department (410) ● Elena POPESCU-PĂLĂNCEANU — The modern history of Romania as shown in the History Museum of S. R. of Romania (414) ● Gavrilă SARAFOLEAN — The organisation of the Contemporary History department(418) ● Elena IONESCU — Museo-technical problems arisen by the exhibition of the Trajan's Column in the History Museum of the S. R. of Romania (421) ● Constanța STIRBU — The organisation of the Numismatic Cabinet (424) ● Ștefan BURDA Problems arisen by the organisation of the Historical National Treasury (427) ● Liviu ȘTEFĂNESCU — Test made with the first visitors of the National History Museum (432) ● Boris ZDERCIUC — Some social-psychological problems of the relations „museum-public" (435) ● Nicolae POSTOLACHE — The Sports Museum — a mirror of the glory of the sporting Romanian movement (442) ● Maria SOCOL — The exhibition „Collectioners of folk art" (450) ● Ruxandra IONESCU — The Collection Maria and Ion Ionescu-Quintus (452) ● Aurora BĂDILĂ — Form and colour in the Collection Weinberg (459) ● Ofelia VĂDUVA — Two museums of the Great Britain (462) ● CHRONICLE, REVIEWS, INFORMATIONS

Prof. dr. Florian GEORGESCU — Le Musée d'histoire de la République Socialiste de Roumanie, problèmes d'organisation, constitution du patrimoine, recherche scientifique (389) ● Conf. Ion ARDELEANU — Témoignages de l'histoire du mouvement ouvrier dans le Musée d'histoire de la Roumanie (391) ● Prof. dr. doc. D. M. PIPPIDI — Le lapidarium du Musée d'histoire de Roumanie (394) ● Octavian ILIESCU — Un exposé muséographique de l'histoire de la monnaie en Roumanie (396) ● Conf. dr. Corina NICOLESCU — L'histoire de la culture roumaine présentée dans le Musée d'histoire de la R. S. de Roumanie (400) ● Valeriu LEAHU — Préoccupations thématiques et muséotechniques dans l'organisation de la section de préhistoire (403) ● Lucia ȚEPOSU-MARINESCU — Principes thématiques et solutions techniques – muséales dans l'organisation de la section l'histoire ancienne (407) ● Alexandru LIGOR — Principes d'organisation et la modalité pratique technique-muséale de réalisation de la section d'histoire médiévale (410) ● Elena POPESCU-PĂLĂNCEANU — L'histoire moderne de la Roumanie présentée dans le Musée national d'histoire (414) ● Gavrilă SARAFOLEAN — L'organisation de la section d'histoire contemporaine (418) ● Elena IONESCU — Problèmes muséo-techniques soulevés par l'exposition de la Colonne de Trajan dans le Musée d'histoire de la R. S. de Roumanie (421) ● Constanța STIRBU — L'organisation du Cabinet numismatique (424) ● Ștefan BURDA — Problèmes soulevés par l'organisation du Trésor historique national (427) ● Liviu ȘTEFĂNESCU — Sondage parmi les premiers visiteurs du Musée national d'histoire (432) ● Boris ZDERCIUC — Quelques problèmes psychosociaux des relations «musée-public» (435) ● Nicolae POSTOLACHE — Le Musée des sports — miroir de la gloire du mouvement sportif roumain (442) ● Maria SOCOL — L'exposition «Collectionnaires d'art populaire» (450) ● Ruxandra IONESCU — La Collection Maria et Ion Ionesen-Quintus (452) ● Aurora BĂDILĂ — Forme et couleur dans la Collection Weinberg (459) ● Ofelia Văduva — Deux musées de Grande-Bretagne (462) ●CHRONIQUE, COMPTES – RENDUS, INFORMATIONS

COLECTIVUL REDACȚIONAL: Aurora BĂDILĂ, Valentina BUȘILĂ, Iuliu BUZDUGAN, redactor–șef adjunct, Mircea DUMITRESCU, Ion GRIGORESCU, secretar de redacție, Olga MĂRCULESCU, Tereza SINIGALIA, Margareta ȘIPOȘ

PREZENTAREA GRAFICĂ ȘI TEHNOREDACTARE: Gheorghe MATEI
COPERTA: Jean EUGEN

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „INFORMAȚIA" BUCUREȘTI c. 1719

https://biblioteca-digitala.ro

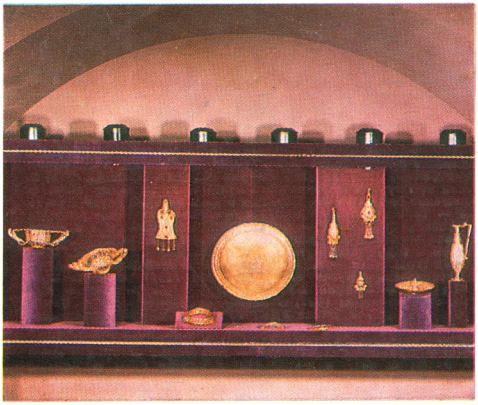

- Prof. dr. Florian GEORGESCU – Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, probleme de organizare, constituirea patrimoniului cercetarea ştiinţifică (389)
- Conf. univ. Ion ARDELEANU – Mărturii ale istoriei mişcării muncitoreşti în Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România (391)
- Prof univ. dr. doc. D. M. PIPPIDI – Lapidariul Muzeului de istorie a l Republicii Socialiste România (394)
- Octavian ILIESCU – O prezentare muzeografică a istoriei monedei în România (396)
- Conf. univ. dr. Corina NICOLESCU – Istoria culturii româneşti prezentată în Muzeul de istorie al R. S. România (400)
- Valeriu LEAHU – Preocupări tematice şi muzeotehnice în organizarea secţiei de istorie străveche (403)
- Lucia ŢEPOSU-MARINESCU – Principii tematice şi soluţii tehnico-muzeale în organizarea secţiei de istorie veche (407)
- Alexandru LIGOR – Principii de organizare şi modalitatea practică tehnico-muzeală de realizare a secţiei de istorie medie (410)
- Elena POPESCU-PĂLĂNCEANU – Istoria modernă a României prezentată în Muzeul naţional de istorie (414)
- Gavriliţa SĂRAFOLEAN – Organizarea secţiei de istorie contemporană (418)
- Elena IONESCU – Probleme muzeotehnice ridicate de expunerea Columnei lui Traian în cadrul Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România (421)
- Constanţa ŞTIRBU – Organizarea cabinetului numismatic (424)
- Ştefan BURDA – Probleme ridicate de organizarea Tezaurului istoric naţional (427)
- Liviu ŞTEFĂNESCU – Sondaj în rîndul primilor vizitatori ai Muzeului naţional de istorie (432)
- Boris ZDERCIUC – Unele probleme psihosociale ale relaţiilor dintre muzee şi public (435)
- Nicolae POSTOLACHE – Muzeul sportului – oglindă a gloriei mişcării sportive româneşti (442)
- Maria SOCOL – Expoziţia „Colecţionari de artă populară" (450)
- Ruxandra IONESCU – Colecţia Maria şi Ion Ionescu-Quintus (452)
- Aurora BĂDILĂ – Formă şi culoare în Colecţia Weinberg (459)
- Ofelia VĂDUVA – Două muzee din Marea Britanie (462)
- Olga MĂRCULESCU – În jurul unei probleme centrale a preocupărilor noastre: perfecţionarea cadrelor (465)
- T. S. – În cinstea Conferinţei Naţionale a partidului (468)
- I. GRIGORESCU – Sarmis'72 (469)
- M. D. – Un nou muzeu bucureştean (469)
- Aurora BĂDILĂ – 11 Iunie 1848–1972 (470)
- Aurora BĂDILĂ – „Mărţişorul – univers arghezian" (471)
- Liviu RUSU – Deschiderea Casei memoriale Otilia Cazimir (471)
- T. S. – Retrospectiva Bob Bulgaru (472)
- T. S. – Arta şi cultura berlineză în secolele XVIII–XIX (472)
- T. S. – Arta plastică contemporană din R. P. Polonă (473)
- Aurora BĂDILĂ – „Arta populară în judeţul Olt" (473)
- M. DUMITRESCU – Florian Georgescu, Panait I. Panait, Petre Dache, „Muzeul de istorie a municipiului Bucureşti" (474)
- Corneliu BUCUR – „Muzee cu caracter etnografic-sociologic" (475)
- T. S. – S. Marcus, P. Oprea, M. Săndulescu, „Factorii psihosociali în receptarea unor opere de pictură modernă" (477)
- Marcela FOCŞA – Muzee şi ordinatoare (477)
- Alexandru POPESCU – „Abschied vom Volksleben" („Despărţirea de viaţa populară"), Tübinger Vereinigung für Volkskunde, E. V. Tübingen Schloss, 1970 (469)
- T. S. – În continuarea unei iniţiative (480)

43 474

Lei 7

https://biblioteca-digitala.ro